

Auhinnatöö
392581

7¹¹

#854.

E. V. ✓
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND

2 nov. 32

Nr 291.

Saadud õigusteaduskonnas
27.11.1932. postiga.

~~1/100~~ CA

1927a. 20 mai tsirkiseadus (R.T. 54-1927)

ja tema erinevus Genfi ühtlustatud tsirkiseaduse kavast.

1872281

-1- 1. detsember 1932 Linnustatusest 1.
Esimene auknuma vaariliseks
Autor: Stud. jur. Ülo Maramaa
P. Luhe
Vilj. Sekst.

TSEKI ÕIGUSE ARENG EESTIS.

OLUKORD TSEKI ÕIGUSE ALAL EESTIS ENNE TSEKISEADUSE ILMUMIST.

Eesti Tsekiseadus¹⁾ on Riigikogu poolt vastuvõetud 1927 a. 20. mail. Tema ilmumisega saabus meie tsekiõiguse ajalooks uus periood. Enne seda puudus meil üldse tsekiõigust normeeriv seadus. Eesti seadust meil selle ajani ei olnud välja töötatud, ja ei olnud ka sel alal maksvat Vene seadust, sest ka end. Vene riigis puudus tsekiseadus. Oli küll kavatsusi tsekiseadust maksma panna. End. Vene riigi seadusandelistes materjalides leiame rea seaduse projekte, aga seaduse jõudu pole ükski neist omandanud.

Tsekiliiklus Venes tekkis ja arenes kitsastes piirides ja aeglaselt kusjuures tsekiliikluse aluseks olid eeskätt pankade poolt väljatöötatud ja klientidega kokkulepitud tingimused. Osalt põhjenes tsekiliiklus Venes ka seaduseandlikele aktidele, näit. kreditaustistesse puutuvatele seadustikule²⁾. End. Vene senat, otsuses nr. 63-1905 a. võttis kokku vene tseki-õiguse seadusandelised allikad järgmiselt:

"Üldist Tsekiseadust meil ei ole. Riigipanga tseki operatsioonid, mis on lubatud esmalt 1860 a. seadustikuga, sünnivad praegu maksva Riigipanga seadustiku ja finantsministri kinnitatud määruste alusel; avalikes kreditaustistis need operatsioonid sünnivad neid asutisi puutuvate põhikirjade reeglite põhjal."

Nii näeme, et Vene tsekiliikluse aluseks, tseki loojaks ja ka normeerijaks oli pankade praktika. Pankade poolt koostatud reeglid aga käsitasid enamikus puht praktilisi küsimusi - tseki vormi, tema funktsioone ja liiklemise viisi. Tseki juriidilise külje ja tseki kaudu seotud isikute õiguslike vahetõrgete määramisel pankade reeglid osutusid puudulikumateks. Neid küsimusi selgitas teatud määral end. Vene senati praktika üksikute asjade lahendamisel. Tsekiõigusesse puutuvaid end. senati seletusi oli aga vähe. Õieti oli vaid kaks tähtsamat küsimust, mida senat oma seletusis läbi-töötas. Esimene neist kõlas - kas on lubatud tseki-pidajal esitada otsekohest nõuet tseki-maksja vastu? See küsimus on sisult otsustava tähtsusega tervele tseki juriidilisele ehitusele. Teine küsimus puutus praktiliselt

andja?

tähtsat külge - nimelt, tsekimaks ja vastutust võltsitud tsekkide eest¹⁾.

Nii näeme, et Vene tsekiõiguse allikaiks oli mitmesuguse ilme- ga, täpselt piiritlematu materjal; viimase alusel kujutada tsekiõiguse süsteemi oleks väga raske. Veel raskem oli aga säärase olukorra juu- res reguleerida ja edendada tsekiliiklemist. Selge tõenduse sellele väitele annab tseki vähene levik Venemaal ja alul ka Eestis.

"Oeldu on maksev ka Eesti tsekiõiguse allikate kohta kuni T.S. ilmumiseni. Niihästi tseki koosseisu kui ka tsekiliiklemisseputuvad küsimused põhjenesid pankade praktikal ja pankade põhikirjades lei- duvatel kasuistlikkudel eeskirjadel, osalt analoogia põhjal kohalda- tavatel seadustel ja osalt end. Vene senati praktikal, osalt aga - ja nimelt küsimustes, mis ühised kõikidele samalaadilistele õigus- toimingule, tsiviil seaduse vastavatele normidele (B.E.S. IV r.l-2 osa j. t.).

Tsekiõiguse süstematiseerimiseks ja arendamiseks seadusandli- sel teel tehti juba Vene ajal katseid. Tähtsamad tsekiõiguse kodi- fitseerimise ja arendamise katsed seisavad ühenduses Vene tsiviil- seadustiku eelnõu koostamisega, millise tegevuse alguseks võib lu- geda 1882 a. mai kuud, millal Keisri käsukirja põhjal asutati Kohtu- ministeeriumis komisjon tsiviilseaduste läbivaatamisele ja tsiv. seadustiku koostamisele. Komisjoni töö tulemusena ilmus 1899-1903. aastani Tsiv. sead. projekt viies raamatus²⁾. Pärast kõigi viie raama- tu ilmumist ja pärast uut redigeerimist ilmus eelnõu teistkordselt 1905 a., kõik 5 raam. ühise numeratsiooniga³⁾.

Tsiviilseadustiku projekti on võetud ka tsekkide kohta ees- kirjad, missugused moodustavad 1899 a. projektis V raamatu XV päätüki §§ 577 - 588; seega esialgselt ainult 12 paragrahvi. Tsiviilsead. pro- jekti 1905 a. ühendatud redaktsioonis leiame jällegi norme tsekkide kohta, vahe seisab ainult selles, et normide asetus on muutunud - ni- melt leiduvad nad V raamatu XVI päätükis⁴⁾ §§ 2107 - 2118 all.

Hiljem, nõupidamistel Kohtuministeeriumis, kus projekt oli lõpu- likul redigeerimisel kasvasid §§ tsekkide kohta 30 paragrahvini, kusjuures eeskirjad ka sisult muutusid, laienesid ja süvenesid. Selle juures püüti kasutada Lääne Euroopa riikide uusimaid kogemusi ja seadusandelisi akte⁵⁾. Teiselt poolt aga andis tõe tsekkide kohta

§ 2909-3075
np m. j. t. t. t.

käivate eeskirjade arengule projekis asjaolu, et ülalmainitud nõupidamised Kohtuministeriumis tsekiseaduse kohta (aprill-nov. 1911 a.) langesid just Haagi 1912 a. Veksli- ja Tsekiõiguse ühtlustamise konverentsi kokkukutsumise ajale. - Selle juures omas erilise tähtsuse tol ajal Hollandi valitsuse poolt teistele riikidele saadetud küsimusleht tsekiõiguse kohta ühes Venemaa vastustega, mis pidid ettekantama Haagi konverentsil. See küsimusleht ja Vene vastused olid uue tsekiseaduse kava koostamisel laialt kasutatavaks materjaliks. Tsekiseaduse kava uus redaktsioon ilmus 1913 a. V raamatu osana, kus temale kuulub XV päätükk §§ 633-663.

Projekti uus redaktsioon erineb täiesti endisest. Kui esialgne redaktsioon süstematiseeris ja valas seaduse vormi peasjallikult senise tsekiliikluse aluseks oleva korra, siis uus projekt tõi palju materjaal-õiguslikke uuendusi ja täiendusi. Tähtsamate uuendustena selles redaktsioonis võib nimetada: Seati üles nõue, et tsekis oleks tähendatud sõna "tsekk"; lubati arvele kantav tsekk lubati keelata tseki edasiandmist; tseki äramuutmist (tagasi-kutsumist) ei lubatud enne esitamise tähtaja möödumist; lubati tsekimaksjal ka pääle maksmise tähtaja lõppu väljamaksta summat tsekipidajale; nähti ette ka reegleid regress-õiguse tarvitamise kohta; shirantide vastutus korraldati sarnaselt vekslile; maksmise koht määrati seaduses ja pääle selle lubati esitada tseki maksmiseks ka arvekojale, kus tsekimaksjal leidub esindaja. Mis puutub tsekiplanki, siis kaotati see nõue, et see oleks antud tsekimaksja poolt.

Uue Tsiviilseadustiku projekti maksmapanekut takistas sõda. Sõja ajal tekkis kavatsus panna maksmatsekiseaduse projekti eri-seadusena, eraldi Tsiv. seadustikust. Sellest kavatsusest aga tõmbas kriipsu läbi sõjale järgnev revolutsioon ja Vene kokkavarisemine. Nii jäid Vene tsekiõiguse uue projekti normid paberile ja jäävad püsina ainult ajaloolise materjalina.

Eesti tsekiõiguse seisukohalt aga omab see projekt suurema tähtsuse kui paljas ajalooline materjal. Nimelt on ta üks neist allikaist, mille alusel töötati välja 1927 a. Tsekiseadus.

EESTI TSEKISEADUS.

=====

Eesti 1927 a. T.S. väljaandmise põhjuseks oli meie tseki-õiguse senine seisukord. See nähtub ka Vabariigi Valitsuse seletuskirjast mis on lisatud ligi tolele seaduseelnõule, kus öeldakse: "Vajadus sarnase seaduse loomiseks oli tingitud asjaoludest, et tseki, kui maksuvahendi tarvitamisest järgnevad õiguslikud suhted pole kindlale alusele seatud, on sootu korraldamata ja legaliseerimata. Seaduse-eelnõu väljatöötamisel peeti silmas, et Tsekiseadus pole tähtis ainuüksi ringkondadele, kes tsekiliikumise kui sarnasest otsekohe osa võtavad, vaid see on samm edasi ka meie üldises majanduslises elus, sest tseki-seaduse elluviimine peaks tervendavalt mõju avaldama ka tsekiliikumise suurendamise pääle, mis omakord märksa kaasa aitaks liikvel olevate rahamärkide hulka vähendada." Nii selgub, et meie T.S. oli kaks sihti, mis tõtt öelda küll väga tihedalt üksteisega on seotud: Esiteks - tsekiliikumise reguleerimine, ja teiseks - tsekiliikluse arendamine.

T.S. koostamise kavatsuse algatajaks oli riigikassa ja seaduse-eelnõu koostati Rahaministeeriumis. Et seaduseelnõu saaks vastav meie majanduselu nõuetele, pöörati tsekiseadusesse puutuvate küsimustega paljude majanduselu keskuses seisvate asutiste poole, nagu Pankade nõukogu, Tallinna Börsi komitee, Eesti Panga ja teiste suuremate rahaasutiste poole.¹⁾

Otsides meie T.S. eelnõu koostamisel allikaiks olnud materjale ja selle otstarvega Vab. Val. poolt Riigikogule esitatud eelnõud võrreldes Lääne-Euroopa tsekiseadustega ja Vene tsekiseaduse projekti mitmete redaktsioonidega, peab tunnistama - et meie T.S. eelnõu on omas enamuses sõna-sõnaline tõlge Vene Tsekiseaduse projekti 1913 a. redaktsioonist. Vähe on neid paragrahve, mis ei lange kokku Vene projekti paragrahvidega. Kuid ka neist erinevaist paragrahvidest osa põhjeneb Vene projektil; lahkumine aga seisab selles, et neid on osaliselt muudetud või täiendatud, tingituna kas kohandamisest meie ärilise liiklemise nõuetele või jälle täielikuma väljenduse huvidest.²⁾ Siinjuures kahe sarnase paragrahvi (eeln. §§ 13 ja 22) seisund on veelgi

erinev. Nad põhjenevad vastavatel Vene projekti paragrahvidel, kusjuures kummagile lõppu on lisatud lause, mille päritolu tuleb otsida Lääne-Euroopa tsekiseadustest. Ühes nimetatud lisandusega aga sarnanevad need paragrahvid üks täpselt Saksa ja teine Schveitsi tsekiseaduste vastavate paragrahvidele¹⁾. Teine osa erinevaid paragrahve aga on kas lahkuminevad Vene projektist või hoopis puuduvad viimases. Need §§ on võetud T.S-sse vahenditult Lääne-Euroopa seadustest. Omas enamuses põhjenevad nad Saksa 1908 a. ja Austria 1906 a. tsekiseadustele²⁾. Saksa ja Austria mainitud seaduste mõju suureneb aga veelgi kaudsel teel; kui võtame arvesse, et Vene 1913 a. projekti koostamisel suurel määral võeti eeskujuks Saksa ja Austria seaduseid, osa paragrahve isegi täpselt neist tõlgiti, siis jääb ^{ärak} muutmata Vene projektist Eesti seadusesse ülevõetud paragrahvidest puht Vene algupäraga paragrahve üsna vähe³⁾. Sel teel laieneb nende, eriti Saksa tsekiseadusest pärit olevate §§ arv, millised on peaaegu täpsustega kandunud T.S-sse.

Analüseerides Vab.Val. poolt Riigikogule esitatud eelnõu, leiame, et ta on mitmest seadusest kokku lapitud eeskirjade kogu. Kui T.S.väliselt seda nii suurel määral ei ilmuta, siis - tänu laialdastele parandustele, mis tehti eelnõus Riigikogu komisjones.

TS eelnõu valmis 1925 a. sügiseks ja Valitsus esitas ta II Riigikogule 13. nov. samal aastal. Võrreldes Ts-ga sisaldab eelnõu nii vormilisi kui ka sisulisi muudatusi. Võttes eelnõu ja seaduse võrdlemisel aluseks seaduse, märgime need erinevused mida omab eelnõu.

Juba väliselt läheb TS lahku eelnõust. TS sisaldab 34 paragrahvi, eelnõu aga 33 par. Vahe paragrahvide arvus tekkis sellest, et eelnõust jäeti välja 2 paragrahvi (eelnõu § 23 jäeti välja sisulistel kaalutlustel, § 19 aga kustus selle tõttu, et § 16 muutmisega ta kaotas sisu). Selle-vastu aga tuli juurde 3 paragrahvi: § 4 võeti seadusse eelnõu arutamisel, kuna kaks paragrahvi tekkisid ^{juurde} §§ 1 ja 27 lahutamise teel⁴⁾.

Peale muutuse §§ arvus leiame ka suuri redaktsioonilisi lahkuminekuid. Mis puutub sisulistesse muudatusesse, siis ^{leidub} tehti neid samuti rohkesti. Tähtsamaid on, recta-tsekkide keelamine, kuna Eelnõus nende tsekkide tarvitamise võimalus oli loodud eelnõu § 11. asuva lausega: "Tseki-andja või keegi tseki siirjatest (indossan-

tidest), võib tseki edasiandmist keelata sellekohase märkuse läbi tsekil". Olulisemaid muudatusi toob ka sellesama § lõige 1. eelnõu arutamise ajal tehtud lisandus. Eelnõu põhjal oli võimalik anda edasi ainult teatud isiku nimele väljaantud tsekki. Selle lisanduse tõttu aga võimaldab seadus seda ka ettenäitaja nimele väljaantud tsekkide juures, päälegi äramärkides, et seda võib teha ilma edasiande päälkirjata.

Ka maksmise tähtpäeva keeld võeti TS-sse eelnõu arutamisel III Riigikogu üldkomisjonis¹⁾, lisades § 2 p.4 lause, et tsekiandja käsk rahasumma maksmise kohta ei tohi sisaldada maksmise tähtaega. Ühenduses sellega muudeti eelnõu § 7 ja lõpuks loodi juure uus eelnõus puuduv paragrahv (§ 4); "Dokumenti, mis ei vasta käesoleva seaduse §§ 2 ja 3 nõuetele ei loeta tsekiks". Sellest tuleb järeldada, et tsekk, kus on märgitud maksmise tähtaeg TS järele kaotab oma maksvuse, eelnõu järele aga mitte. "Ette dateeritud" tsekid, s. t. tsekid mis lastakse käiku enne päalemärgitud väljaande tähtpäeva, on sisuliselt võttes ka maksutähtpäeva määramine, ehkki varjatult ja ühtlasi möödahiilimine reeglist, et tsekk tuleb 15 päeva jooksul (eeln. järele) esitada maksmiseks. Neid tsekke aga ei saa ^{antud §§ põhjal} otseselt tühisteks tunnistada. Eeln. § 32, lõige 2 aga sisaldab nende tsekkide kohta teatud kitsenduse, nimelt, ette dateeritud tsekid kuuluvad tempelmaksustamisele võimalakohustustega ühel alusel. TS puudub aga seegi kitsendus.

Eelnõus olid tseki maksja kohustused suuremad. Eelnõu järgi tseki maksja kes keeldub maksmast Eestis väljaantud tseki järgi, mis on esitatud 6 kuu kestel, ja välismaal välja antud tseki järele, mis esitatud 1 aasta kestel kui ta korralduses leidub küllaldane summa tseki maksmiseks ning tsekiandja tseki järele maksmist pole äramutnud, kandis vastutust tsekiandja kahjude eest (eelnõu § 23). Peale selle eelnõu järgi pidi tseki maksja maksmisel selgitama tsekiandja allkirja tõelikkuse (eeln. § 24, lõige 2), missugust kohustust TS ei väljenda.

Ka tsekipidaja seisukord oli eelnõu järgi raskem. Juhul kui tsekk jäi maksmata tsekipidaja süü läbi pidi ta vastutama tsekiandja eest kahjude eest, mida viimasele see fakt tekitas.

Tsekiandja vastutuse küsimuses katmata tsekkide väljaandmi-

sel läheb TS eelnöust samuti lahku. Eelnõu luges tsekiandja vastutavaks ka riigi ees, ja kohustas teda peale 5% trahvi, mis pidi minema tsekipidajale, maks^{ma} trahvi ka riigile 5% suuruses maksmata jäänud summast. TS, loobudes trahvist riigi kasuks, suu-
rendas ^{aga} tsekiandja vastutust tsekipidaja ees, kohustades teda maksma viimasele trahvi 10% suuruses, juhul kui tsekiandja ei tasu ^{vabatahtlikult} 3 päeva jooksul TS ettenähtud 5% trahvi tsekipidajale. Lõpuks tuletab TS meele katmata tseki väljaandjale ka kriminaal vastutust, kuna eelnõus see puudus.

Mis puutub tsekiandja vastutust vale või võltsitud tsekide väljaandmise eest, siis oli see eelnõus pisut erinev seadusest, - nimelt selles osas, mis käsitab vastutust tsekiandja teenistuses seisvate isikute eest. Eelnõu oli palju lahkem seadusest, kuna tema järele vastutas tsekiandja alles siis, kui vale tseki väljaandmist või võltsimist tema teenistuses seisvad isikud toimetasi, seaduse järele vastutab aga tsekiandja ka siis, kui see võimaldus tema volinikkude või teenijate hool^{de} läbi. (§ 24, lõige 2).

Eelnõu paremusena peab tunnistama seda, et ta otsekohe väljaütleb: "Tseki vastuvõtmine (aktsepteerimine) pole lubatud (eeln. § 12)." Eelnõu arutamisel aga see lause jäeti välja seadusest; ehkki seda mõeldi redaktsioonilise parandusena, aga praktilises elus selle paranduse efekt võib osutada hoopis ootamatuks. Praegust TS-t võib tõlgitseda nii, et tsekil tehtud aktseptmärkus pole lubatud, kuid muul teel tseki aktsepteerimine on ikkagi võimalik.

Jääb loendada veel mõningaid erinevusi, mis ei ole nii olulised kui eelpool loendatud. Siin vaja märkida, et eelnõu lubas parandusi, kuid nõudis, et need oleks õiendatud tsekiandja allkirja eel (eeln. § 3), seadus aga ei loe üldse tsekiks sarnast dokumenti, millel leiduvad olulised parandused. Pääle selle eelnõu näitas ära, mida siis teha kui tsekil summa on kirjutatud mitu korda sõnadega ja kumbki kord erinevas suuruses; - sarnasel juhul oli kohustav vähem määr. Seaduses aga sarnane selgitus puudub ja eelnimetatud juhul tuleb paratamatult otsida abi Veksli seaduselt¹⁾. Lõpuks vaja tähelepanu juhtida veel sellele, et eelnõus olid tähtajad teistsugused kui seaduses. Eestis väljaan-

tud tseki maksmiseks ettepanemise tähtaeg oli pikem kui seaduses, nimelt 15 päeva (eeln. § 8), regressnõudmisesse puutuvad tähtajad olid aga kaks korda lühemad kui näidatud TS-es.

Nende, praeguses TS-st erinevate omadustega Vab.Val. eelnõu esitati II Rk-le, kes tema andis läbivaatamiseks üldkomisjoni. ÜK omakorda moodustas TS esialgseks läbivaatamiseks vastava alamkomisjoni 3 liikmelises koosseisus. Alamkomisjon otsustas kutsuda võtma osa oma tööst ka Riigikassa juhataja ja Kaubandus-Tööstuskoja esindaja¹⁾. Alamkomisjon arutas TS eelnõu 5 koosolekul ja lõpetas oma töö 5 dets. 1926. Alamkomisjonis tehti vähe muudatusi ning parandusi.

Alamkomisjonist läks eelnõu II Rk. üldkomisjoni, kus eelnõu redaktsiooniliste parandustega vastuvõeti. II Rk-le esitati eelnõu ük. poolt 21. jaanuaril 1926 a., kuid II Rk ei suutnud tsekiseadust maksva panna ja läks oma volituste lõppemisega laiali 26. märtsil 1926 a. III Rk. kokkuastumise järel andis III Rk. juhatus harilikult korra järgi TS eelnõu läbivaatamiseks uuesti ük-i. Ük alustas TS-le läbivaatamist 17. nov. 1926 a. ja arutas teda 15 koosoleku kestel. Komisjoni koosolekutest võttis osa ka Kaub.-Tööstuskoja esindaja. Oli kutsutud ka Börsi komitee esindaja, aga viimane ei ilmunud.

III Rk. üldkomisjonis omandas TS maksva kuju, kusjuures tehti enamik ja kaaluvam osa muudatusi esialgses eelnõus. Arutamise aluseks võeti mitte Valitsuse ettepanek, vaid II Rk. ük. ettepanek, motiividel, et II Rk. ük. ettepanek sisult ei erine Vab.Val. ettepanekust aga sääljuures on redaktsioonilt tublisti parem viimasest²⁾.

III Rk. ük. poolt tehtud rohkearvulisist parandusist loetleme ainult tähtsamaid: Siia kuuluvad - keeld märkida tsekil maksmise tähtpäeva, keeld teha tsekil parandusi, tsekimaksja kohustuste vähendamine, tsekkide edasiandmise keelu maksvuse tuks lugemine, tseki maksmiseks esitamise tähtaja ja regress-nõudega seotud tähtaegade muutmine ja lõpuks õiguste andmine rahaministrile anda arvekodade kohta "Riigi Teatajas" avaldatavaid juhtnõõre. Ülejäänud parandused omavad nii vähe olulist tähtsust, et neist võib mööduda vaikides.

III Rk. ük. võttis lõpulikult vastu TS eelnõu 11. märtsil 1927 a.

ja otsustas tema esitada Rk-le. Kuid eelnõu seisis veel ligi kaks kuud komisjonis kaante vahel, nii et esitati tegelikult Rk-le alles 4. mail 1927 a. Aruandjaks Rk-sse määrati V. Hasselblatt. Samal ajal tunnistas ük TS eelnõu kiireks¹⁾. Rk istungitel arutati TS eelnõud 4 koosolekul ja võeti vastu lõpulikult 20. mail 1927 a. muutmatult ük redaktsioonis. Rk istungitel esitati ainult üks parandusettepanek ja seegi oli eksikombel eelnõu teksti sattunud vea õiendus²⁾. TS avaldati "Riigi Teatajas" nr. 54 (2. juunist 1927a) ja hakkas maksma harilikus korras.

TS maksma hakkamisega kaotasid senised õigusallikad esmajärgulise tähtsuse, mis neil oli selle ajani tseki liiklemise reguleerimisel. Nad võisid jääda maksma ainult kui subsidiaarsed normid

Eriti mis puutub pankade reeglitesse ja kaubanduslikku tavaasse mis olid tekkinud ja mille abil korraldati tseki liiklust kuni TS ilmumiseni, siis need kaotasid peaaegu täielikult oma tähtsuse, kuna TS osutus kaugelt mitmekülgsemaks, laiemaks ja täpsemaks nimetatud allikatest. Vaevalt kunagi tulevikus on võimalik neid kasutada. Ja kõneldes viimastest, kui subsidiaarsetest tsekiõiguse normidest mõtleme selle all ainult neid pankade tingimusi ja tava norme, mis võivad täiendada TS.

Ka tseki puutuvad end. Vene senati seletused subsidiaarse tsekiõiguse allikana alluvad teatud piiramistele. Nad ei tule meil kasutamisele terves ulatuses, vaid niivõrd kui võrd TS expressis verbis teatud küsimust ei normeeri. Ja kui võtame arvesse, et meie TS on sisult tublisti laiem ja erinev veneaegsetest õigusallikatest, siis end. Vene senati seletuste rakendamise võimalus osutub üsna väikeseks.

Balti Eraseadusest tulevad kohaldamisele ka pärast TS ilmumist tehingutesse puutuvad üldised eeskirjad. TS oma 34 paragrahviga on liig kitsapiiriline selleks, et näha ette kõiki võimalikke küsimusi tseki liiklemisel. Ta annab ruumi ainult kõige olulisematele ja iseloomulikumatele tseki puutuvatele nõuetele ning põhimõtetele, muu jääb lahendada üldiste tsiviilnormide alusel.

Eelpool loetletud kolm allikat, mis alul olid tseki liikluse esmajärgulisiks reguleerijaiks ja TS ilmumisega muutusid allikaiks, mis sisaldavad subsidiaarseid norme, omavad ka selliseina

teisejärgulise tähenduse. On olemas subsidiaarne tsekiõiguse allikas, mis omab neist suuremat tähtsust. See on Veksliseadus.

VS eesõigustatud seisukoht põhjeneb otse TS-le. Nimelt TS § 34 ütleb: "Käesolevas seaduses ettenägemata juhtumistel tuleb käia VS-e järele." Veel enam, mitmel puhul TS-e paragrahvid otsekohe viitavad VS-e teatud paragrahvidele. Seega VS tuleb kasutamisele tsekiõiguses kohe pärast TS-st ja alles siis, kui VS ei paku lahendust antud küsimusele, tulevad kasutamisele teised loetletud allikad.

Kui TS ilmus siis maksis meil Vene VS. (V.S.K.XI kõige, II jagu, 1903 a. väljaanne) ja TS § 34 ning viited üksikutes TS paragrahvides VS-e poole juhivad meid kahtlemata Vene VS-ele. Pärast TS-e maksimahakkamist aga ilmus uus VS, 19. jaan. 1932 a., mille maksmahakkamisega Vene VS kaotas oma jõu. Nüüd tuleb siis tsekiõiguse subsidiaarseid norme otsida 1932 a. Veksliseadusest. Ei ole küll ilmunud täiendavat seadust TS-e juure, mis viited Vene VS-ele asendaks viidetega 1932 a. VS-ele, selleks muudatuseks alust aga annab TS § 34, kus pole otsekohe öeldud, et tuleb käia Vene 1903a. VS'e järele, sellest võib järeldada, et tuleb käia maksva VS järele.

Meie VS-e tarvituselevõtt Vene 1903 a. VS-e asemel toob teatud segadusi kuna paragrahvi numbrid ei lange ühte ja TS-es tehtud viited teatud VS-e paragrahvidele tuleb jälgida VS sisu mitte numbri järele, missugune asjaolu ei tekita aga suuremaid raskusi kuna uus VS on üldiselt täpne tõlge Vene 1903 a. VS-est, ja pealegi - paragrahvide numbrite muutumisega pole muutunud üksikute paragrahvide koosseis. Sisulisi muudatusi küll on¹⁾, aga need ei ole suured.

TS ei ole jäänud püsima täpselt selles vormis, nii nagu ta 20. mail 1927 a. Rk poolt vastuvõeti, 25. nov. 1930 a. (RT. 97-1930) ilmunud "Tsekiseaduse §§ 9 ja 10 muutmise seadus", lisandab kummagile paragrahvile teise lõike, milles annab juhiseid kuidas toimida, ettedateeritud tsekkidega. Tsekk, mille väljaandmise kuupäev on märgitud eeloleva aja peale ja esitatakse enne seda tähtpäeva maksmiseks, loetakse väljaantuks maksmiseks esitamise päeval. Sellest päevast hakatakse arvestama sarnaste tsekkide juures ka maksmiseks esitamise tähtaega. Viimane asjaolu omab tähtsust reg-

ress-nõudega esinemise tähtaja arvestamisel.

Eesti TS täitis neid ootusi, mis temale pandi. Ta kaotas eba-
määrasuse tsekiõiguse allikatest, tõstis usaldust tseki vastu ja
aitas kaasa tsekkide tarvitamise töusule Eestis. Ja kuigi TS-el
on puudusi, ei või siiski öelda, et ta meie elunõuetele ei vastaks.
Kui viimasel ajal on hakatud kõnelema tarvidusest asendada TS-t
mingi teise seadustikuga, siis pole see tekkinud rahulolematusest
meie TS vastu, vaid sellest, et ühenduses eraõiguse rahvusvahelise
ühtlustamise katsete intensiivsemaks muutumisega on päevakorrale
tõstetud tsekiõiguse ühtlustamise probleem, missugust püüab prae-
gu ülemaailmlikus ulatuses lahendada konventsioon tsekiõiguse
ühtlustamise kohta.

" -12- "

ÜHTLUSTATUD

TSEKISEADUSE TEKIMINE.

=====

Tsekiõiguse ühtlustamise mõtted ei ulatu kuigi kaugemale minevikku. Läänud sajandi teisel poolel, kui tsekkide tarvitamine tublisti tõusis ja ka rahvusvahelise maksuvahendi tähtsuse omas, hakati teravalt märkama neid raskusi, mis tekkisid sellest, et tsekiõigus oli igas riigis eriline. Sellest ajast tuleb hakata lugema vajaduse tekkimist ühtlustatud tsekiõiguse järele. Tsekiõiguse ühtlustamise kavad pole aga iseseisvalt päevakorral olnud, vaid neid on seotud algusest peale Veksliõiguse ühtlustamisega. 1882 a. näeme juba konkreetset katsed sel alal. Rahvusvahelise õiguse instituut - Institut de Droit International kutsus kokku komisjoni, mis töötas välja ühtlase veksliseaduse põhimõtted ja nende kõrval midagi sarnast ka tsekiõiguse ühtlustamiseks. Need põhimõtted olid määratud ettekandmiseks Müncheni kongressil, mis peeti 1883 a., aga jäid sääl siiski esitamata. Brüsseli kongressi ajaks 1885 a. aga töötati välja ühtlustatud veksliseaduse kava, mille üheks osaks oli ka ühtlustatud tsekiseadus. See tsekiseaduse kava sisaldas 10 paragrahvi ja oli koostatud selleaegse Prantsuse ja Itaalia tsekiõiguse alusel. Konkreetseid tulemusi aga see kongress ei saavutanud. Samuti tulemuseta jäid kaks pea üksteise järele peetud rahvusvahelist Kaub.- ja Veksliõiguse kongressi¹⁾, milliste kavas oli ka tsekiõiguse ühtlustamine.

Palju suuremat tähendust kui eelnimetatud katsed omavad tsekiõiguse alal 1910 ja 1912 a. Haagis peetud rahvusvahelised konverentsid. 1910 a. konverentsi kutsus kokku Hollandi valitsus Saks ja Itaalia ettepanekul. See konverents oli mõeldud tsekiõiguse ühtlustamiseks, kuid tema ettevalmistamiseks 1909 a. riikidele saadetud küsimuslehest vekslieõiguse kohta leiame ka küsimuse tsekiõiguse kohta. Küsimuse suuriti - kas, ei võiks arutlusi tsekiõiguse ühtlustamise kohta jätta mõne hilisema nõupidamise peale. Osa vastusi oli nõus selle ettepanekuga, põhjusel, et esmajoones tuleb vastuvõtta ühtlustatud veksliseadus, teine osa vastuseid aga rõhutas tsekiseaduse peatse ühtlustamise vajadust.

1910 a. konverents jäi siiski ainuüksi ühtlase veksliseaduse väljatöötamise juure. Konverentsi lõpul aga avaldati soovi, et varsti kutsutaks kokku uus konverents ühtlase veksliseaduse kinnitamiseks ja ühtlase tsekiseaduse väljatöötamiseks. 1911 a. Hollandi valitsus saatis teistele riikidele 30-dest punktist koosneva küsi-

muslehe tsekiõiguse kohta. Vastuseid tuli rohkesti kokku, need töötati läbi ja siis anti välja ühises kogus.

Teine Haagi konverents astus kokku 15 juunil 1912 a. ja tervel real istungitel kuni 23 juulini samal aastal arutas veksliseaduse kava ning koostas ühtlast tsekiseadust. Viimase ülesande läbiviimiseks moodustati Comite central ja viis sektsiooni. Eelnõu valmistamisel materjaliks olid sektsioonide poolt tehtud ettepanekud ja eelpool nimetatud Hollandi valitsuse poolt läbitöötatud ja väljaantud küsimuste ning vastuste kogu tsekiõiguse kohta. Komitee esitas konverentsile eelnõu ühtlustatud tsekiõiguse kohta. Konverents aga ei võtnud seda vastu lõplikult väljatöötatud kavana, vaid resolutsioonide kujul. Põhjenduseks oli väide, et tsekiõigus on alles läbiuurimata ala ning liig julge oleks selle vastuvõtmisega rutata. Otsustati enne kuulata ära kriitika ning alles siis kokkukutsuda uus konverents selle küsimuse arutamiseks. Kuid ehkki eelnõu vormiliselt tunnustati resolutsioonideks, sisult aga on see 34-jast artiklist koosnev esitis süstemaatiline, täielik kava ühtlustatud tsekiseaduse jaoks. Selle eelnõu häädusest annab selget tunnustust asjaolu, et Genfi ühtlustatud tsekiseadus¹⁾ on pea tervelt sarnane Haagi resolutsioonidega²⁾³⁾.

Ilmasõja lahtipuhkemine tegi lõpu kavatsusele kutsuda kokku uus konverents, mis oleks arutanud resolutsioonides vastuvõetud ühtlase tsekiseaduse eelnõu, samuti kui tõmbas kriipsu läbi ka Haagi ühtlustatud veksliseaduse maksimahakkamisest, kuna ta katkestas kõigis riikides ratifitseerimiseks tehtavat eeltööd.

Pärast Ilmasõda tõstis üles Rahvaste-liidu majanduslik komitee nii vekslit kui ka tseki ühtlustamise küsimuse. Ta moodustas komisjoni neljast eksperdist, kes pidi tegema eeltöid nende küsimuste lahendamiseks. Ekspertide poolt koostati kava, mis saadeti riikidele laiali 1923 a. seisukoha võtmiseks. Kokkutulnud vastuste põhjal leidis majanduslik komitee, et vekslit ja tsekiõiguse ühtlustamine leiab suurt poolehoidu riikide peres. Selle mõjul kutsuti kokku uus laiem ekspertide komisjon, mis asus seisukohale, et tuleks ühtlustamine läbiviia esialgselt Euroopa kontinendi piirides, millega hiljem Anglo-Saksi maad võiksid liituda.

Väljaspool Rahvaste-liitu aktiivselt tsekiseaduse ühtlustamise küsimusega tegeles Rahvusvaheline Kaubanduskoda. Tema juures oli eriline komisjon, mis koostas ühtlustatud tsekiseaduse kava.

-14-

Oma Stokholmi kongressil 1927 a. Rahvusvaheline Kaubanduskoda otsustas pöörata Rahvaste-liidu poole sooviavaldusega, et kutsutaks kokku kolmas rahvusvaheline konverents tsekiõiguse ühtlustamiseks, mille aluseks pidid olema RH ja koja poolt väljatöötatud projekt¹⁾.

Rahvaste-liidu Comite economique selle pääle võttis arutusele konverentsi kokkukutsumise küsimuse, sääljuures aga leidis olevat vajaliku kutsuda kokku kolmanda ekspertide komisjoni. Komisjon koosnes kaheksast liikmest, kusjuures juhatajaks oli Prantsuse esindaja Percerou, ja koosseisu kuulusid Saksa, Tsehhoslovakkia, Belgia, Poola, Schveitsi, Argentina ja Itaalia esindajad²⁾, istus koos Genfis kolm korda 1927 ja 1928 a. jooksul. Komisjoni töö tulemusena ilmus täielik veksliseaduse kava, mis üldjoontes langeb kokku Haagi ühtlustatud veksliseaduse kavaga ja pääle selle ka ühtlustatud tsekiseaduse eelnõu. See ekspertide eelnõu³⁾ põhjeneb küll ka Haagi resolutsioonidele, ent toob siiski teatud muudatusi ja uuendusi: Tähtsamana nende seas võiks nimetada, et tseki tähenduse kaotavad need tsekid, mis on maksmiseks esitatud mõnele muule isikule, kui pankurile (EE art. 5, l. 1).

Pääle eelnõu väljatöötamise ekspertide komisjon tegi otsuse ka tsekisead. ühtlustamise viisi kohta. Siin võeti tarvitusele seesama meetod kui Prantsuse esindajate nõudel ühtlustatud veksliseaduse juureski⁴⁾. Ühtlustatud tsekiseaduse kava võeti ~~muudatuse~~ ^{ühise} seadusena; need riigid, kes ratifitseerivad selle kavaga seotud konventsiooni, kohustuvad ühtlase tsekiseaduse esitama oma riigi seadusandlikule kogule, kusjuures viimane võib teha otstarbekohaseid olulisi parandusi⁵⁾.

Eksperdid esitasid oma kavad majanduslikule komiteele, see jälle omakord Rahvaste-liidu nõukogule. Rahvaste-liidu nõukogu kinnitas ekspertide eelnõud 6. märtsil 1928 ja 19. juulil saadeti need kavad valitsustele, arvamise avaldamiseks. Sääljuures eriliselt uuriti, kas saavad komisjoni poolt tehtud ettepanekud olla konverentsi nõupidamiste aluseks. Vastuseid saabus 31 riigi poolt ja kui veksliseaduse suhtes enamus vastuseid oli nõus ökonoomilise komitee ettepanekutega, siis tsekiseaduse kohta paljud üldse ei väljendanud oma arvamist, kuna aga teised selgitasid, et nad ei

pea aega tsekiõiguse ühtlustamise jaoks veel mitte küpseks¹⁾.

Nüüd oli saanud võimalikuks konverentsi kokkukutsumine vekslisõiguse ühtlustamise jaoks; konverentsi kutsetes märgitakse ka tsekiõiguse ühtlustamisest. 1929 a. suvel Rahvasteliidu peasekretär saatis laiiali riikidele kutsed osavõtta konverentsist, mille alguseks oli määratud 17. veebr. 1930 a. Hiljem lükati konverentsi algus 13 maile samal aastal. Sel ajal kogunesid Genfi 32 riigi esindajad ja asjatundjad, pääle selle võttis esindajate kaudu konverentsist osa ka Rahvaste-liidu majanduskomitee ja rahvusvaheline Kaubanduskoda. Koosolekuid peeti 35 ja need kestsid 7 juunini, Hollandi esindaja Dr. Limburgi osaval juhatusel. Nagu eelpool on märgitud, selle konverentsi kavas oli ka tsekiõiguse ühtlustamise töö, selleni aga ei jõutud puht tehnilisil põhjusil, kuna konverents oli küllalt ülekoormatud juba vekslisõiguse ühtlustamise töögagi. Selle konverentsi tegelikuks tulemuseks oli ühtlustatud veksliseaduse kava, mis kirjutati alla 22 riigi poolt; tsekiõigus pidi aga leppima lubadusega, et tema jaoks kutsutakse kokku uus konverents²⁾, ja 21-est punktist koosneva küsimuslehega tsekiõiguse ühtlustamise kohta riikidele laiiali saatmiseks. Vastuste saatmise viimaseks tähtpäevaks oli määratud 15. okt. 1930 a. Küsimusleht puudutas kõiki olulisemaid osi tsekiõiguses.

See küsimusleht saadeti riikidele 21. juunil 1930 a. Vastuste saabudes Rahvaste-liidu sekretariaat töötas läbi need materjalid ja andis välja ühes kogus selle ajani kohalejõudnud vastused 22-lt riigilt ja rahvusvaheliselt kaubanduskojalt³⁾. See dokument ilmus 1930 a. detsembri kuus ja saadeti laiiali konverentsist osavõtjalle. Hiljem saadeti järele ka Prantsuse seisukoha võtt, mis hilinemise tõttu oli jäänud välja sellest ühisest aktist.

23. veebr. 1931 a. astus Genfis kokku teine konverents, mille kavas oli ainult tsekiõiguse ühtlustamise küsimus. Konverentsist võttis osa 30 riiki, oma esindajate kaudu, neist 5 riiki väljaspool Euroopat. Osavõtjad olid: Saksa, Austria, Belgia, Briti, Daani, Danzig, Ecuador, Hispania, Soome, Prantsusmaa, Greeka, Ungari, Itaalia, Jaapan, Läti, Luxenburg, Mexiko, Monaco, Norra, Hollandi, Poola, Peru, Portugaalia, Rumenia, Rootsi, Šveits, Tsehhoslovakia, Türgi, Jugoslaavia, Venetsuela. Ameerika ühendatud riigid olid saatnud ainult päältkuulaja ja Rahvusvaheline kaubanduskoda, Rahvusvah. eraõiguse ühtlustamise instituut Roomas ning Rahvasteliidu majandus-osakond olid esi-

-16-

tatud nõuandvate häältega¹⁾.

Kongress pidas 36 üldkoosolekut ja pääle selle terve rea reaktiooni komisjoni koosolekuid, mis keetsid kuni 19. märtsini 1931. Neil koosolekutel töötati välja meil alamal kõne alla tulev ühtlane tsekiseadus²⁾.

Konverentsil tuli selle kava koostamisel võidelda suurte raskustega. Tseki alal oli senini olemas kolm oluliselt erinevat üldgruppi; kontinendil kaks Saksa ja Prantsuse süsteemid, ja kolmandaks veel Anglo-Saksi tsekiõigus. Kui taheti hakata neid ühtlustama, siis tulid välja need arusaamatused ja mõtete lahkuminekid, mis tekivad tungides võõrasse õiguslikku mõtlemisviisi. Tõusnud lahkumise pehmendamisel mängis suurt osa HR. Ilma Haagis tehtud vaimse eeltööta tsekiõiguse alal ei oleks olnud Genfi konverents üldse võimalik. Haagi konverentsil olid aga juba leiutatud lahkumisevad punktid neis tsekiõiguse süsteemides ja neid mitmekülgselt valgustatud - ning see teene aitas Genfis kergemini üle saada esile kerkivatest arusaamatustest³⁾. Arusaamatusi täielikult kõrvaldada aga HR ei suutnud, kuna temas olid jäetud tasakaalustamata just mitme tähtsa küsimuse puhul vastolulised vaatepunktid. Samastes punktides olid möödapääs ematud⁴⁾ palavad vaielused üldkoosolekutel. Sellises olukorras konverentsi ülesandeks võis olla ainult: "Leida kompromisse üksikute õigusgruppide seadustes kehastatud põhilausele, võtta tarvitusele lahendusi, mis oleksid küllalt paenduvad, et tsekiseaduse tervet arengut mitte tõkestada ja lõpuks sääl, kus ühtlustamine osutub võimatuks, "reservide teel - mis on kõigi konverentside ultima ratio - "igaühele seda jätta, mis tema vahekorra dades osutub vajalikuks⁵⁾".

Kuid ka sel teel saavutatud kongressi tulemus ei olnud mitte ettenähtud ülemaailmeline ühtlustatud tsekiõigus, vaid ainult osaline ühtlustamine. Konverents ei jõudnud sulatada kokku Anglo-Saksi ja kontinentaalset mõtlemisviisi. Tegelikult saavutati vaid nii-palju, et liideti temaga kontinendil senini olemas olnud õigusgrupid. Anglo-Saksi tsekiõigus jäi edasi isdeerunud seisukorda.

Konverentsi töö tulemuseks oli kolm konventsiooni:

I. Konventsioon, mis näeb ette ühtlustatud tsekiseaduse⁶⁾ -
CONVENTION PROVIDING A UNIFORM LAW FOR CHEQUES. Sellel konventsioonil on kaks lisa, millistest üks on ÜTS ja teine, milles on ettenähtud riikidele jäetud reservatsioonid;

II. Konventsioon teatud ühenduses tsekkidega tekkivate õigus-konfliktide lahendamiseks¹⁾ - CONVENTION FOR THE SETTLEMENT OF CERTAIN CONFLICTS OF LAWS;

III. Konventsioon tempelmaksu seadusest ühenduses tsekkidega²⁾ - CONVENTION ON THE STAMP LAW IN CONNECTION WITH CHEQUES.

Kõik kolm konventsiooni kirjutas alla 22 riiki: nimelt Saksa, Austria, Belgia, Daani, Danzig, Ecuador, Hispaania, Soome, Prantsusmaa, Hollandi, Itaalia, Luxenburg, Mexico, Monaco, Norra, Poola, Portugaalia, Rootsi, Tsehhoslovakkia ja Türgi. Kolm riiki - Jaapani, Jugoslaavia, Schveits - lükkasid allakirjutamise lühema aja päale edasi. Inglismaa kirjutas alla ainult tempelmaksu seadust puutuva konventsiooni. USA aga ei võtnud osa ühestki konventsioonist³⁾.

ÜTSK annab üldreegleid ÜTS kui lepingu kohta.

Kõigepäält määrab ÜTSK, et ÜTS on ühine seadus "the Uniform Law" ja tuleb temaga seotud konventsiooni ratifitseerimisega rakendada natsionaal õiguses muutumatult, niipalju kui reservatsioonid muudatusi ette ei võimalda (art.1).

ÜTSK-ga võivad liituda ka need riigid, kes ei võtnud osa konverentsist. Kuni 15. juulini 1931 võis see sündida konventsiooni allakirjutamise teel (art.3, lõige 2), pärast nimetatud kuupäeva nõutakse aga ühinemist (art.5, lõige 1).

ÜTSK tuleb ratifitseerida. Ratifitseerimisteade esitamise tähtjaks Rahvaste-liidu pääsekretärile on 1. sept. 1933 (art.4). Kui aga konventsioonile allakirjutanud riik ei peaks jõudma kinnipidada antud tähtjast, siis on ta lõppprotokolli põhjal kohustatud teatama Rahvaste-liidu pääsekretärile, kui kaugel on tema ratifikatsioon (art. IV; Protocol to the convention A)

ÜTS jõustumine sünnib, kui 7 riiki on ühinenud või ratifitseerinud konventsiooni, sääljuures aga 3 neist peab omama alalise koha Rahvaste-liidu nõukogus. Jõustumise päevaks loetakse 19 päeva arvates ajast, mil jõudis Rahvaste-liidu pääsekretärile ratifikatsiooni või ühinemise teade (art.6 lõiked 1 ja 2) (art VII.)

Väljaarvatud tungivad juhud, ei või konventsiooni ülesöelda enne 2 a. möödumist, arvates päevast, millal ta astus jösse selle R.L. liikme-riigi või mitte-liikme suhtes, kes üles ütleb; ülesütlemine astub jösse 19 päevast, arvates ajast, millal peasekretärile sellest teatatud. Viimane teatab igast ülesütlemisest teistele konventsiooni osalistele. Tungivatel juhtudel, riik, kes ütleb üles, peab sellest teatama vahenditult - teistele konv.-osalistele ja

ülesütlemine astub jõusse 2 päeva pärast, arvates teate saamisest teiste poolt (art.VIII).

Iga R. L. liige ja iga muu konv.-osaline võib, pärast 4 a. möödumist, arvates konv. jõusse astumisest, nõuda konv. revideerimist, missugune nõue vajab toetust 6 riigi poolt, kelle suhtes konv. jõus. Kui see toetus antakse 1 aasta kestel, siis otsustab R.S. nõukogu - kas kutsuda kokku konverents konv. revideerimiseks (art.IX).

Tsekiseadus ise koosneb 57 artiklist. Artiklite arv võrreldes HR ja EE-ga on tublisti suurenenud. See ei tähenda aga mitte, et tseki puutuvate materjaal-õiguslike normide hulk on kasvanud; artiklite arvu suurenemine on tingitud lihtsalt sellest, et konverents osus seisukohale kõiki vekslööiguse norme, mis tulevad ka tseki juures käsitamisele esi tada expressis verbis ÜTS tekstis, aga mitte vii- tega vekslööigusele, nagu seda tegid eelnevad kavad.

Need ÜTS 57 artikelt on grupeeritud 10 päätükki. Esimene päätükk sisaldab norme t s e k i v ä l j a a n d m i s e j a v o r m i k o h t a, teine - e d a s i a n d m i s e k o h t a, kolmas - t s e k i k ä e n d u s e k o h t a j a n e l j a s - t s e k i e s i t a m i s e j a m a k s m i s e k o h t a. R i s t a t u d t s e k k e j a a r v e s t u s t s e k k e k ä s i t a t a k s e v i i e n d a s p ä ä t ü k i s, k u u e n d a s - r e g r e s s - n ö u e t j a s e i t s m e n d a s - t e i s i k t s e k k e, k a h e k s a s p ä ä t ü k k r ä ä g i b m u u d a t u s t e s t j a ü h e k s a s a e g u m i - s e s t. Lõpuks kümnes päätükk toob ü l d - e e s k i r j u.

1935
"ÜTSK ühes lisadega on ratifitseeritud kuni 1.septembrini 1932a. järgmiste riikide poolt: Nicaragua, Rootsi, Norra, Daani, Schveitsi ja Soome.

KNK on ratifitseeritud Nicaragua, Rootsi, Norra, Daani, Schveitsi ja Soome poolt.

TK on ratifitseeritud Suur-Britannia, Nicaragua, Rootsi, Norra, Daani, Schveitsi ja Soome poolt.

Seega on loota, et ligemal ajal on täidetud need eeltingimused mi da nõutakse nimetatud konventsioonide jõusse astumiseks ja et ÜTS hakkab ligemal ajal maksma.

E E S T I T S E K I S E A D U S E S I S U
V Õ R D L U S G E N F I Ü H T L U S -
T A T U D T S E K I S E A -
D U S E G A .

===

Asudes analüüsi³ma Eesti tsekiseaduse sisu ja võrdlema teda Genfi ühtlustatud tsekiseadusega, peame sissejuhatuseks märkima, et käesoleva töö raamid osutuvad kitsasteks üksikasjalikuks analüüsiks ja üksikute tsekiõiguse institutide ajaloolise arengu kirjeldamiseks. Sellepärast oleme sunnitud piirduma ainult enamvähem tähtsamate küsimuste analüüsiga.

7 WSK Mis puutub aine järjestamisse, siis tundub, et töö ülevaatlikkus võib, kui aine käsitus ei lähe TS § järjekorras, vaid võimalikult selles järjekorras, nagu kerkivad küsimused tseki kirjutamisel ja liiklemisel. Erandid sellest järjekorrast peavad olema lubatud juhitudel, kui seda tingivad materjali koondamise huvid.

I.

"

TS ja UTS.

LEGAALDEFINIITSIOON.

=====

6 UTS ei sisalda tseki legaaldefiniitsiooni vaid piirdub sellega, et loendab tseki üksikud koosseisu osad, missugused kokkuvõetult määravadki tseki mõiste. Selles küsimuses on UTS järgnenud uemate tsekiseaduste (Saksa 11. märts. 1908 § 1; Daani 23. apr. 1897 § 1; Jaapani kaubandussead. 16. juuni 1899 § 530; Austria 3. apr. 1906 §§ 1, 2; Schveitsi obl. sead. 1. jaan. 1883 § 830; Aegiptuse kaubandussead. 13. nov. 1883 § 197 j. j. ^{1) 2)}) eeskujudele, missugused on loobunud andmast tseki legaaldefiniitsiooni.

TS aga sisaldab kui mitte otsese, siis ometi kaudse legaaldefiniitsiooni tseki jaoks. Nimelt ütleb § 1, et: "Tsekiga teeb tsekiandja

ts ekimaksjale ülesandeks maksta tsekipidajale tseki ettenäitamisel teatud rahasumma, selle summa piirides, millise tsekimaksja enese ja tsekiandja vahel oleva kokkuleppe järgi kohustatud on viimase tsekkide eest maksma". See vääritletus, mis sisaldab tseki koosseisu osad ja kirjeldavas kõneviisis määrab ka tseki, kui juriidilise akti iseloomu ja piirid, esineb sisult definitsioonina. See tekst on pärit Vene projektist (§ 633), missugune projekt, nagu eespool tähendatud, esineb meie tsekiseaduse tähtsamaks allikaks. Tähtsamatest tsekiseadustest tarvitab otsesest legaalseaduse definitsiooni Prantsuse sead. 14. juuni 1865 § 1 (millele järgnesid mitmed teised, näit. Hispania kaub. sead. 22. 8. 1885 § 534, Portugali kaub. sead. 28. 6. 1888 § 340) ja Inglise Bills of Exchange Akt 1882 se § 73, mis määras, et tsekk on pankuri peale väljaantud, ettenäitamisel makstav veksel (missugune definitsioon on saanud eeskujuks mitmele ülemere maa tseki seadusele, näit. Costa Rika vekslisead. 25. nov. 1902 § 162). Niihästi Prantsuse kui ka Hispaania legaalseaduse definitsioonid osutuvad raskepärasteks ja siiski puudulikkudeks, mispärast end. Vene seadusandja arvatavasti neile ei järgnenud. Mis puutub aga inglise tseki legaalseaduse definitsiooni, siis osutub tema kasutamine mujal - kus avista vekseli kohta maksvad eeskirjad pole nii avarad, kui Inglismaalvõimatuks.

Lähemalt peatudes Eesti tseki legaalseaduse definitsioonide juures, peab mainima, et ka need on puudulikud. Nii näiteks ütleb see, et tsekiga tehakse ülesandeks maksta tseki ettenäitajale (predjavitelju) teatud summa. Sama projekti § 3 aga määrab, et "tsekk antakse välja kas ettenäitajale, või teatud isikule ja tema käsul".

Eesti seadus on sellepöolest omapärane, et tema sisaldab legaalseaduse definitsiooni kõrval tseki rekvisiitide loenduse, mis niivõrd katab definitsiooni, et tarvidus viimase järgi muutub ilmselt küsitavaks. Nimelt § 3 ütleb, et tsekk sisaldab peale muude rekvisiitide tsekiandja käsu - maksta teatud rahasumma. See rekvisiit (maksmise klausel) on võetud neist tsekiseadustest, mis ei sisalda legaalseaduse definitsiooni, kuna Vene projektile ta on võõras. Võrreldes seda punkti ühenduses §§ 2, 3 ja 6 legaalseaduse definitsiooniga, selgub, et viimane ei anna midagi juure §§ 2, 3, 6 tekstist järelduvale akti mõistele. Vastuoks - kuna legaalseaduse definitsioon ei sisalda nii palju mõtteid,

kui §§ 2, 3 ja 6, ja kuna § 4 järgi ei loeta tsekiks akti, mis ei vasta § 2 ja 3 nõuetele, siis osutub legaaldefiniitsiooniseegi puudulikuks ja võib tekitada kahtlusi. On mõeldav, et teatud akt legaaldefiniitsioonile vastab, kuid § 4 põhjal siiski tseki jõudu ei oma.

Ilma, et tarvitseks siinkohal pikemalt analüseerida küsimusi, mis tseki legaaldefiniitsioon, eriti aga Eesti seaduse definiitsioon tekitab, võib öelda, et kõnelemata teoreetilistest kaalutlustest tõendab ka uemate seadusandluste praktika, et tseki legaaldefiniitsioon on täitsa üleliigne. Sellepärast peab tunnustama, et loobumine legaaldefiniitsioonist on soovitatav ja ÜTS see lahkumine TS¹-est on samm paremuse poole.

§1 vaid aim mitte määrat

Jm

TSEKI KLAUSEL.

T.S. § 3 p.1 määrab, et tsekil peab tähendatama "d o k u m e n d i n i m e t u s t e k s t i s s ö n a g a " t s e k k " v ö i s a m a m ö i s t e l i s e a ö n a g a t e i s e s k e e l e s". Säärane dokumendi vormilise nimetuse tarvitamine on tuntud tseki-klauseli nimetuse all. Analüüeerides eesti seadust peab märkima et tema järgi tsekiklauseliks võib olla niihästi sõna "tsekk" või mingi muu vastav sõna teises keeles. Sellest nähtub, et eesti seaduse täpne tekst ei takista tarvitamast tsekiklauselina väljendusi mitte selles keeles, milles tsekk kirjutatud. Seadus näib nõudvat vaid, et dokumenti nimetatakse, kas "tsekiks" või sama mõistelise sõnaga teises keeles, ilma et seadus teeks klauselite keele küsimuse olenevaks tseki väljaandmise keelest. See arvamus leiab põhjendust veel asjaolust, et tsekiklauseli küsimuses on meie seaduse koostaja, nähtavasti, eeskujuna arvestanud Vene ts. sead. projekti § 634 p.3 või Saksa tsekiseaduse § 1 p.1 teksti, kusjuures aga viimastes leiduv eeldus, et kui tsekk on väljaantud võõras keeles, siis peab dokumenti nimetama sama (tseki) mõistelise sõnaga samas võõras keeles¹⁾, on meie seadusest väljajäetud. Ü. T. S. sisaldab samuti tseki klauseli nõude, kuid väljendub selles küsimuses teisiti, kui T.S. Ü. T. S. § 1 p.1 määrab: "t s e k k s i s a l d a b: T s e k i n i m e t u s e d. o k u m e n d i t e k s t i s, j a n i m e l t s a m a s k e e l e s m i l l e s t s e k k v ä l j a a n t u d o n." ²⁾

Sellest nähtub, et Ü. T. S. on tsekiklauseli küsimuses täpsem, prätsiseerides, et tseki nimetus peab olema märgitud samas keeles, milles dokument väljaantud³⁾, missuguse nõude T.S. meie arvates - täitsa õigustamatult välja jätnud. Tseki klauseli mõte seisab selles, et äratada allakirjutaja tähelepanu dokumendi iseloomule ja tuletada meelde neid tagajärgi, mis selle vormilise dokumendi väljaandmine kaasa toob. Kui aga on võimalik tarvitada tsekiklauselit teises keeles, kui dokument ise kirjutatud, järjekulult - ka allakirjutajale võõras, arusaamatus keeles, siis võib tsekiklausel kaotada suure osa omast mõttest.

Sellepärast, peab tunnustama, et Eesti seadus, erinedes tseki-klauseli küsimuses Genfi konventsioonist, osutub viimasest puudulikumaks.

"

VÄLJAANDMISEKOHT.

=====

T.S. E.T. (§ 3 p.5) järgi esineb tseki väljaandmise koht obligatoorse koosseisu osana, mille puudumine ähvardab tseki tühisusega. Ü.T.S. (art.2 p.5), samuti, nõudes väljaandmise koha märkimist, osutub aga paenduvamaks selles mõttes, et ta säilitab tseki maksvuse ka sel korral, kui väljaandmise kohta pole eraldi nimetatud, kui aga tsekiandja nime juures on märgitud mingi koht, missugusel juhul see koht loetakse väljaandmise koht (Ü.T.S. art.2, l.4)³⁾. Siin ilmneb jällegi Ü.T.S. tendentshoiduda tseki tühjamisest puudustel, mis ei oma esmajärgulist tähtsust. Ü.T.S. lubab aga ka reservatsiooni (Ü.T.S. lisa 2 art.1), mille järgi see nõue alles 6 kuu möödumisel, pärast konventsiooni jõusse astumist, maksmata hakkab.⁴⁾

MAKSMISEKOHT.

=====

T.S. järgnedes end. Vene projektile ja Saksa seadusele ei nõua ega luba, et tsekile oleks eraldi märgitud maksmise koht, vaid määrab, et maksukohaks loetakse tseki maksja nime või firma juures tähendatud koht (§ 7; Vene § 637, Saksa § 5), kusjuures muu maksukoha tähendamine loetakse maksusetuks. Juhul, kui maksja nime või firma juures pole kohta tähendatud, loeb T.S., samuti nagu Vene projekt maksukohaks tseki väljaandmise koha

Maksmise koha küsimuses erineb Ü.T.S. mitmeti T.S.-est.

Kõigepealt, nimetab Ü.T.S. maksmise kohta tseki koosseisu osade seas.⁵⁾ Kuid see koosseisu osa pole sunduslik, vaid Ü.T.S. art.2 järgi võib erilise maksmise koha nimetamine ärajäada, ilma, et tsekk muutuks tühiseks, missugusel juhul loetakse tseki maksja nime juures selle puudumisel - tseki maksja praeguse aru koht.⁶⁾ nimetatud koht tseki maksmise kohaks, kuigi juriidiliskonstruktiiivselt kahelda võib, kas on otstarbekohane nimetada tseki koosseisu osana märkmeid, mis, erinevates teistest koosseisu osadest, ei esine sundusliku rekvisiidina, siiski peab tunnustama, et Ü.T.S. seisukoht, lubades määrata ka erilist maksmise kohta, on paenduvam ja otstarbekohasem. Tõesti, ei leia põhjusi, miks peaks keelama määrata erilist maksukohta. T.S. seisukoht tundub liialt vormilikuna ja isegi ebamäärasena. Temast

ei järeldu, et maksmise kohaks peaks olema just tsekimaksja asukoht, sest viimase nime juures võib olla märgitud ka mingi muu koht. On see aga nii, et tsekiandja võib iga koha teha maksukohaks, siis pole selge, miks peab koht olema märgitud tingimata tsekimaksja nime juures, kui seda võib tseki tekstis mujal isegi selgemalt väljendada. Teatud eeldustel võib T.S.nöue tekitada ka kahtlusi ja nimelt juhtudel, kui tsekimaksja firma sisaldab mingi koha nimetuse, näiteks: "N. N. panga osakond Tartus". Lugeses sõna "Tartu" tsekimaksja firma osana - tuleksime järeldusele, et maksmisekohaks oleks tseki kirjutamise koht. Lugeses selle sõna aga "firma juures nimetatud kohaks" - oleks maksukoht Tartus.

Nagu Ü.T.S. üldseletuskiri ütleb, ei piirdu tseki nimetatud maksmise koha tähtsus sellega, et tsekk peab selles kohas maksmiseks esitatama ja protesteeritama; ta on ka mööduandev valuuta määramisel.

T.S. seisukoht¹⁾, et juhul, kui tseki muud kohta pole tähendatud, loetakse maksukohaks - tseki väljaandmise koht, on leidnud tugeva arvustuse²⁾. Selle mõjul ja Austria ja Hollandi delegatsiooni algatusel, asus G.Ü.T.S. konverents seisukohale, et juhul, kui tseki pole nimetatud erilist maksmise kohta ega pole tsekimaksja nime juures märgitud mingit kohta, e g a j ä r e l d u t s e k i t e k s t i s t k a m u u d m a k s m i s e k o h t a, siis loetakse maksukohaks tsekimaksja p e a a s u k o h t. Sellega on Ü.T.S. ühest küljest loobudes Saksa õiguses ~~H.B.~~ ja ka Eesti seaduses omaksvõetud liigvormilisest seisukohast, püüdnud rohkem arvestada poolte tahet, teisest küljest aga püüdnud rohkem kaitsta tsekimaksja huvisid ja teha maksmise talle hõlpsamaks - eelistades tema asukohta tseki väljaandmise kohale.

Siiski otsustas konverents lubada reservatsiooni³⁾, et natsionaalseadusega võib määrata, et kui maksmise kohta pole eraldi märgitud ja kui ka tsekimaksja nime juures pole märgitud mingit kohta, siis loetakse maksukohaks mitte tsekimaksja peasukoht, vaid tseki väljaandmise koht, missugune reservatsioon vastaks ka Eesti seadusele. Selle reservatsiooni kohta võiks öelda, et tema kasutamiseks pole tõsisemaid põhjusi. Ü.T.S. seisukoha vastu võib esiletuua väide - et tsekimaksja peasukoht ei nähtu tsekist enesest, kuid see väide pole küllalt kaaluv, sest kuna tsekimaksjateks on krediitasutised ja kuna tseki vastuvõtjatel on alati võimalik selgitada teatud

krediitasutise ^{asukohta}, samuti nagu tseki protestijal - kas antud kohas on teatud krediitasutise peasukoht, siis ei või osutatud puudus tekitada praktilisi raskusi.

Ü.T.S. sisaldab peale esiletoodu veel ühe lisamääruse, mis T.S-ele võõras. Nimelt lausub Ü.T.S. art. 2, l. 2 teine lause, et juhul, kui tsekimaksja nime juures on märgitud mitu kohta, siis loetakse maksukohaks see koht, mis esimesena nimetatud. See eeskiri, kuigi ta vast ei oma suurt praktilist tähtsust, võib siiski mõnikord osutada kasulikuks maksukoha selgitamisel.

ARVE KLAUSEL.

=====

Arve klauseli nimetuse all tuntakse tsekile tehtavat märkust selle kohta, et tseki märgitud summa väljamakstaks " t s e k i - a n d j a a r v e l t " (Saksa keeles - aus meinem Guthaben). Arve klausel on tsekiõiguse viimase aja arengus olnud vaieldavamaid küsimusi. Austria esimesena võttis oma seaduse klauseli "aus meinem Guthaben"¹⁾, missugust märkust seni^m tarvitas Austria-Ungari pank oma tsekkidel.²⁾ Seda arve klauseli motiveeriti Austrias sellega, et see tulevat veel kord meelde, et tsekk peab olema kaetud, hoiatades teda katmata tseki andmise eest; pealegi omavat selle klauseli olemasolu tähtsuse katmata tsekiandja vastutusel ja karistamisel, raskendades tema subjektiivset süüd.³⁾

Kesk Euroopa majandusühingute konverentsil Budapestis 1907 a. pooldas enamus arveklauseli, mille kaudu see ülelaks hiljem ka Saksa ja Ungari tsekiseadustesse.⁴⁾

Juba Haagi konverentsil esinesid Austria ja Saksa esindajad ettepanekuga võtta H. E. kavasse arve klausel. Selle klauseli vastu oli aga varem juba literatuuris kõva opositsioon tekkinud.⁵⁾ Haagi konverentsil osutusid selle klauseli vastased tugevamaks ning Austria-Saksa ettepanek lükati tagasi. Ka reservatsiooni ei lubatud. Ka nüüd Genfi konverentsil katsus Austria läbiviia arve klauseli.⁶⁾ Kuna seekord ei võidud enam loota, et arve klausel tseki rekvisiidina läbi läheb, piirdusid ta pooldajad sellega, et soovitasid lubada selle klauseli jaoks reservatsiooni. Austriat toetasid siin aktiivselt Saksa, Danzig ja Jugoslaavia.⁷⁾ Ettepanek lükati siiski 20 häälega 5 vastu tagasi.⁸⁾ Ü.T.S. seletuskiri märgib, et Ü.T.S. ei keela võtta arve klauseli tseki, kui seda soovitakse. Konverentsi arvates võivad

need riigid, kes klauseli tähtsaks peavad, mõjutada omi pankasid, et nad märgiks oma tsekiplankettidele arve klauseli¹⁾.

Lähemalt peatuda arve klauseli poolt ja vastu esiletoodud väidete juures²⁾, ei luba meid käesoleva töö kitsad raamid. Siinkohal võiks vast tähendada järgmist.

Arve klauseli kasuks tuuakse ette: ta manitsevat tsekiandjat hoiduma kirjutamast katmatut tsekki, ning olevat tähtis ka katmata tsekiandja subjektiivse süü hindamisel³⁾. Selle klauseli väljaheitmine olevat vastolus ka seaduses (ka Ü.T.S.) sisalduva eeskirjaga, mis lubab tsekke maksjaks määrata isikuid, kelle juures tsekiandjal on arve. Kui aga ei taheta teha arve klauseli obligatoorseks, siis vähemalt lubatagu tema jaoks Ü.T.S-es reservatsioon, sest polevat ju järjekindel kui ühest küljest otsitakse abinõusid tseki kuritarviduste mahasurumiseks, teisest küljest aga keeldutakse lubamast neid abinõusid⁴⁾.

Nende väidete vastu aga osutatakse sellele, et tsekiklausel olevat juba küllaldaseks hoiatusmärkuseks, arveklausel, mis trükitud planketi teksti pole vilumuseta inimesel silmatorkav, ning sobivat vähem hoiatuseks, kelmi see klausel aga ei peleta⁵⁾. Ka subjektiivse süü hindamisel pole selle klauselil tähtsust, sest karistamise aluseks on tegu ise, olenematult arveklauselist⁶⁾. Arve klauseli võtmine Ü.T.S-sse takistavat ühtlustamist just seal, kus see kõige vajalikum - tseki vormis. Kui maad, kes ei tunne tseki klauselit nõus on ühinema tsekiklauseliga, siis ei tarvitse riikidel, kes tarvitavad arve klauselit ühtlustamise kahjuks sellest nii kangekaelselt kinnipidada⁷⁾. Ü.T.S. konverentsi seletuskiri märgib, et kõik need väited, mis esiletoodud arve klauseli kaitseks pole küllalt veendvad selleks, et teha arveklauseli puudulikuks ja tseki tühistamise põhjuseks, kuna on arusaadav, et tsekki võib anda ainult isik, kelle käsutuses on kate. Pealegi võivad üksikud riigid selle klauseli alalhoida ja teda sanktsioneerida näiteks rahatrahviga⁸⁾. Meie arvates ei ole tõesti vajadust igal tingimusel kinni hoida arveklauselist, kuna neid paremusi, mis tal arvatakse olevat, on tublisti liialdatud ja enamik riike ilma temata on sama hästi toime tulnud. Selle klauseli lubamine reservatsioonina oleks sellepärast hädadohtlik, et ta võib tõugata kahjudesse isiku, kes maal, kus see klausel puudub, maksab tseki järgi, mis osutub selle tõttu

tühiseks, et ta ilma selle klauselita on väljaantud maal, kus see klausel on nõutav. Arilistele läbikäimistele tekitaks raskusi alati silmaspidada, et mõnes maas on arve klausel sunduslik. Seda toodi ette ka Genfi konverentsil¹⁾.

T.S., samuti ta eeskuju - Vene projektid on sellepolest omapärased, et nad tundes arve klauselit, jätavad ütlemata, kas klausel on sunduslik või mitte.

T.S. § 1 järgi (Vene projekt § 633) "Tsekiga teeb tsekiandja tsekimaksjale ülesandeks maksta tsekipidajale tseki ettenäitamisel teatud rahasumma, selle summa piires, millise tsekimaksja enese ja tsekiandja vahel oleva kokkuleppe järgi kohustatud on viimase tsekkide eest maksma." Tsiteeritud par. teine osa esineb sisult arve klauselina. Püüdes selgitada selle normi tekkimislugu, ei leia meie Valitsuse ega Riigikogu toimetustes otseseid viiteid sellele tekkimisele. Küll aga leidub Saksa tsekiseaduse § 3 täpselt analoogiline eeskiri: "Als Guthaben ist der Geldbetrag anzusehen, bis zu welchem der Bezogene nach dem zwischen ihm und dem Aussteller bestehenden Rechtsverhältnisse Schecks einzulösen verpflichtet ist". Võrreldes seda eeskirja meie T.S. § 1 ilmneb, et meie tsekilegaaldefiniitsioon sisaldab arve klauseli Saksa Guthabenklausel'i legaaldefiniitsiooni kujul²⁾.

Sisaldades tseki legaaldefiniitsioonis arve klauseli, ei maini T.S. (samuti nagu Vene projektid) tseki koosseisu osade loendamisel arve klauseli²⁾. See põhjendab kahtluse, kas arve klauseli puudumine kaasutab tseki tühisuse. See kahtlus on Eesti seaduse järgi seda põhjendatum, et § 4 eitab tseki jõudu dokumendil, mis ei vasta §§ 2 ja 3 nõuetele. See õigustab aga küsimissuguse tähtsuse omab § 1 teine osa. Selle küsimusega ühenduses olevaile kahtlusile on osutatud juba eespool tseki legaaldefiniitsiooni juures.

Mis puutub tegelikku ellu, siis on meie pangad enamalt jaolt kasutanud oma tsekiplankettidel arve klauseli ning võib olla osalt selle tõttu, pole arve klauseli küsimus tekitanud kohtulikke vaieldusi. Igal juhul oleks aga soovitatav, et see küsimus kord de lege ferenda selgemalt normeeritaks ja nimelt Ü.T.S. alusel,

kus juures krediitasutistel jääks ikkagi võimalus oma tsekiplankettidele arve klauseli trükkida, kui seda vajalikuks peetakse.

Siis tume!

Arvutab Andres

MAKSMISKLAUSEL.

===

T.S. § 3 p.3 nõuab, et tsekil olgu väljendatud tsekiandja käsk tsekimaksjale maksta kindel rahasumma. Ü.T.S. art. p.2 järgi peab tsekk sisaldama "tingimusteta käsu maksta kindel summa raha"¹⁾. Tsiteeritud maksmiseklauselite võrdlemise juures peab osutama järgmistele asjaoludele.

I. Nagu nähtub Ü.T.S. üldseletuskirjast²⁾ valiti prantsuskeelses tekstis väljendus "mandat" Austria ja Jugoslaavia ettepanekul selleks, et kooskõlastada tsekiseaduse maksmiseklauselit Ü.V.S. omaga.²⁾ Meie peame eesti seaduse väljendust "käsk" õnnelikumaks, kui Ü.T.S. maksmiseklauseli väljendust "mandat", sest et viimane vihjab teatud tsiviilõiguslikule vahekorrale (B.E.S. § 4364 j. j.), millest võiks järeldada, et seadus tahaks lahendada tseki juriidilise iseloomu pärast teoorias kestvaid vaieldusi n.n. mandataarteooria kasuks. Need kahtlused selginevad küll, kui juurde lisada, et Ü.T.S. seletuskirjas kinnitatakse, et väljendusega "mandat" ei tahtvat konventsioon kuidagi viisi otsustada ~~vastav~~ tseki õigusliku iseloomu^{kohta} käivaid vaieldusi, ega tulevat seda väljendust siin mõista tsiviilõigusliku terminina.³⁾ Siiski kuna Eesti seaduse väljendus: "käsk" on n.ö. neutraalsem, küllalt kohane ja kooskõlas ka meie veksliseadusega (§ 84 p.4), siis ei ole meil tarvidust otsida tsekiseaduse maksmiseklauselisse uut vastavat väljendust. Peab juurdelisama, et ühinemine Ü.T.S. konventsiooniga ei tähenda loobumist eestikeelsest väljendusest "käsk", mida praktiliselt välja hästi võib tarvitada seaduse eestikeelses tekstis sõna "mandat" tõlkena. Seda kinnitab ka muu seas see asjaolu, et Ü.T.S. ingliskeelne tekst ei tarvita sõna "mandat".

2. Eesti seaduse järgi peab maksmiseklauselis sisalduv rahasumma olema kirjutatud sõnadega. Ü.T.S. ei nõua seda.

Nõue, et tsekisumma oleks kirjutatud tähtedega leidub mitmeski teise riigi seaduses (Schveitsi § 830 p.2; Hispaania § 534, Peru § 524, Vene § 634 p.4). Samal ajal on aga paljude riikide seadusandlus sellest nõudest loobunud.

Nagu Sokal märgib⁴⁾ on küsimus - kas nõuda tsekisumma märkimist ka tähtedega - olnud G.Ü.T.S. konverentsil arutusel, kuid vastav ettepanek on tagasilükatud. Seda olevat tinginud soov - võimalikult

vähendada tseki tühistamise põhjuste arvu, kuid ka asjaolu, et selle nõude elluviimine ei suutvat ära hoida kuritarvidusi tsekiga ega eksimusi tseki summa märkimisele; teisest küljest aga teeks tüli tseki plangi täitmisel tekstiga. Kui arvestada, et paljud riigid, nende seas ka mitmed, kus rahva kultuuriline tase on madalam ja kuritegevus mitte väiksem kui Eestis on võinud loobuda tsekisumma tähtedega kirjutamise nõudest ja seda seisukohta ei pea tarvilikuks revideerida, siis kuigi tsekisumma märkimine tähtedega võiks teoreetiliselt pakkuda teatud kindlustusi kuritarviduste ja eksimuste vastu, peab arvama, et neid paremisi on meil osalt liig suurtena kujutatud ja et neid võib saavutada ka muude vahenditega. ~~2)~~

3. Selles, et juhul, kui summa on tähtedega ja numbritega lahku- minevalt märgitud, peab olema maksev tähtedega kirjutatud summa, on T.S. (§ 8) ja Ü.T.S. (art. 9) ühisel arvamusel. T.S. ei määra aga - mis- sugust summat lugeda maksvaks juhul, kui summa on kirjutatud mitu kor- da tähtedega või numbritega sellejuures - lahkuminevas suuruses. Kuid kohaldades sellele küsimusele V.S. § 4 näeme, et säärasel juhul loeb meie seadus maksvaks väiksema summa, missugune seisukoht põhimõtteli- selt vastab Ü.T.S.-le (art. 9 l. 2).

PROTSENTIDE KLAUSEL.

=====

Selles, et tsekile ei või märkida tseki summalt protsente ja et protsentide klausel osutub tühiseks, on TS (§ 34 VS § 12) ja ÜTS (§ 7) seisukohad ühised.

KATE.

==

1. Küsimus - kas tsekiandja peab omama tsekimaksja juures arve (tsekikatte) ja nimelt - missugusel momendil, on tekitanud palju vaielusi. Genfi küsimuste lehes oli see küsimus esimesi (2). HR art. 3 nõudis, et tsekki võib trasseerida ainult isikule, kelle juures tsekiandjal on kate ja kellega tsekiandja otseselt või vaikselt kokkuleppinud, et see isik on kohustatud tsekkide järgi maksma. Sama eeskiri esines ka ekspärtide ettepanekus ja võeti sealt üle "ÜTS-sse (art. 3). "ÜTS lisab aga juurde, et selle eeskirja rikkumine ei muuda tseki tühi-seks.

TS mainib ainult tseki legaaldefiniitsioonis katte nõuet, kuid samuti nagu "ÜTS ei tee ta tseki maksvust olenevaks katte olemasolust (art. 4). See seisukoht on nähtavasti õige, sest oleks ebaloogiline tüh-jata tseki ühes temast järelduva vastutusega, mittemaksvaks põhjusel, et tsekil puudub kate.

2. Uudisena näeb "ÜTS ette, et tseki võib kirjutada ka kolmanda isiku arve peale (n. n. komisjoni tsekk). Nende tsekkide pärast tekki-sid konverentsil elavad vaielused. Ühelt poolt Hollandi, Prantsusmaa ja Inglismaa kaitsesid komisjoni tseki, osalt praktilise mugavuse kaalutlustega, osalt aga põhjusel, et "ÜVS näeb ette komisjonitratte, mis pärast analoogiliselt peaks lubama ka tseki. Teiselt poolt vaidles vastu k. - tsekile Saksamaa delegatsioon, osutades sellele, et see tsekk oleks vastolus art. 3. proklameeritud tseki katte nõudmi-sega. Muide peab tähendama, et see väide paika ei pea, sest vööra isiku arvele tseki kirjutamise eelduseks on muidugi see, et tseki-andja on kolmanda isikult saanud loa käsutada tsekiga tema arvet. Lõpuks võeti 12 häälega 7 vastu komisjoni tsekk "ÜTS'sse.

Komisjoni tseki kasuks kõnelevad mõned praktilised kaalut-lused. Ta võimaldab juhul, kui tsekiandjal puudub pangaarve kohas, kus ta peab maksma, toimetada maksmist teise isiku arvelt, kokkulep-pel selle isikuga ja ühenduses oma pangaga. Nende praktiliste pare-muste tõttu on see tsekitüüp tarvitusel isegi mail, kus ta keelatud ²¹.

31.
püüakse varemalt määrata
(algselt E. Kõrvaldile)

ETTEDATEERITUD TSEKK.

====

Ette dateeritud tseki mõte seisab selles, et tsekiandja, kellel puudub tsekiandmise momendil tseki kate, lepib tsekisaajaga kokku, et tseki väljaandmise daatumina märgitakse mingi eelolev päev, mis ajaks tsekiandja loodab muretseda tsekile puuduva katte. Selle päeva saabumiseni osutuks tsekk präsenteerimise võimetuks, sest ta väljaandmise päev osutuks mitte kätte jõudnuks, järjekulult - mitte märgituks, missugune asjaolu kaasutaks tseki tühisuse.

Selleks, et ärahoida säärase katteta tsekkide liiklemise võimaluse täiendati 1930 TS-st teise löikega järgmiselt:

"Tsekk, millel väljaandmise kuupäev on tähendatud eeloleva aja peale, loetakse väljaantuks tsekimaksimiseks esitamise päeval, kui esitamine toimub enne tähendatud kuupäeva saabumist (RT 97-1930)".

See korraldus vastab ÜTS art. 28 l. 2 ettenähtud eeskirjale: "A cheque presented for payment before the date stated as the date of issue is payable on the day of presentment".

See korraldus, mis ühest küljest püüab säilitada tseki maksvuse, teisest küljest aga parallüseerib ette dateeritud tsekkide mõtte - osutub meie arvates väga kohaseks.

TSEKIMAKSJA NIMETAMINE

ja

PASSIIVNE TSEKIVÕIME.

===

T.S. lubab tsekimaksjana tähendada ainult krediitasutisi, kellel on õigus võtta hoiusummasid jooksvale arvele. Välismaal maksmisele kuuluvatel tsekkidele on lubatud tähendada maksjateks neid isikuid, kes sealsete seaduste järgi on õigustatud maksmata tsekke (§ 2). Sama sisuline eeskiri leidis juba Vab. Val. eel-nõus (§ 1 l. 1. 2 ja 3), kuigi pisut teistsuguses redaktsioonis. Tsekk, mille maksjana on nimetatud keegi teine isik, loetakse tühiseks (§ 4).

Kuigi Haagi konverents tunnustas, et "tsekk saavutab eesmärgi, mille otstarbel tseki peab soodustama, ainult tseki kontsentreerimise teel asutistes, mis kutseliselt toimetavad raha kogumist ja liiklemist ja ainult ühenduses suure, arvekirjutiste kaudu toimivate maksete süsteemiga", ei piiranud Haagi konverents passiivset tsekivõimet ainult krediitasutustega.¹⁾ Genfi konverentsil pooldati - piirata passiivset tsekivõimet ainult pankuritega. See küsimus tekitas konverentsis elavaid mõtteavaldusi, kusjuures põhimõtteliselt pooldati passiivse tsekivõime piiramist ainult pankureile, kuna teisest küljest aga osutati, et pankuri mõiste defineerimine tekitab raskusi. Nende raskuste pärast soovitati mitte tühjata tsekke mis pole trasseeritud pankuri nimel.²⁾ Ü. T. S. reservatsioon (Lisa II art. 29), mille järgi natsionaal-seadustega võidakse sarnastada pankuritele teatud liike isikuid, kes oma tegevuse loomu poolest - "in view of the nature of their activities" - võib lugeda võrdseteks pankuritele. Ü. T. S. ei ähvarda aga tühisusega neid tsekke, mis kirjutatud tema art. 3 vastaselt mittepankurite nimel.³⁾ Üksmeelselt pooldati, et natsionaal-seadused võivad sanktsioneerida seda eeskirja trahvidega. Säärast seisukohta toetati väitega, et tsekisaajatele oleks raske teada üksikute riikide poolt normeeritud passiivse tsekivõime piire, mis pärast nad ei suudaks selgitada, kas saadud tsekk on maksev.³⁾ Säärastel tingimustel oleks tseki tühjamisega ähvardamine liig

karmiks vahendiks. Siiski, järelandes riikidele, kes nõudsid, et passiivse tsekivõime puudumist sanktsioneeritaks tseki tühjamisega, lubavad reservatsioonid osavõtjaile maile tunnustada tühiseks tsekid, mille väljaandmise ja maksmise koht on sellel maal, kui nende tsekkide järgi maksjaiks on isikud, kes pole pankurid ega viimastele võrdseks loetud. (Lisa II, art. 4, l. 1). Kuna see reservatsioon on seotud hädaohuga juhul, kui säärased tsekid välismaale sattuvad ja seal maksvaiks loetakse, siis võeti R. T. E. Õ. Konventsiooni eeskiri (art. 3 l. 2), et juhul, kui tsekk osutub tühiseks tsekimaksja isikust olenevail põhjusil, loetakse kohustused, mis tekivad allkirjadest siiski maksvaiks, kui need allkirjad on tehtud mail, mille seadus ei tunne tsekitühjamist tsekimaksja isikust oleneval põhjusel.

Lõpuks olgu märgitud, et vastuvõtmata jäi Skandinaavi riikide ettepanek, lugeda säärased tsekid küll tühiseks, kuid jätta heausulisele tsekipidajale regressi õigus. Vastuvõtmata jäi Inglise delegatsiooni liikme Gutteridge ettepanek - lugeda tsekid, mille järgi maksjaiks on isikud, kel pole passiivset tsekivõimet, a vista veksliteks, see ettepanek osutus vastuvõtmatuks maile, kus nõutakse veksliklauselit¹⁾.

Meie arvates ei võiks passiivse tsekivõime küsimusele Genfi konverentsil antud lahendus olla Eestile vastuvõtmatu. Undsusena selles lahenduses osutub peasjalikult see, et Ü. T. S. ei loe tsekke, mis trasseeritud mittepankuritele, tühiseks. Seda seisukohta võib arvestada finantspoliitilisest kaalutlusest, kuid fiskuse huvides võidakse trahvide ähvardusega mahasuruda määraste soovimatute tsekkide leviku. Juriidilise loogika ja tseki arengu seisukohalt poleks tarvidust sanktsioneerida passiivse tseki võime kitsaid piire - tseki tühisusega. Kui aga siiski soovitakse jääda senise seisukoha juurde, siis võimaldab seda U. T. S. reservatsioon, missuguse reservatsiooni pahesid pehmendab tsiteeritud R. T. E. Õ. K. art. 3.

2. Kas meie seadus võimaldab määrata tseki maksjaks ka tsekiandjat ennast, see küsimus on seaduse teksti järgi lahtine.

Juba Haagi konverentsil tekitasid säärased nimelised trasseeritud omatsekid vaidlusi, kusjuures konverents otsustas nende legaliseerimise kasuks, nõudmata, et säärased tsekid on lubatavad ainult filiaalide vahelises läbikäimises (distantia loci). Genfi konverentsil olid osavõtjate seisukohad nii lahkuminevad, et konverents ei suutnud selles küsimuses ühtlust luua, vaid andis reservatsioonide kaudu osavõtjaile peaaegu täielise määritlemise vabaduse.

Siiski, põhimõtteliselt keelab Ü.T.S. art. 6, l. 3, nimetada tseki maksjana tsekiandjat ennast, väljaarvatud juhud, kui tegemist on tsekiaga, mille tsekiandja üks asutis (establishment) trasseerib teise asutise nimele. Ü.T.S. seletuskiri põhjendab keeldu trasseerida tseki enese nimele sellega, et säärane dokument pole ehtne tsekk, vaid tseki andja poolt allakirjutatud võlakohustis²⁾. Reservatsioonina sellele põhilausele lubab aga lisa II art. 8 lepinguosalistele määrata, et ka peale art. 6 nimetatud juhtude võib trasseerida tsekke enese nimele. Teisest küljest, arvestades konverentsi osaliste poolt esiletoodud finantspoliitilisi kaalutlusi lubas Ü.T.S. lisa II art. 9 ka vastupidise reservatsiooni, mille järgi lepinguosalistes võivad osalt või täielikult keelata Ü.T.S. art. 6 põhjal lubatud trasseeritud omatsekkide väljaandmist.

Peab tunnustama, et trasseeritud omatsekid peale Ü.T.S. seletuskirjas märgitud juriidilise nõrkuse, sisaldavad tõesti praktilisi hädakohti. Hädakohtlik oleks lubada, et rahamärkide kõrval tsirkuleeriks mingi ebamäärane summa trasseeritud omatsekke, mille järgi summa saajaks võivad olla ettenäitajad. Need soodustaks ka krediidiinflatsiooni, sest oleks võimalik nende tsekkide maksmise asemel anda välja uusi samasuguseid tsekke³⁾. Eestis, kus valuuta ja krediitpoliitilised raskused suured, omavad need kaalutlused erilise kaalu. Sellest, et säärased tsekid krediitasutiste filiaalide vahelises läbikäimises kasulikud on, ei saagi veel järeldada, et neile dokumentidele peab andma tseki jõu: nad täidaks oma otstarve ka selletagi.

SUMMASAAJA NIMETAMINE.

=====

T.S. § 6 järgi võib tseki kirjutada:

1) ettenäitaja nimele, kusjuures tsekk, millele pole üldse summa saajat märgitud, loetakse kirjutatuks ettenäitajale, või

2) teatud isiku nimele, muuseas ka tsekiandja enese nimele, või

3) teatud isiku nimele või ettenäitajale, kusjuures sääraselt kirjutatud tsekk loetakse kirjutatuks ettenäitajale.

Võrreldes neid T.S.eeskirja Ü.T.S-ega selgub, et p.p.1 ja 3 all tsiteeritud eeskirjad vastavad Ü.T.S.eeskirjadele (art.5 l.l.3 ja 4). Mis puutub p.2 all tsiteeritud eeskirjale, siis esitab Ü.T.S.mõne lahkumineku. Nimelt lubab Ü.T.S.kirjutada tsekke: a) teatud isiku nimele ühes või ilma otseselt väljendatud lisandusega "käsul", missugune lahkuminek on rohkem tehnilist laadi ja b) teatud isiku nimele otseselt väljendatud lisandusega "mitte käsul", või muu samasisulise lisandusega¹⁾. Sääraseid, teatud isiku nimele, märkusega "mitte käsul" kirjutatud tsekke (rectatsekke) ei või edasianda zireerimise teel tseki seaduse korras, vaid ainult hariliku tsedeerimise korras ja tagajärgedega (Ü.T.S.art.14, lõige 2).

Kui lisaks esiletoodule arvestada, et T.S.loeb tseki edasi andmise keelu (märkused: "mitte käsul" v.m.s.) maksvusetuks, (§ 13), siis selgub, et Ü.T.S.läheb tunduvalt lähku T.S-est just rectatsekkide käsitamises²⁾. Mainimisväärt on asjaolu, et Ü.T.S.ei luba enese nimele kirjutada tsekke märkusega "mitte käsul"; missugune seisukoht on täitsa arusaadav, sest tsekiandja ei võiks ise oma teovabadust sääraselt piirata.

Kokkuvõttena võiks konstateerida, et T.S. ja Ü.T.S. on ühtuvad selles et harilik nimeline tsekk, hoolimata sellest, kas tal on märgitud "käsul" on zireeritav. Lahkuminek esineb aga küsimuses - kas lubada rectatsekke. Selle lahkumineku hinnangu juurde tuleme tagasi ühenduses tseki edasiandmise küsimuse vaatlemisel.

BLANKOTSEKID.

=====

T.S.ei sisalda erilisi eeskirju täitmata tsekiblankide kohta, kuid kuna T.S-es ettenägemata juhtudel tuleb käia V.S.järgi (T.S.§34) siis tuleb tseki blankidele kohaldada V.S.§/4 eeskiri, mis määrab, et allakirjutatud vekslid (al.tseki) plangil pole vekslid (al.tseki) jõudu seni, kuni ta pole täidetud § 3 ettenähtud vekslid (al.tseki) sisuga.

Genfi vekslid õiguse ühtlustamise konverents pidas hoolimata vastuvaielustest targilikuks normeerida Ü.V.S.veksliplankide või blanko vekslite tarvitamist (§ 10). Analoogiliselt sellele algatati Genfi Tsekiõiguse ühtlustamisel mõte legaliseerida ja kaitsta ka

blankotsekke ja normeerida nende liiklemist, missuguse ettepaneku konverents ka vastuvõttis ja Ü.T.S. art. 13 väljendas. Ü.T.S. art. 13 järgi "juhul, kui tsekk, mis ta väljaandmise ajal polnud täiuslik, on täidetud kokkuleppe vastaselt, siis ei anna see õigust selle kokkuleppe rikkumise ettekäändel vaielda tseki vastu, väljaarvatud juhud, et tsekipidaja on halvas usus või jämeda hooletusega omandanud tseki". Samuti nagu Ü.V.S. juures, reserveeris konverents Ü.T.S. lisa II art. 11 osavõtjatele riikidele õiguse blanko tsekke mitte legaliseerida ega kaitsta.

Kuigi õigeks võtta, et blankovekslite järgi võib olla on vajadus tegelikus elus tunnustatud, ei saaks seda-sama väita blankotsekkide kohta. Muidugi, võiks ka blankotsekk mõnikord tuua teatud hõlbustusi, kuid need juhud oleksid arvatavasti haruldased ega õigustaks neid hädaohti, mis blankotsekkide liiklemine enesega kaasa tooks. Itaalia poolt Genfi konverentsil esiletoodud motiivsoodustada reisitsekke¹⁾ - on Eesti aludel vaevalt kaaluv. Blankotsekkidena võiks tulla kõnesse ainult tsekid ilma daatumi ja summata. Tseki väljaandmise aja lahtijätmine oleks aga juriidiliselt lubamatu, sest tseki väljaandmise päev on algusest peale kindel ja mingi hilisema daatumi märkimine tseki väljaandmise päevana, osutuks võltsimiseks. Mis puutub aga tseki summasse, siis osutuks tsekid ilma summa tähendamata praktiliselt vähemöeldavateks, sest tsekiandja seab enese säärase tsekiga väga riskantsesse olukorda.

Strobele²⁾ järgi on Genfi konverents blankotsekkide legaliseerimisel lähtunud eestkätt tahtest kaitsta heausulisi tsekipidajaid. Eestis ei või aga sellele kaalutlusele anda suurt tähtsust, sest vaidlusi tseki vastu tseki mittetäielikkuse põhjusel pole meil - kohtu praktika järgi otsustades - olnud ja peaks ka edaspidi olema haruldased.

TSEKI AKTSEPTTEERIMINE, KINNITAMINE ja VISEERIMINE.

=====

Selles, et tsekimaksja poolt tsekil tehtud aktseptmärkus loetakse maksvuseks, on nii T.S. (§ 14) kui ka Ü.T.S. (art. 4)³⁾ ühelmeel. Ü.T.S. lisab aga sellele juurde, et "tseki ei või vastuvõtta (A Cheque can not be accepted)", missugune lause Eesti seaduses puudub.

Ka T.S. eelnõu, Vabariigi Val. poolt esitatud kujul sisaldas Saksa seaduse (§ 10) eeskujul lause, mis keelas tseki vastuvõtmise (aktsepteerimise) III Rk. ü. k. kus kõnesolev lause arutusel oli, kustutati see lause hoolimata Rahaministeeriumi esindaja vaieldusest põhjusel, et ta olevat üleliigne, et jätkub üksnes teisest lausest (määruse § 14)¹⁾. Meie arvates oli see "parandus" ekslik. Kustutatud lause keelas aktsepteerimise, kui juriidilise toiminguga, hoolimata sellest, mis vormis see toiming aset leidnud. Selle keelu järelduks oleks muidugi aktsepttoimingute tähisus eriti aga - tsekile tehtavate aktseptmärkuste tähisus (B.E.S. §32/14). Kustutades esimese lause ja säilitades teise on seadus tühistanud küll tseki tehtud aktseptmärgused, kuid toiming kui seesugune, näit. kui ta on väljendatud eriti ^{lisas} aktis, ei tarvitse sellega tühistuda.

Sellepärast ei saa jätta ütlemata, et Rk. ü. k. "parandus" on T.S.-le olnud kahjulik, muutes tseki aktsepteerimise küsimuse ebaselgeks.

Peale eeskirja tseki aktseptimise kohta sisaldab U.T.S. reservatsioon (lisa II, art. 6) tseki kinnitamise (confirmation; pr.-certification) ja viseerimise (visa) kohta. Juba Haagi konverentsil tõusis ühenduses tsekiaktsepti küsimusega üles ka tseki kinnitamise ja viseerimise küsimus. Kuna tseki aktsepteerimisse suhtusid osavõtjad põhimõtteliselt eitavalt, läksid arvamused tseki tsertifitseerimise ja viseerimise küsimuses, lahku.

Samasugused üldiselt olid seisukohad ka Genfi konverentsil. Kuna vahepeal tsekkide kinnitamine ja viseerimine mitmel pool sisse oli juurdunud²⁾, leidis see instituut Genfis rohkem poolehoidu mis väljenduski ta normeerimises reservatsioonina. Viimase alusel võivad natsionaalseadused lubada, et "t s e k i m ä r k s j a k i n n i t a b, t s e r t i f i t s e e r i b, v i s e e r i b v ö i m u u v a s t a v a m ä r k u s e g a v a r u s t a b, t i n g i m u s e l, e t s ä ä r a n e m ä r k u s e t a g a j ä r j e d e i v ö i s a r n a n e d a t s e k i a k t s e p t e e r i m i s e t a g a j ä r j e d e l e".³⁾

Nagu sellest nähtub, ei defineeri U.T.S. tsertifitseerimise, kinnitamise, viseerimise mõistet positiivselt; ta nõuab vaid, et

see mõiste ei või olla sarnane aktsepteerimisele ja jätab nende institutide lähima normeermise natsionaal seaduste hooleks. Juba praegu aga omavad need institutid mitmes riigis eri tähenduse. Mõõdamines võiks tähendada, et Saksas ja Austrias tuntakse tõestamist emisjoni pankade tingimuste kaudu sellisena, et tõestusmärkus võtab pank niihästi tseki väljaandja kui ka indossantide vastu endale kohustuse - maksta tseki järgi, kui tsekk presenteeritakse 10 p. jooksul, arvates väljaandmisest. See kohustus püsib ka juhul, kui tsekiandja on vahepeal konkursi sattunud. Saksa Riigipank tarvitab seda instituuti laialt. Näit. olevat ta 1930 a. jooksul tõestanud 1500 milj. r. m. väärtuses¹⁾.

Eestis olevat pärast seda, kui aktseptmärkused seadusega lubamatuks tunnistati, tsekkide märkimine - kuivõrd ta on ette tulnud - piirdunud sellega, et konstateeritakse katte olemasolu märkimise momendil. Muidugi, puudub säärasel märkimisel suurem praktiline tähtsus, sest säärasele märkusele võiks tsekipidaja toetus esitada panga vastu nõudmisi ainult juhul, kui märkus osutus ebaõigeks ja selle tõttu on tsekipidaja kannatanud kahju. Kuna meie seaduse 5 a. kestvuse jooksul pole osutatud, et tseki märkimise võimaluste puudumine tekitaks raskusi, siis on küsitav, kas Eesti peaks kasutama Ü. T. S. reservi. Jaataval korral ei võiks tserfitseerimise tähendus ulatuda kaugemale Saksa tõestamisemärkuse tagajärgedest, mis muide erinevad aktsepti tagajärgedest ainult selle poolest, et tõestamise märkus seob panga ainult presentatsiooni tähtaja kestel.

TSEKI EDASIANDMINE.

=====

TS. § 13 VS § 18 eeskujul lubab edasianda tsekki niihästi nimelise kui ka blanko pealkirjaga. Sama § 13 määrab, et edasiande keeld pole maksev ja et ettenäitaja nimele väljaantud tsekki võib edasianda ilma edasiande pealkirjata (viimane määrus võeti TS-si eelnõu arutamisel Rkük-is). Tsekimaksja nimele tehtud edasiande pealkirjal on maksu kättesaamise allkirja tähendus (TS 1.2). Rohkem eeskirju tseki edasiandmise korra kohta TS ei sisalda, vaid käsib tseki siirodele kohaldada VS §§ 18, 21 ja 23 eeskirjad.

Z(g')

"
 ÜTS normeerib tseki edasiandmist artiklites 14-24. Võrreldes neid TS vastavate normidega näeme, et tseki edasiandmine TS ja " ÜTS järgi allub üldiselt ühesarnastele eeskirjadele. Mõlemad seadused tunnevad nimelisi ja nimetuid siirosid, keelavad tseki summa jagamise, nõuavad et siiro oleks kirjutatud tsekile või viimase juurde kleebitud lehele; mõlema seaduse järgi teeb siiro tema tegija vastutavaks tseki järgi, kuivõrd siiro juures pole vastupidiselt öeldud ("ilma minu vastutuseta") j. n. e. Olulisem lahkumine TS ja " ÜTS vahel seisab kõigepealt selles, et viimane lubab keelata tseki edasiandmist (rectatsekid) (art. 14, l. 2 ja 18 l. 2), kuna TS seda eitab (§ 18). Vabariigi Valitsuse eelnõu (§ 11) nägi ette, et tsekiandja või keegi [?] sirantidest võib keelata tseki edasiandmist. See keeld kaotati eelnõu arutamisel II Rk. ük-is. Notiivide na selle juure on tähendatud Rk. ük. ettepaneku seletuskirjas: "Sisuliselt on üldkomisjon eelnõu muutnud selles, et on välja jätnud rectatsekkide instituudi, kuna sarnaste tsekkide läbi käimiseks Eestis pole praktilist vajadust".

?
 Kahtlane on, kas see motiiv õigustab juhtudel, kui tsekiandja või indossant mingil põhjusel ei pea tseki edasiandmist soovitatavaks, takistama teda seda oma tahet teostada. Igatahes see asjaolu, et teistes maades ²⁾ on tseki edasiandmise keelamine võimalik ja et ka " ÜTS. redigeerimisel see võimalus on leidnud tunnustamist, näitab, et selle instituudi praktilist tähtsust ei või alahinnata.

Edasi on näha, et III Rk. ük on kaalunud rectatsekkide küsimust ja on samuti kustutanud Vab. Val. eelnõust tsiteeritud lause, kusjuures selle põhistusena ette toodi vaid, et see lause olevat vastolus eelnõu § 16 (vastab osalt ES § 18, lõike 2-sele ja osalt VS § 28) ³⁾. Milles see vastolu seisis, pole öeldud, kuid sõltumatult sellest peab tähendama, et vastolu eelnõu üksikute §§ vahel oleks võidud kõrvaldada ka muul viisil.

"
 Teine oluline lahkumine seisab selles, et ÜTS ütleb expressis verbis, et tsekimaksja siiro on tühine (art. 15, p. 3), kuna TS tsekimaksja siiro küsimust ei puuduta. Säärase eeskirja puudumine TS-s võib põhjustada mõnesuguseid kahtlusi, sest olgugi, et TS § 14 tunnustab tühiseks tseki aktsepteerimise märkuse ja et

TS § 13 1.2 järgi ei oma tsekimaksja nimele kirjutatud edasiande pealkiri siiro tähendust, ei järeldu neist asjaoludest vastuvaidlematult tsekimaksja siiro tühisus, sest nagu juba eespool mainitud on § 14 sisu liig kitsas ja vormiline, kuna teisest küljest ka § 13 1.2 puudutab kõnesolevat küsimust liig kasuistlikult.

Analooz
Utskõs, mis
hõlmab
valitsuse
rahoandjate

Kolmas tähtsamaks lahkuminekuks on see, et meie seadusest (TS § 34, VS §§ 17 ja 87) järeldub, et tsekki ei või edasianda tsekiandjale, kuna ÜTS otseselt väljendab, et tsekki võib indosseerida ka tsekiandja nimele (art. 14 1.3). TS eelnõu arutamise kohta säilinud dokumentidest ei nähtu, et oleks eriti kaalutud tseki edasiandmise küsimust tsekiandjale, ega tea sellepärast siinkohal öelda, missugustel põhjustel TS on selles küsimuses kujunenud eitatavaks. Peab aga märkima, et need juriidilised kaalutlused, mis sunnivad seadusandjat lugema kustunuks veksiandjale tagasitulnud vekslit, ei kohusta samale seisukohale asuma tseki suhtes. Kui vekslit kustumine säärastel tingimustel järeldub sellest, et veksel on sisult tingimusteta, abstraktne võlakohustis[⇒], siis ei saa seda põhjust kohaldada tsekile. Praktilisest küljest vaadatuna ei saa jätta tunnustamata, et usaldatavus tegelikus elus on kannatanud selle all, et nende vastu võidakse vaielda põhjendusega, et veksel on ta andja kätte vahepeal tagasijõudnud ja seega kustunud. Kui nüüd samad eeskirjad on laiendatud tsekkide kohta, siis laienevad tsekkidele ka samad kahtlused. Neil praktilistel põhjustel on ÜVS konverents, ohverdades teoreetilised kaalutlused, asunud seisukohale, et vekslit võib edasianda ka veksiandjale ilma et veksel selle läbi kustuks, seda kergem oli siis ÜTS konverentsil sama öelda ka tseki suhtes.

just

Mis puutub aga küsimusse, kas tsekki võib edasianda ka tsekimaksjale, siis seisab TS kategooriliselt sellel, et tsekimaksja nimele kirjutatud siiro on allkirja tähendusest maksu kättesaamise kohta. Säärane eeskiri sisaldus juba Valitsuse eelnõus (§ 11)[⇒]. Ka ÜTS tunnustab selle seisukoha põhimõtteliselt omaks, lubab aga siiski sireerida tsekki tsekimaksja nimele juhul, kui viimasel on mitu osakonda ja tsekk on trasseeritud mitte selle osakonna nimele, kelle nimele tsekk sireeritakse (art. 15). Selle järelandmisega on tahetud võimaldada tsekimaksjale osakonnale diskontida tsekki¹⁾.

Edasi lubab TS edasianda ettenäitaja nimele kirjutatud tsekke ilma edasiande pealkirjata (§ 13), jätab aga puudutamata küsi-

mused - kas nende edasiandmine võimalik on ka pealkirjaga, eitaval juhul - missuguse tähtsuse omavad säärastele tsekkidele tehtud siirod. Sellepärast peaks arvama, et neile siirodele kohaldatakse üldised eeskirjad nii legitimaatsiooni (§ 23) kui ka sirantide vastutuse kohta (TS § 18, VS § 28). Selle seisukoha puuduseks on, et ta võimaldab nimelise pealkirja abil muuta ettenäitajale kirjutatud tseki nimeliseks order tsekiks, missugune nähe käiks risti vastu tsekiandja ja vastava kokkuleppe eeldusel ka tsekimaksja tahtele. Neil kaalutlustel on teiste riikide seadused kõnesolevaid pealkirju erieeskirjadega normeerinud, näiteks loeb Austria sead. (§ 6) säärased pealkirjad tühisteks. ÜTS omakorda on nende kahe lahenduse vahel valinud kolmanda - keskmise, mis tahab enam tabada asjaosaliste arvatavat tahet - ta määrab, et säärane pealkiri teeb indossandi küll vastutavaks regressi korras, kuid ei muuda tseki ordertsekiks (art. 20). V. ka Saksa sead. § 15 Abs 2 ~~n. n.~~

Väiksema tähtsuse omavad ÜTS'ast 15, l. 4 sisalduv eeskiri, mille järgi indossament ettenäitaja peale loetakse blankoindossamendiks, missugust mõtet TS otseselt ei väljenda, kuid mis peaks järelduma TS § 13, milline tunneb ainult kahte liike pealkirju - nimelisi ja nimetuid.

" KÄENDAJAD.

=====

TS ei normeeri tseki käendamise küsimust. Toetudes aga TS § 34, peab arvama, et tseki käendamisele tulevad kohaldada Veksli sead. § 56 j. j. eeskirjad^u.

ÜTS käsitab tseki käendamise (avaliseerimise) küsimusi artiklites 25 - 27.

Võrreldes ES ja ÜTS seisukohti tseki avaliseerimise küsimuses, näeme, et ÜTS erineb ES järgmises:

- 1) ta väljendab expressis verbis, et käendajaks ei või olla tsekimaksja. See eeskiri puudub eesti seaduses, mis pärast arvestades asjaolu, et TS § 14 ei keela aktsepti üldiselt (v. ka lhk. 37), tühistab vaid tseki maksja poolt tseki l tehtud aktsepti märkuse d, võib tekkida põhjendatud arvamus, et käendus tsekimaksja enese poolt siiski lubatav on. Säärane võimalus tegelikult anulleeriks ES § 14 eeskirja, sest tsekimaksja käendus-

pealkiri annaks umbes samu tagajärgi nagu ta aktseptmärkus;

2) ta lubab käendada ka tsekisumma osalist tasumist, mida meie seadus eitab (VS § 57). Meie arvates on see ÜTS korraldis, mis muide vastab ÜVS'sele (art. 29) otstarbekohane, tehes avali paenduvamaks;

3) meie seadus loeb igal juhul käenduse, mille kohta pole näidatud, kelle eest ta antud, antuks tsekiandja eest; ÜTS ühineb sellega, kuid peale selle loeb käenduseks tsekiandja eest ka lihtsa allkirja (ilma lisanduseta: vastutan, käendan, per aval), kui see allkiri on tehtud tseki esiküljel;

4) ÜTS ei vabasta käendajat vastutusest juhul, kui kohustus, mille eest ta käendas, osutub tühiseks mingil muul, kui vormivea põhjusel. Eesti seadus (VS § 58) järgnedes meie tsiviilseadustes (BES. § 454^{454ja}45) väljendatud põhimõttele, piirab käendaja vastutust käendatu vastutuse ulatuse ning tingimustega.

Lõpuks olgu märgitud, et ÜTS (Lisa II, art. 13) reserveerib natsionaal seadustele võimaluse määrata, et tseki käendamist on võimalik fikseerida ka eridokumendis.

TSEKI ESITAMISE TAHTAEG.

=====

Valitsuse eelnõu § 8 nägi ette kolme eripikkusega tähtaega tseki esitamiseks maksmiseks, ja nimelt: Eestis väljaantud tsekkide suhtes - 15 p., mujal Euroopas väljaantud tsekkide jaoks - 30 p. ja väljaspool Euroopat antud tsekkide suhtes - 2 kuud. Nagu nähtub III Rk. ük. protokollidest (N. N. 32 j. e.) tekitasid need tähtajad arutusel vaielusi. Kaubanduse-tööstuskoja esindaja soovitas 10 p. tähtaega Eestis väljaantud tsekkide jaoks, mille peale Rahaministeeriumi esindaja tähendas, et seda tähtaega olevat Ministeerium esialgu ka tahtnud, kuid huvitatud organisatsioonid soovivad pikemat. Mõnelt poolt toonitati ka, et maa huvides ei saavat tähtaega lühendada, sest maainimesed ei suudaks kasutada lühikesi tähtaegu. Viimati valiti tähtajaks 14 päeva.

Selgub, et tähtaegade küsimus on ka Genfi samuti kui ka Haagi konverentsil olnud vaieluse aineks¹⁾, mis ka arusaadav, kuna osavõtavad riigid erinevad oma maaala suuruse, samuti ka ühendusvahendite arengu poolest üksteisest tunduvalt; need ruumilised ja liik-

lemistehnilised eeldused etendavad aga tseki präsenteerimise tähtaegade küsimuses suurt osa. Lõpuks lepiti siiski kokku (art. 29), selles, et samas maas väljaantud ja maksmisele kuuluvate tsekkide präsenteerimise tähtajaks olgu 8 p. Seda tähtaega võib aga natsionaal seadusega pikendada (Lisa II art. 14, 1.1). Teises maas maksmisele kuuluvate tsekkide esitamise tähtajaks määrati olgu 20 p., kuid kui see teine maa asub teises maailma jaos - 70 p. Need tähtajad ei lähe ettenähtud tähtaegadest niivõrd lahku, et Eesti ei võiks nendega ühineda. Mainima peab veel, et ÜTS lisa II art. 14 1.1.2 ja 3 ettenähtud reservatsioonid lubavad pikendada nimetatud 70 p. tähtaega, samuti ka sõlmida riikidel omavahelisi kokkuleppeid, mainitud 20 p. tähtaja lühendamise või pikendamise kohta tsekkide jaoks, mis nende maade vahel on trasseeritud. 1)

Selles, et präsenteerimise tähtaegu tuleb arvata tseki väljaandmise päevast (missuguse märgitud tsekil) on TS ja ÜTS seisukoht ühine.

Nagu esiletoodust nähtub on ÜTS oma reservatsioonidega jätnud asjaomastele riikidele kaunis laiad piirid tseki präsenteerimise tähtaegade lähemaks määritlemiseks. See asjaolu teeb ÜTS küll üksikutele riikidele vastuvõetavamaks, kuid esineb ka ÜTS tähtsama puudusena. Präsentsiooni tähtaeg omab tseki liiklemises suure praktilise tähtsuse, ning liig kõikuvad lahkuminekud selles küsimuses võivad tunduvalt vähendada ÜTS. kui terviku väärtust. Kui võrd küsimus puutub Eestisse, ei näe meie vajadust ÜTS reserve kasutamiseks. Kaheksa päevaline tähtaeg on meie oludes sisemaa tsekkide jaoks täitsa küllaldane. Eespool mainitud väide, et mainimesed seda ei suudaks kasutada, on põhjendamatu: meie seadused tunnevad veelgi lühemaid tähtaegu muude õigustoimingute (palvete, kaebuste) jaoks, missugused vähem ei riiva mainimeste huvisid. Pealegi on viimastel tsekiga harva tegemist. Lokaaltsekkide jaoks on praegune 14 p. tähtaeg ebaloomulikult pikk, tarbetult sidudes tsekiandjat.

TS EKIMAKSMINE.

=====

1. ES § 9 lõike 1 järgi on tsekk makstav ettenäitamisel, kui tsekil enesel oleks märgitud mingi tähtpäev ta maksmiseks.

Teiste sõnadega - tsekile märgitud maksmise tähtpäevad loetakse tühisteks.

Sama eeskiri sisaldus ka end.Vene projektides (1892 § ja 1910 § 2110) ja vastab ka ÜTS seisukohale (art.28 lõige I)¹⁾

Võrreldes ÜTS teiste riikide seadusandlustega kui ka Haagi konv. resol., näeme, et selles küsimuses on ÜTS toonud olulise muutuse. Haagi konverents luges tsekid, millele märgitud eriline maksmise tähtpäev, maksvusetuks.²⁾ Samasugune oli Saksa seaduse (§ 7) seisukoht. See seisukoht, püüdes rohkem arvestada poolte tahtega ja hoida tsekiandjat kahjustest, mis võivad kätte puudusest tekkida, osutub aga kahtlaseks, põhjusel, et võimaldab eriliste tsekitaoliste tähtajaliste maksukäskude tekkimist, millele ei kohaldata tsekiseaduse, vaid mingeid muid eeskirju. Pealegi võimaldaks see seisukoht petmisi.

2. TS kohustab tsekiandjat mitte ainult kontrollima tsekisiirode järjekorrapärasust (TS § 23) vaid, nähtavasti, ka allkirjade ehtsust (§ 24 l.2). ÜTS art. 35 järgi on tsekimaksja kohustatud kontrollima ainult tseki siirode järjekorrapärasust, mitte aga allkirjade ehtsust. Kuna allkirjade ehtsuse küsimus on lähedalt seotud võltsitud ja haaratud tsekkide läbi tekkinud kahjude küsimusega, mille juures allpool peatume, siis piirdume siinkohal esiletoodud lahkumineku konstateerimisega.

3. TS ei kohusta tsekipidajat vastuvõtma tsekimaksjalt osalist makset (§ 26)³⁾.

ÜTS (art. 34, lõige 2) on asunud vastupidisele seisukohale. ÜTS selle seisukoha kaitseks võib esiletuua põhjenduse, et osalise tasumise vastuvõtmise läbi vähenevad teiste tseki järgi kohustatud isikute vastutused, kus juures tsekipidaja huvid selle all vaevalt kannataks. Samuti ei riiva see seisukoht kuidagi tsekimaksja huvisid, kuna viimasele jääb võimalus juhul, kui katet ei jätku, tseki üldse tagasilükata. Nagu Meyer³⁾ öieti tähendab, on väide, et selle seisukoha tõttu muutub tsekk krediidi vahendiks, alusetu: mitte osalise vastuvõtmise sunduse, vaid selle tõttu, et kate puudub, muutub tseki toiming krediidi toiminguks.

4. TS § 24 põhjal makstakse tsekk dokumendi enese vastu, kusjuures juhul, kui tsekk väljaantud teatud isiku nimele, peab tsekipidaja andma allkirja maksmise kohta tsekil. Juhul, kui tsekk on väljaantud

ettenäitaja nimele, võib tsekimaksja nõuda ettenäitajalt allkirja maksmise kohta tsekil. Kuna ÜTS kohustab tsekipidajat vastuvõtma ka osalist tasumist, siis peale eeskirjade, mis analoogilised tsiteeritud ES § 24, lõike 1 normidele, määrab ta, et osalise tasumise juhul võib maksja nõuda, et tasumine tsekile märgitaks ja talle selle kohta kviitung antaks (art. 34, lõige 3).

TSEKIPIDAJA JA TSEKIMAKSJA VAHEKORD.

=====

TS § 17 väljendab otseselt, et tsekipidajal pole õigust nõuda tsekimaksjalt - maksmist tseki järgi. Tal on õigus nõuda seda tsekiandjalt.

Juba Vabariigi Valitsuse eelnõu sisaldas § 15 all analoogilised eeskirjad. Eelnõu seletuskirjast ega ka eelnõu arutamisest säilinud materjalidest ei leidu põhjendusi sääraseks korralduseks, mis pärast peab arvama, et eelnõu on vaikselt ühinenud nende juriidiliste kaalutlustega, mis sundisid teisi riike väljendama oma seadustes samasuguse põhimõtte. Nimelt võiks tsekipidaja nõudeõigust tsekimaksja vastu põhistada ainult tseki aktsepteerimine. Viimase puudumisel aga ei oleks selleks nõudeõiguseks muud alust, kui leping tsekiandja ja tsekimaksja vahel. Sel alusel nõude esitades oleneks tsekipidaja täielikult tsekiandja aktiivsest kaasabist, mis pärast see nõudeõigus osutuks praktiliselt vähe kasulikuks.

Samasugusel seisukohal asub põhimõtteliselt ka ÜTS, kuid ~~reservatsioon~~ ^{jätab} natsionaalseadustele õiguse otsustada, kas tsekipidajale võib kuuluda vahenditu õigus tseki katte peale ja missugused on selle õiguse tagajärjed. Sama oli ka HR seisukoht¹⁾.

Peatudes tsiteeritud ÜTS reservatsioonis katte küsimuse juures peab märkima, et viimasel ajal on levinemas vaade, et tsekipidajale peab andma mõnesuguseid õigusi tseki katte kohta²⁾. Selle vaate on omaks võtnud ka eeskujulisemaid seadusandlusi: Prantsusmaa näiteks, on seadusega 1922 a. täiendanud Code de commerce eeskirjaga (art. 116, l. 2), mille järgi omandisõigus tsekikatte kohta läheb üle tseki pidajale. Juhul kui see tsekipidaja õigus tseki kattele tunnustatakse on selle järelduseks muidugi ka tsekiandja

õigus nõuda vahenditult tsekimaksjalt tseki tasumist, kuivõrd kattedest jätkub, kusjuures muidugi lahtiseks jääb, kas see nõudeõigus tekib juba tseki väljaandmisega või alles siis, kui tsekiandma jääb maksujõuetuks.

Strobele (lhk. 64) samuti Sokal (M. d. V. Ü. B. u. B. 1931 nr. 1/2 lhk. 20) märgivad, et mõte - anda tsekipidajale õigus tsekikatte kohta - on võitmas uusi poolehoidjaid, isegi nende maade seas, kes veel Haagi konverentsil selle süsteemi vastu olid.

Kas Eesti peaks kasutama UTS tsiteeritud reservatsiooni, on küsitav eeskätt just konkursiõiguse seisukohalt kuna raskused selle instituudi elluviimisel tekivad eriti tsekiandja maksujõuetuks jäämise juhul. Selle reservatsiooni kasutamine nõuaks konkursi seaduse põhimõtete revideerimist. Kohtu- ja Siseministeeriumi erikomisjon, kelle peale pandud konkursiseaduse ümbertöötamine, pole lõpetanud oma tööd, mispärast pole teada, kuivõrd kõnesolev instituut sobib meie uue konkursi õiguse süsteemi. Muide, selle instituudi elluviimine ei peaks osutama võimatuks ja annaks õige korralduse juures teatavaid paremusi, kindlustades tseki tähtsust ning arendades ta liiklemist.

Meie praegusele konkursiõigusele vastab TS § 29 l. 2 leiduv eeskiri, mis keeldub andmast tsekipidajale mingeid õigusi tseki kattevara kohta tsekiandja maksujõuetuse juhul (v. allpool lhk.).

=====

Vanema ajavaate tseki äramuutmise (tagasikutsumise) kohta väljendab end.Vene projekt 1905 a. § 2117, mis expressis verbis õigustas tsekiandjat ära muutmata väljaantud tseki seni kui tseki järgi maksmine pole toimunud. Projekti seletuskirjas motiveeriti seda seisukohta sellega, et tseki muutmise keelu järelduseks võivad olla ka pahe, et tsekiandja ei saaks takistada maksmist varastatud või kaotatud tseki järgi või juhul, kui tseki tarvidus on möödunud, näiteks, juhul, kui tsekiandjale sai teatavaks, et võlg, mille katteks tsekk antud, on kaetud teisest allikast¹⁾.

Vahepeal on kontinendil ~~ar~~^{ar} vaated tsekile muutunud karmimaks (kuigi, ei saa salata - tseki äramuutmise võimalust kaitsuvad veel praegu paljud riigid). Juba Vene tsiviil seadustiku projekt kaotas tseki äramuutmise võimaluse. TS juba eelnõust peale asub seisukohal et tseki ei või enne präsenteerimise tähtaja möödumist äramuuta³⁾. Kuigi see põhimõte polnud väljendatud otseselt, vaid Saksa seaduse § 13 eeskujul⁴⁾, piirduti sellega, et lubati tseki äramuuta pärast präsenteerimise tähtaja möödumist. Hiljem aga - III Rk.ük. omandas vastav eeskiri (§ 27, lõige I) maksva kuju, väljendades tseki äramuutmise keelu enne präsenteerimise tähtaja.

ÜTS art. 32 ühineb üldiselt selle seisukohaga, väljendades teda teisiti: tseki tagasikutsumine omab jõu ainult pärast esitamise tähtaega (The countermand of a cheque only takes effect after the expiration of the limit of time for presentment). Ühes sellega aga reserveeris ÜTS lisa II art. 16 võimaluse: a) lubada tsekke tagasivõtta ka enne präsenteerimise tähtaja möödumist ja b) keelata tagasi kutsuda tsekke isegi pärast selle tähtaja möödumist. Need põhimõtted olid pikemate vaielduste kompromiss tulemus tseki äramuutmise pooldajate ja vastaste vahel.

Kuna tseki muutmatus ÜTS poolt deklareeritud kujul on meil positiivse õigusena maksmas ilma, et ta oleks tekitanud raskusi

või vaielusi, siis ei nähtu tarvidust kasutada ÜTS tsiteeritud reservi. Küsimus, kas lubada tagasi kutsuda tsekke enne präsen-
teerimise tähtaja möödumist - oleneb eeskätt ja suurel määral vastava maa ärilise moraali küsimusest. Lubades seal, kus moraal ei seisa just väga kõrgel, tsekke tagasikutsuda, tähendaks avada üks igasugustele tüssamistele tsekkide abil. Kui aga Inglismaa on tseki muutmise põhimõtteline pooldaja, siis pole see tingitud niivõrd mingist muust, kui asjaolust, et seal seisab äriline moraal ja traditsiooniline korrektsus tseki liiklemises märksa kõrgemal, kui kontinendil. Genfi konverentsil olevat Inglise esindaja teatanud, et Inglismaal olevat 100 a. jooksul olnud ainult 7 (!) tseki kuritahtliku tagasikutse juhtu ja, et isik, kes Inglismaal kaaluva põhjusega ära muudab tseki, kompromitteerib enese niivõrd, et pank ütleb üles ta krediidi (!)¹⁾. Muidugi, ei saa korraldused, mis rajatud säärasele, meil tundmatule moraalile, olla meile küllaldaselt kindlad.

Mis puutub küsimusse - kas keelata tseki tagasikutsumist ka pärast präsen-
teerimise tähtaja möödumist (reserv lisa II art. 16 lit. b), siis ei nähtu ka selleks vajadust.

TSEKI VINDITSEERIMINE.

=====

T.S. § 28 määrab: "Kaotatud ja haaratud tsekid tunnustatakse jõukaotanuks väljakutse korras. Tsiviilkohtupidamise seaduse §§ 2054, 2055, 2057-2060, 2062-2071, 2087-2090 ja 2092 kohaldatakse vastavalt. Väljakutse tähtajaks määratakse vähemalt kaks kuud. Väljakutse toimetuse algatamisel võib kohus või kohtu esimees seisma panna tseki maksmise vastava määrusega seadusepärase tsekipidaja palve põhjal; tseki keeluvastaselts maksmine loetakse palveavaldaja suhtes toimimatuks.

Sellest eeskirjast selgub kõigepealt, et meie seadus lubab tunnustada haaratud ja kaotatud tseki maksvuse tuks, jätab aga selle juures ütlemata, missugusi vastuväiteid võib tsekipidaja sellele taotlusele vastutuu. Asjaolu, et T.S. § 28 viitab Ts.Kp.S. §§ 2065 ja 2069-le, millised kõnelevad sellest, et väljakutse toimingul tsekipidaja poolt esitatud vaidlused

selle menetluse vastu, kuuluvad lahendamisele tsiviilnõude korras, ei ütle veel - missugusi vastuväiteid tsekipidaja võib esile tuua. Toetudes TS. § 28 sissejuhatava lause: "Kaotatud ja haaratud tsekid tunnustatakse jõukaotamiseks" tähelisele tekstile, peaks arvama, et TS ei tunnusta mingeid vastuvaidlusi kaotatud tseki pidaja poolt; väljaarvatud arvatavasti vaidlused selle kohta, et tsekk pole üldse kaotatud, vaid on üleskutse toimetuse avaja poolt omal ajal edasiantud. On see aga nii, siis tekib küsimus - missugused juriidilised või praktilised kaalutlused sundisid TS-i loobuma B. E. S. § 3129 väljendatud põhimõttest, mille alusel nimetu paberi pidajalt võib paberi kaotaja vinditseerida paberi ainult juhul, kui paber on ta pidaja poolt omandatud halvas usus, kuna heasusus pidaja pole kohustatud paberit väljaandma.

Võrreldes meie TS-ga on ÜTS (art. 21.) haaratud ja kaotatud tsekkide vinditseerimise küsimuses märksa selgem ja otstarbekohasem. Ta määrab: kui tseki endine pidaja on mingil kombel kaotanud tsekivalduse¹⁾ siis - olgu tegemist ettenäitajale kirjutatud tseki-ga või ka tsekiga, mis pealkirjaga edasiantav (mitte recta) ja pidaja tõendab oma õiguse Art. 19 vastavalt - siis on tseki pidaja, kelle kätesse tsekk on sattunud, kohustatud selle väljaandma ainult juhul, kui ta on tseki omandanud halvas usus või kui ta tseki omandamisel on toimunud jämeda hooletusega. Kuigi see eeskiri näiliselt erineb B. E. S. § 3129 väljendatud põhimõttest (viimane ei kõnele eraldi jämedast hooletusest), kuid kuna B. E. S. § 3297 loeb jämeda hooletuse võrdseks dolus'ega, siis võib öelda, et tsiteeritud ÜTS. art. 19 üldiselt vastab meie tsiviilseaduse seisukohtadele.

Lõpuks olgu märgitud, et ÜTS lisa II art. 12 reserveerib natsionaalseadustele õiguse art. 21 mitte maksma panna, kui võrd see art. 21 puutub nimetuisse tsekkidesse.

TSEKIANDJA SURMA JA TEGEVUSVÕIMETUKS MUUTMISE MÕJU.

=====

TS § 29 järgi tsekiandja surm või tegevõimetuks tunnustamine pärast tseki väljaandmist ei tühistata tseki.

Tsekiandja maksujõuetuks tunnustamine või administratsiooni alla seadmine pärast tseki väljaandmist kohustavad tsekimaksja t keelduma tseki maksmast, kui tsekimaksjal teada tähendatud asja olud.

Selle par. esimene lõige vastab üldjoontes "ÜTS. art. 33. Mis puutub aga tsekiandja konkursi juhtumisse, siis on "ÜTS jätnud küsimuse - kuidas neil juhtudel talitada väljaantud tsekkidega, natsionaalseaduste lahendada.

Seal, kus n.n. provisjoni õigus tunnustatud ja kus tsekipidaja omandab õiguse kätte kohta (v. eespool pealkirja all tsekipidaja ja tsekimaksja vahekorid), on tseki tunnustamine ka pärast tsekiandja maksujöuetust loogiline. Meie õigussüsteemis oleks säärane tunnustamine ebakohane, kuna maksujöuetuks tunnustamine parallüseerib võlgniku arvel kohustuste täitmise, väljaarvatud erandid, mis eriliselt põhjendatud. Kuna, nagu sellest nähtub kätte ülemineku ja tseki tunnustamise küsimus tsekiandja maksujöuetusel, üksteisest tunduvalt olenevad, siis tuleb käesoleva küsimuse juures mainida samu kaalutlusi, mis esiletoodud tseki kätte ülemineku küsimuse arutamisel.

REGRESSNÕUDMISED.

=====

Regressnõudmisi, tseki mittemaksmise juhul, normeerib TS §§ 18-21 järgmiselt:

§ 18. Tseki järgi mittemaksmise korral, mis tõestatakse määratud korras (§ 19), on tsekipidajal õigus omal äranägemisel pöörata nõudmisega võlgneva tsekisumma maksmiseks kas kõigi tseki järgi vastutajate vastu üheskoos või üksikute vastu nende hulgast, kusjuures viimasel kahel juhtumisel ei kaota tema oma õigusi nende suhtes, kelle vastu ta veel pole esinenud nõudmisega.

Kui tseki shireeri ja tseki shiirile ette kirjutanud sõnad "ilma minu vastutusest" või muu samasisulise märkuse, siis ei vastuta ta tseki shiiri järgi.

§ 19. Tseki järgi regressnõudmise õiguse teostamiseks peab tsekipidaja tõestama, et tsekk õigel ajal (§ 10) esitatud tsekimaksjale, kuid viimase poolt maksmata jäetud. Seda asjaolu tuleb tõestada:

1) tsekimaksja poolt tehtud pealkirjaga tsekil tseki esitamise aja ja tseki maksmatajätmise kohta või arveasutuse (§ 15) tõendusega sama üle juhtumisel, kui tsekk esitatud sellele asutusele, või

2) notariaalse protestiga.

Tseki protesti asjas talitatakse vastavalt veksliseaduse §§ 67-72 eeskirjadele ettenäitamisel maksetavate vekslitesuhtes (S.K.XI köide, II jagu, 1903 a. väljaanne).

Pärast käesoleva seaduse § 10. ettenähtud tähtaja möödumist ei või tseki protestida või tsekimaksja pealkirjaga varustada käesoleva paragrahvi p.l. korras.

Jääb tsekk protestimata või ilma tsekimaksja pealkirjata, vabanevad tseki shireerijad vastutusest, ja tsekipidaja võib maksimist nõuda ainult tsekiandjalt.

§ 20. Regressnõudmisel (§§ 17 ja 18) on tsekipidaja, kelle poolt tsekk maksmiseks esitatud õigel ajal (§ 10), õigustatud saama tseki järgi kohustatud isikutelt peale maksmatajäänud summa kaheks protsenti aastas, arvates tseki maksmiseks esitamise päevast kuni rahuldamise päevani, niisama ka protestimise kulud, kui tsekk protestitud.

§ 21. Regressnõudmisel vastutav isik on kohustatud toimetama maksimist ainult tseki vastu, tseki õigeaegset maksmiseks esitamist ja maksmata jätmist või esitamise katse tagajärjetust tõestavate dokumentide vastu.

Võrreldes tsiteeritud eeskirju ÜTS vastavate artiklitega (art. 40 j.j.) peame tähendama järgmist.

Mõlemad, nii TS kui ka ÜTS nõuavad selleks, et tsekipidaja ei kaotaks õigust regressnõudmisteks, et tseki präsenteerimise ja mittemaksmise fakt oleks fikseeritud kas:

- a) avaliku (notariaalse TS § 19 lõige 2) protestiga, või
- b) tsekimaksja vastava märkusega tsekil, või
- d) arvekoja vastava märkusega.

Erandeid sellest nõudmisest lubab ÜTS reservatsioonide näol (lisa II art. 20) ¹⁾.

Lahku lähevad aga TS ja ÜTS seisukohad protestimise tähtaja suhtes. TS sisaldab selle küsimuse kohta saate eeskirja (§ 19 lõige 2), mis muu seas kohaldab tsekkidele ka VS §§ 67 ja 68. Viimaste §§ kohaldamist piirab aga TS määrus, mis keelab pärast TS § 10 ettenähtud tähtaja möödumist tseki protestida. Kõrvutades selle viimase eeskirja VS §§ 67 ja 68, leiame, et TS järgi:

a) peab tseki esitama protestimiseks ja ka protestima hiljemalt TS § 10 nimetatud tähtaja viimasel päeval ja

b) tseki protesti akt peab koostatama hiljemalt järgmisel päeval pärast protestimist.

ÜTS tooks sellesse selle muutuse, et ta lubab juhul, kui tsekk on esitatud maksmiseks viimasel präsentsiooni tähtaja päeval, protesti toimetada ka sellele järgneval päeval.

TS. § 34. ja VS. § 71 alusel peab notar ühtaegu protestimisega mittemaksmise pärast saatma sellekohase kirjaliku teate neile vekslil järgi vastutajaile, kelle aadressid märgitud vekslil või on notarile teada või temale teatatud protestimist nõudja poolt. Seesuguse teadaande kulud arvatakse protestikulude hulka. See teatamine ei mõjuta toimunud protesti jõudu; mitteteatamine ei võta tsekipidajalt õigust pöörata regress-nõudmist sirantide vastu, vaid põhjustab ainult notari vastutusele võtta kahjude eest, mis selle hooletuse läbi on sündinud.

Ka ÜTS sisaldab eeskirju sirantide notifikatsiooni kohta. Nimelt ta (art. 42) määrab

Võrreldes ÜTS ~~teatamist~~ eeskirju meie seadusega, näeme, et ÜTS läheb lahku viimasest peamiselt sellepolest:

1) et ta ei nõua notifikatsiooni kohtari poolt, käsib vaid, et tsekipidaja seda teeks. Selleks, et riigid, kes seda nõuavad ja kes selle nõude juures tahavad püsida, samuti riigid, kes selle nõude edaspidi tahaks elluviia, võiksid ÜTS'ga ühineda, reserveerib Lisa II art. 22 õiguse alalhoida või elluviia korra, mille järgi notifikatsiooni peab tegema protesti ametnik.

2) et ÜTS nõuab teatamist ainult tsekiandjale ja tsekipidaja vahenditule eelkäijale, kusjuures viimase kohuseks on omakorda teatada oma eelkäijale. Lisa II art. 22 reserveerib aga siiski õiguse natsionaalseadustega korraldada, et teade saadetakse tseki järgi kohustatud isikuile, kelle aadressid on tsekile märgitud või protestiametile teada või temale teadaantud isiku poolt, kes talle protestimise ülesandeks teinud. See reservatsioon on redaktsioonilt niivõrd saraane meil ja Lätis maksva veksliseaduse tekstiga, et võib arvata, et selle redakts. eeskujuks on olnud just need seadused.

Selles, et mitteteatamine ei hävita regressiõigust, teeb vaid

mitteteataja vastutavaks kahjude eest, on meie seadus ^UTS (art. 42, lõige 6) ühisel arvamisel, muidugi lahkuminekuga, mis tingitud sellest, et ^UTS paneb notifitseerimise kohustuse asjaosalistele enestele.

Regressinõudmisega võib pöörata nii iga üksiku kui kõikide tseki järgi vastutavate isikute vastu, kusjuures nende vastutus on solidaarne ja asjaolu, et nõudmisega on pööratud kellegi tseki järgi vastutava isiku poole, ei vabasta teisi vastutusest. Nõudmiste esitamisel pole tseki pidaja seotud järjekorraga. Need eeskirjad on eesti seaduses (TS § 18, VS § 30.) ja ^UTS (art. 44) põhimõtteliselt kooskõlalised.

Regressinõudmise suuruses küsimustes erineb ^UTS (art. 45) meie seadusest sellega, et ta lubab nõuda peale tsekisumma ja protesti kulude viivitusprotsente 6% aastas, kuna TS järgi viivitusprotsente võib nõuda 12% aastas. Seda vahet aitaks pehmen-dada Lisa II art. 24 lubatud reservatsioon, mis lubab natsionaal-seadustele õigustama tsekipidajat nõudma provisjoni, mille suu-ruse määrab seadus.

Selles, et regressinõudmise järgi vastutav isik on kohus-tatud maksma ainult tseki enese ja tseki maksmiseks präsenteerimist ning maksmata jätmist tõendavate dokumentide vastu on TS (§ 21) ja ^UTS (art. 47 l. 1) ühisel arvamisel; Viimane lisab aga juurde, et regressat võib tsekipidajalt nõuda kviteeritud arve maksmise kohta. Viimane nõue on niivõrd mõistetav, et tema juures pole vaja peatuda.

Uudusena võrreldes TS-ga esineb ^UTS art. 48, mis lausub, et kui tsekiõigeajalist präsenteerimist või protestimist või viimasele võrdseks toiminguteks on takistanud force majeure, siis pikenevad nimetatud toiminguteks ettenähtud tähtajad vastavalt. Tsekipidaja on kohustatud teatama viivitamata oma vahenditule eelkäijale force majeure'i juhust ja selle notifikatsiooni märkima tsekile, aja ja koha tähendamise-ga. Nii pea kui force majeure äralangeb peab viibinud toiming (präsentatsioon-protest) kohe ettevõetama. Kui force majeure kestab kauem, kui 15 p., arvates päevast, millal tsekipidaja teatas force majeure'i juhust oma eelkäijale, siis võidakse tarvitada regressi-õigust ilma, et tsekk oleks maksmiseks esitatud ja protestitud. Force majeure'iks

loetakse ka seadustest järelduvad takistused; force majeureiks ei loeta aga fakte, mis puhtisiklikult puutuvad tsekipidajasse, või isikuisse, kelle ülesandeks on tseki esitamine maksmiseks või protestimine¹⁾.

See ÜTS korraldus omab suure tähtsuse, eriti praegusel ajal, kus mitmesuguste deviiside liiklemise seadustega on paljudes riikides tehtud takistusi tsekkide präsenteerimiseks ja protestimiseks. Kas see korraldus ei kõiguta tseki präsenteerimise ning protestimise vormalset tähtsust ning ei too arusaamatusi, tuleb äraoodata. Kuid arvestades asjaolu, et iga ettevaatlik tseki pidaja ikkagi hoolitseb tseki tähtajalise präsenteerimise ja protestimise eest ja et vabandavad force majeurei juhud jäävad kohtu kontrolli alla, ei või see korraldus eriliselt hädaohtlikuks osutada, mida näitab muu seas ka asjaolu, et Austria juba 20 aastat elab seesuguse korraldusega. Pealegi ÜTS lisa II art. 28 reserveerib õiguse teha erandeid tsiteeritud ÜTS art. 48 eeskirjadest.

VASTUVAIEELUSED TSEKILE.

=====

TS § 22 sisaldab järgmise eeskirja: "Tseki järgi kohustatud isik võib esitada tsekipidajale ainult niisuguseid vastuväiteid, mis puutuvad tema pealkirja tõelikkusse tsekil või mis tekivad tseki enese sisust või vahe tuist suhetest tsekipidajaga.

Teadmata on, missugustel põhjustel TS autorid on tseki vastuväidete küsimust puutuva eeskirja teisiti väljendanud, kui VS (viimane lubab ainult vaidlusi, mis "põhjenevad VS eeskirjadel või vastutaja ja vekslipidaja vahendituil suhteil"), kuid näib, et see lahkumine polnud vajalik.

TS tsiteeritud eeskiri on mähtavasti retsipeeritud Saksa seadusest (§ 18)²⁾.

ÜTS art. 22 retsipeerides UVS art. 17 väljendatud eeskirja, määrab, et "tseki järgi vastutav isik ei või esitada vastuväiteid, mis toetuvad tema ja tsekiandja või mõne eelmise tsekipidaja vahenditule vahekorrale, väljaarvatud juhud, kui tsekipidaja on tseki omandamisel teadlikult toiminud võlgniku kasuks". Juba Haagi konv. lubas vekslipidaja vastu esitada vaidlusi

juhul, kui vekslid ülemineks sündis "kõlvatu kokkuleppe" teel. Genfi vekslidõiguse ~~sead.~~ laiendas vekslidajaga vastu võimalik- kude vaidluste piire veelgi, lubades vaielda, kui vekslidajaga on omandanud vekslid halvast usust, kusjuures see halb usk peab väl- jenduma toimeses (conscience active), mitte aga paljus teadmises, et tseki vastu võidakse vaielda¹⁾.

Võrreldes TS ja ÜTS tsiteeritud eeskirju, näeme, et nad juba konstruktiivselt erinevad üksteisest: üks neist loendab vastu- vaidluse alused positiivsed, teine - määrab nad negatiivselt. Sisult osutub ÜTS-es lubatavate vaidluste piir laiemaks; mitte ainult teoreetiliselt (kuna nimetatud on põhjused, mis ei anna õigust vaielda) vaid ka praktiliselt. Näit. ei sisalda TS § 22 seda mõtet, et tseki järgi vastutav isik võib vastu vaielda tseki haaraajale. Sellepärast ei ole ÜTS art. 22 mitte ainult vastuvõetav, vaid isegi soovitatav.

ARVESTAMISE TSEKID JA RISTATUD TSEKID.

=====

TS § 16 järgi võib tsekiandja ja iga tsekipidaja tseki esi- küljele mahutatud pealkirjaga "ainult arvele kandmiseks" või vastava muukeelilise pealkirjaga keelata tsekimaksjalt tseki sularahas maksmast. Sel juhtumisel võib tseki kasutada ainult arveõiendamiseks tsekimaksjaga või tsekisumma ülekandmiseks tse- kiandja arvelt isikute arvele, kel tsekimaksja juures arve, kus- juures tehtud toimingul on tseki maksmise jõud. Tseki sularahas maksmise keeldu ei või ära muuta. Tsekimaksja vastutab sellest keelust üleastumise tagajärjel tekkinud kahjude eest.

Juba Vab. Val. eelnõu sisaldas vastava eeskirja ristatud tsekkide kohta (§ 14), missugust III Rk. üldkom. redaktsiooniliselt parandas. Valitsuse eelnõu seletuskirjas on kõnes olevate tsekkide liigi kohta öeldud järgmist:

"Tseki juhuslikkude elementide hulka kuuluvad märkused, mis tsekkide liikumist piiravad. Inglismaal kuuluvad sarnaste juhuslikkude elementidega tsekkide hulka niisugused, mis on üldiselt tuntud crossed cheque nime all (vastav pealkiri tehakse põiki üle tseki

56-55'

esikülje, millega tseki järele tasusaamise õigus piirdub banker'ide ringkonnaga üldse (generally crossed). Prantsuse praktikas on sarnased tsekid tuntud cheques barres nime all.

Inglise crossed tsekkidel on sihiks äärmiselt piirata nende isikute hulka, kellele tseki järgi õigus on tasu saada. Saksa tsekk põiki pealkirjaga "nur zu Verrechnung" seab ülesandeks mitte lubada tseki tasumist sularahas, (sest see võib kiusatuseks olla isikule, kelle kätte tsekk juhuslikult satub), vaid tsekimaksjat kohustab see pealkiri tsekil tähendatud summa suuruses krediteerima tsekipidaja arvet tsekimaksja juures, ehk mõne kolmandama isiku arvet tsekipidaja korraldusel.

Seaduseelnõu § 14 vastab Saksa tsekiseaduse § 14-le. Sealjuures on sõnad "ainult arvele kandmiseks" täpselt käesoleva seaduse poolt ettenähtud. Teiste analoogiliste sõnade tarvitamine eestikeeles ei anna mingit keelueffekti."

1892 + 1906

Selle täienduseks võime omalt poolt juurde lisada, et kõnesolev TS § 16 vastab isegi redaktsiooniliselt end. Vene Ts. Sead. proj. § 647. Teiseks, peab tähendama, et Val. seletuskiri ei tee päris selget vahet ristatud tsekkide (crossed cheques) ja arvestamise tsekkide (Verrechnungsschecks) tüübi vahel. Ristatud tsekkide prototüübina esinevad inglise crossed cheques (Bills of Exchange Act, 1882 art. 76-82). Nende tsekkide ristamine (crossing) toimub ka sel teel, et märgitakse põiki üle tseki kahe paralleel liini vahel sõnad "and company" & CO" ühes või ilma sõnadeta "not negotiable" või nii, et tõmmatakse tsekile 2 paralleeljoont ühes või ilma lisanduseta: "not negotiable". Säärased tsekid loetakse üldiselt ristatuteks (crossed generally). On tsekile põiki märgitud mingi pankuri nimi ühes või ilma lisanduseta "not negotiable", siis loetakse tsekk ristatuks spetsiaalselt (crossed specially) nimetatud pankuri jaoks. Üldiselt ristatud tsekke võib maksta ainult kellegile teisele pankurile, individuaalselt ristatud - ainult sellele pankurile, kes ristamisel nimetatud.

Arvestamise tsekid (Verrechnungsschecks) on Euroopa maneril kujunenud tsekkide eriliik, mille olemus seisab selles, et neid tarvitatakse ainult arvete õiendamiseks tsekimaksjaga enesega või viimase kliendiga, või kohaliku arvekoja liikmega (Austria § 22).

Juba Haagi konverentsi ajal konkureerisid need kaks tseki tüüpi, kusjuures vaieldused lahendati sel teel, et mõlemad tüübid võeti HE-sse. Sama kordus ka Genfis, kus jällegi mõlemad tüübid üheväärsetna UTS mahutati (art. 37-39), kuna kumbki tüüp ei leidnud veendvat poolehoidu ja teisest küljest nende ühtesulatamine või lähendamine ei õnnestunud.

UTS art. 37, käsitades ristatud tsekke erineb aga olult Inglise tüübist ja ka HR ettenähtust sellepolest, et ta lubab maksta ristatud tseki ka tsekimaksja kliendile, kuna juhul, kui tsekimaksja tunneb tsekipidajat, oleks ümberkäimine teise panga kaudu mõtetu.

Arvestustsekk UTS art. 39 järgi on kujundatud Saksa sead. § 14 eeskujul ja vastab TS § 16.

Vastutulles kummagi tsekitüübi esindajaile reserveeris UTS lisa II art. 18 pealegi igale osavõtjale maale õiguse maksmapanna

ainult ristatud või ainult arvestustsekke, kus juures aga teise süsteemilistele tsekkidele tuleb kohaldada seadused, mis maksivad nende maades lubatud tüüpi kohta. Nii tuleks juhul, kui Eesti jääb arvestustseki juurde Inglismaalt Eestisse tulnud tseki siin kohelda kui arvestustseki, Eestist-Inglismaale läinud tseki seal kui ristatud tseki.

AEGUMINE.

====

TS järgi (§ 30) aegub regressnõudmine tsekiandja vastu 6 kuu möödumisel, arvates tseki maksjale tseki maksmiseks esitamise tähtpäevast.

Vabariigi Valitsuse eelnõu § 29 nägi ette aegumise tähtajad: tsekiandja vastu - 3 kuud präsenteerimise tähtaja lõpust, sirantide vastu - 2 nädalat, sirantide regressnõudmisteni teiste sirantide vastu - 2 nädalat, arvates maksmise päevast; 3 kuu möödumisel, arvates präsenteerimiseks määratud päevast keelas eelnõu nõudmiste esitamise sirantide vastu. Need tähtajad pikendati, III Rk.ük. Arutusel olid veelgi pikemad tähtajad (1 a. pro 6 kuu II Rk.ük pr.nr.50), kuid need ei läinud läbi.

ÜTS (art.52) erineb TS-est tunduvalt, määrates ühise 6 kuulise tähtaja igasugusteks regressnõueteks, kus juures seda tähtaega arvestatakse: tsekipidaja jaoks - präsenteerimise tähtpäevast, sirantide jaoks, kes tseki lunastanud - arvates maksmise päevast, või kui lunastamine toimus kohtuotsuse alusel tema vastu - kohtuotsuse päevast. Sellele lisab art.53 juurde, et aegumise katkemine mõjub ainult nende isikute suhtes, kelle suhtes katkemist põhjustav asjaolu on aset leidnud. TS ei sisalda eeskirju aegumise katkemise kohta, millest peab järeldama, et kohaldamisele tuleb VS. § 75, mis samuti tunnustab aegumise katkemist ainult selle isiku suhtes, kelle vastu esitatud nõudmine kas kohtu teel või konkursi korras.

NÕUDMINE PÕHJENDAMATU RIKASTUMISE ALUSEL.

=====

TS § 31 järgi tsekiandja, kelle kohustus regressnõudmise järgi lõppes tseki õigel ajal maksmiseks mitteesitamise või käesoleva seaduse § 30 esimeses lõikes nimetatud tähtaja möödumise tõttu,

jääb tsekipidaja ees vastutavaks selle summa piirides, mille võrra tsekiandja rikastus, kuid mitte suuremal määral, kui seda oli tsekipidaja poolt kannatatud kahju.

See meie tsekiseaduse eeskiri on reservatsioonina lubatud ka ÜTS (Lisa II art. 25) poolt. Peale selle jätab ÜTS (Lisa II art. 19, l. 2) natsionaalseaduste määrata, kui võrd tsekipidaja võib rajada oma nõudmisi tsekiandja vastu - õigusvahetordadele mis olid tsekiandmise aluseks. TS ega ka VS ei sisalda selles küsimuses norme, kuid vekslite suhtes enamvähem väljakujunenud vaade, et veksliaandmisega ~~nõudetakse~~ ja kustutatakse endine vahetord. Küsitav on - kas peame samasuguselt käsutama ka tseki. Viimane esineb ju vaid maksmise teostamise abinõuna ja kui maksmine ei teostu, peaks see vahend kaotama oma tähtsuse ja tsekipidajale õigus jääma rajada omi nõudmisi esialgsele vahetordale. Sel seisukohal asutakse tseki suhtes ka maadel, kus seadus ei maini tsekipidaja õigust nõuda lepingualusel.

TEISIKTSEKID.

=====

TS ei sisalda eeskirju tseki duplikaatide kohta, kuid TS § 34 põhjal tulevad sellele küsimusele kohaldada VS. §§ 113, 114 (osalt) ja § 117 p. 2 (§ 114 teine lause, § 115 ja § 116 mis kõnelevad aktsepteerimisest ei või tulla kohaldamisele). ÜTS selle vastu oma art. 49 legaliseerib tseki duplikaate, kuid piirab nende liiklemist sellega, et tunnustab neid ainult juhul, kui tsekk pole kirjutatud ettenäitajale ja kui ta kuulub maksmisele mitte samal maal, kus ta väljaantud, või kui ta on makstav sama riigi meretagusel maal või vastupidi, või on väljaantud ja kuulub maksmisele ühe riigi meretagusel maal, või kui ta on väljaantud ühe riigi meretagusel maal ning kuulub maksmisele teise riigi samasugusel maal. ÜTS nõuab, et tseki duplikaadid peavad olema nummerdatud, vastasel korral loetakse igaüks neist eraldi tsekiks (art. 49). Juhul kui ühe duplikaadi järgi on makstud, kustuvad teised. Kui sirant annab duplikaadid mitmele isikule, siis vastutab ta ja järgmised sirandid kõikide duplikaatide järgi, millel leiduvad nende allkirjad ja pole tagasiantud (art. 50).

Võrreldes VS §§ 113-117 eeskirju ÜTS art. art. 49 ja 50 näeme, et ÜTS erineb kõige pealt selles, et ta piirab tseki duplikaat-

tide liiklemist maadevahelise läbikäimisega, ei tunnusta ette-
näitaja tsekkide teisikuid. Arvestades seda, et siseliiklemises
tsekiduõlikaadis pole praktilist tähtsust ja et duplikaatide
legaliseerimine sisaldab teatud hädaohtu, poleks üleaarne retsi-
peerida ÜTS väljendatud põhimõtteid.

"

TSEKI ÄRAKIRJAD.

=====

TS tunneb tsekiärakirju VS §§ 118-122 kaudu. ÜTS ei sisalda
aga sääraseid eeskirju, jättes tseki ärakirjad legaliseerimata.

II.

KONVENTSIOON TEATUD ÜHENDUSES TSEKKIDEGA TEKKIVATE
ÕIGUSKONFLIKTIDE LAHENDAMISEKS.

====

Nagu nägime jätab ÜTS terve rea küsimusi määrata iga üksi-
ku konventsioonist osavõtja maa seaduseandlusele; teisele osa-
le küsimusist aga näeb ta ette oma tekstis ühtlased normid.
Selles osas, kus lepinglastel pooltel on võimalus tsekkisse puu-
tuvaid küsimusi oma äranägemise järele normeerida, kahtlemata
tekivad lahkuminekid üksikute riikide tsekiseadustes. Need lah-
kuminekid võivad veeretada suuri raskusi tsekiliiklemise tee-
le ja võimaldavad ühtlase tsekiseaduse olemasolu juures tekkida
arusaamatusi ning eksitusi läbikäimisel. Nende pahede tekkimise
võimaluse kõrvaldamiseks loodi konventsioon kollisioon-normide
kohta. See konventsioon märgib ära, millistes tsekki puutuvates
küsimustes tuleb tarvitusele ühe, - kunas teise maa õigus. Selle-
pärast on kollisioon-normidesse puutuval konventsioonil tähtis
osa etendada rahvusvahelises tsekiliikluses nende maadega ja
nendes maades, kes ÜTS tarvitusele pole võtnud. Selle konventsioo-
niga on võimalik ühineda ka neil riikidel, kes teistest konvent-
sioonidest osa ei võta ja nii see konventsioon võib kujuneda
väga vajalikuks ja tähtsaks teguriks tseki liikluses ka väljas-
pool ÜTS piirkonda.

Kollisioon-normide kohta käiv konventsioon sisaldab 19
artikkelit, millistest art. 1 osutub sissejuhatuseks, artiklid 2-8
(incl.) sisaldab sisulisi määrusi kollisioon-juhtude lahenda-

miseks ja artiklid 10-19 puht vormalseid tingimusi.

Sisuliselt arutame siin ainult art. 2 - 10, art. 11.

Art. 2 normeerib, millise seaduseandluse järele määrata aktiivset tsekivõimet. Harilikult sünnib see maa õiguse järele, mille kodakondsusesse isik kuulub. Kui aga selle maa õigus siin loeb mööduandvaks mõne teise maa seadusi, siis tuleb käia nende järele.

Aktiivselt tsekivõimetu isik loetakse aga kohustatuks, kui tema allkiri tsekile on antud seesuguse maa territooriumil, mille seaduste järele ta omaks tsekivõime.

Lepingust osavõtja pool aga võib tühistada oma kodanikkude poolt antud tsekke, kui nad teisellepinglase territooriumil loetakse maksvaks ainult eelnimetatud põhimõtte kohandamise pärast.

Järjekult konventsioon asub põhimõtteliselt natsionaalõiguse printsiibil. See vastab üldiselt Eesti seadusele: VS § 81 määrab: "Välismaalase õigus kohustuda vekslitega lahendatakse selle riigi seaduste järgi, kelle kodanik ta on. Välismaalane, kel oma riigi seaduste järgi ei ole seda õigust, vastutab siiski Eesti Vabariigi piires endale võetud vekslkohustuste järgi, kui Eesti Vabariigi seadustega temale ei ole keelatud kohustuda vekslitega."

Art. 3 määrab millist normeerimist lugeda otsustavaks passiivse tsekivõime suhtes. Üldiselt tuleb lugeda mööduandvaks tsekimaksjate ringi määramisel selle maa õigust, kus tsekk maksmisele kuulub. Kui selle õiguse põhjal tsekk maksja isiku määramise tõttu on tühine, siis sääljuures on maksvad kohustused neist allkirjadest, mis on tehtud maades, kus õigus ei näe ette tseki tühistamist sarnase põhjuse pärast.

See art. vastab üldiselt B. E. S. art. XXV põhimõttele.

Tseki vormist tekkivaid kollisioon-norme käsitab art. 4. Tseki vorm (art. 4 l. 1) määratakse selle maa õiguse alusel, kus tsekk väljaantud, kuid jätkub ka sellest, kui vorm vastab maksimiskoha seadusele. Sama põhimõte, mis väljendatud B. E. S. art. XXXVI. Eesti tsekiõigus (VS § 82) normeerib aga, et vekslite kirjutamise kui ka vekslile kirjutatud pealkirjade vormi nõuded lahendatakse nende toimingu teostamise koha seaduste järgi. Tseki järgne kohustus, mis eelmise löike põhjal on maksvuseta konventsiooni art. 4 järgi, ei avalda mõju teise riigi piirides võetud hilisemale tseki järgsele

kohustisele kui see hilisem kohustisalkiri vastab selle maa õigusele. Lepinglane riik võib lugeda oma kodaniku poolt välismaal väljaantud tsekijärgse kohustise maksvaks teiste oma kodanikkude suhtes tingimusel, et ta vastaks oma riigi vorminõuetele (art. 4 l. 3).

Eesti seadus (VS § 82, 2 lause) väljendab sama küsimuse kohta: "Kui aga välismaal Eesti kodaniku või välismaalase poolt väljaantud veksel, samuti ka välismaal vekslile kirjutatud pealkirjad on kooskõlas käesoleva seaduse eeskirjadega, siis ei või asjaolu, et nad ei vasta välismaa seaduste nõuetele, olla aluseks vekslile või sellele kirjutatud pealkirjade maksvuse vastu vaidluste tõstmiseks Eesti Vabariigis". Sellest nähtub, et Eesti seadus osutub avaramaks, säilitades ka välismaalaste poolt välismaal antud kohustuste maksvuse, kui nende kohustuste järgi nõue tõstetakse Eestis.

Art. 5 määrab, et tseki järgse kohustuse ulatus määratakse maa seadusandlusega, kus tsekk on allakirjutatud.

Tähtajad regress-nõude esitamiseks näitab art. 6. Nimelt võetakse need kõigi tseki järele kohustatud isikute jaoks selle maa seadustest, kus tsekk väljaantud.

Järgnev artikkel, art. 7, võtab kokku kõik juhud, millal möödandvaks osutub selle maa õigus, kus tsekk maksmisele tuleb. Siia kuuluvad küsimused:

- 1) Kas tsekk tingimata ettenäitamisel maksmisele kuulub, või võib see sündida teatud aeg hiljem ja milline mõju on sellel kui tsekile on märgitud tõelikust hilisem väljaandmise päev.
- 2) Esitamise tähtaeg;
- 3) Kas võib tseki vastuvõtta, tsertifitseerida, kinnitada või viisumiga varustada, ja milline mõju on selliseil märkusil;
- 4) Kas võib nõuda osalist maksmist, või peab osaline maksimine vastuvõtama.
- 5) Kas võib tseki ristata või varustada märkusega "ainult arvele kandmiseks" või mõne ^{muu} samatähendusliku märkusega ja millise mõju omab ristamine, arvele kandmise märkus või mõni muu samatähenduslik märkus;
- 6) Kas tsekipidaja omab erilisi õigusi katte suhtes, ning

millised need õigused on;

7) kas tseki väljaandja võib tseki muuta või tseki lunastamise suhtes vastulauseid esitada;

8) abinõud, milliseid võib tarvitusele võtta tseki kaotamise või haaramise juhul;

9) kas on vajalik protest või mõni samasugune kinneldus regress-nõude alalhoidmiseks sirantide, väljaandja või teiste tseki järgi kohustatud isikute vastu.

Art.8 määrab, et protesti vorm ja tähtajad protesti teostamiseks ja ka muud toimingud, mis on nõuetavad tsekiõiguste teostamiseks ja alalhoidmiseks alluvad selle maa seadustele, kelle territooriumil tõstetakse protest või teostatakse toimingud.

Üle jäävad nüüd puht-vormaalsed artiklid, selles konventsioonis. Nad on pea täpselt sarnased samasugustele artiklitele konventsioonis vekli seaduse kollisioon-normide kohta. Siin olulisemate määrustena leiame art.9 antud võimaluse mitte kohaldada konventsiooni kui võrd see puutub kohustustesse mis võetud väljaspool konventsiooni-osalise piire või seadusse, mis on kohaldatav vastavalt neile põhimõtetele ja pole maksev seadus konventsiooni-osalise territooriumile.

Pääle selle leiame siit korralduse (art.10), et konventsiooni ei kohaldata enne konventsiooni jõusse astumist väljaantud tsekkidele.

KONVENTSIOON TEMPELMAKSUS EADUSTE JA TSEKIÕIGUSE SUHTE KOHTA.

===

Selle konventsiooni tuum seisab selles, et ta keelab teha olenevaks tseki maksvuse küsimusest, kas tsekk on tempelmaksustatud või mitte. Siiski, lubab konventsioon teha tseki järgsete nõudmiste taotlemise õiguse olenevaks sellest, et tempelmaks oleks tasutud, samuti - määrata tempeltrahve.

Peale selle võimaldab see konventsioon tseki sundtäitmise andmise ja teostamise teha olenevaks tempelmaksu maksmisest.

Selle konventsiooni eeskirjad ei paku huvi Eestile, sest meie Tempelmaksu sead. (Tariif nr.53 G. erand 1).

TSEKIÕIGUSE ÜHTLUSTAMISE
KATSED BALTI MAADES.

=====

Lõpetades TS ja ÜTS analüüsi ja võrdluse ja asudes tegema selle vaatluse kokkuvõtteid ja järeldusi, peame osutama asjaolule, mis nende järelduste tegemisel tähtsuse omab, nimelt sellele, et Genfi ÜTS ja temaga ühinemise küsimus on kaalumisel olnud ka Eesti, Läti ja Leedu juristide kongressil 1931 a. Selle kongressi käik ja tulemused on lühidalt järgmised:

1931 a. alul pöördus Leedu valitsus Eesti ja Läti poole ettepanekuga - kutsuda kokku 1931 a. suvel Kaunasesse nende kolme riigi juristide kongress. Ettepanek võeti vastu. Konverentsi päevakorda võeti ka vekslis- ja tsekiõiguse ühtlustamise küsimused, nagu näha K. Selter'i ülevaatest "Eesti, Läti ja Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamisest 1931 a. kestel"¹⁾. Tsekk leidis sel konverentsil laialdast käsitamist. Teda puudutasid kolm referaati; Kongressi kolmandal päeval refereeris prof. L o e b e r (Läti) teemil: "Vekslis- ja tsekiõiguse unifikatsioon", kes oma kõne lõpptulemusena märkis "Genfi konverentsil 1931 a. vastu võetud ühtlane Tsekiseadus põhjeneb -^o plalistes osades - põhimõtetele, mis on võetud vastu ühtlase veksliseadusega; sellepärast, viimasesse puutuva konventsiooniga ühinedes avaneb võimalus ühineda ka konventsiooniga ühtlustatud tsekiseaduse kohta, pidades silmas temas ettenähtud reservatsioonid." .

Selsamal päeval refereeris veel vann. adv. Fridsteinas (Leedu) teemis: "Tsekiõiguse unifikatsioon." Tema esitas pärast ettekannet oma teesid tsekiõiguse kohta 12 punktis, millistest viimane sisaldab soovi, et Rahvaste-liidu tsekiseaduse projekt võetaks vastu Leedu, Läti ja Eesti poolt .

Tsekiõigust puudutas veel kolmas referaat, nimelt teisel päeval peetud Eesti delegatsiooni esimehe prof. Piibu referaat, teemil: "Konfliktnormide ühtlustamine", soovitades üldreeglina domitsiili põhimõttele rajada Eesti, Läti ja Leedu tsiviilõiguse konfliktnorme.

Läbirääkimistel tsekiõiguse ühtlustamist puutuvate referaatide kohta Eesti esindaja K. Selter märkis muu seas: "et vekslis seaduse konventsioonikava jõusse-astumine oleneb sellest, kas teatud arv Euroopa suurriike temaga ühineb. Selleks ühinemiseks on antud tähtaeg

kuni 1932 a. lõpuni. Kui need riigid (Saksa, Prantsuse, Itaalia) kon-
ventsiooniga ühinevad, osutub Balti riikidele temaga ühinemise tun-
givaks tarviduseks, sest meie ei saaks harrastada separatiismi rah-
vusvahelise tähtsusega seadustiku alal, kui rõhuv enamus Euroopa
rahvaid ühise koodeksi on maksma pannud. Seni aga, kui selgub nimeta-
tud konventsiooni jõusse astumine ei tarvitse Eestil, Lätil ja Lee-
dul tõtata temaga ühinemisel" ¹⁾. See avaldatud arvamine, ehkki käis
veksliseaduse ühtlustamist puutuva konventsiooni kohta, oli mäeldud
samuti ka tsekiõiguse ühtlustamise suhtes.

Referaatide kohta resolutsioonide väljatöötamiseks valiti re-
daktiooni komisjonid, mis oma töö tulemused esitasid kolmandal koos-
olekul. Resolutsioonid võeti vastu ühel häälel komisjonide redaktioo-
nis. Tsekiõigust puutuv resolutsioon kõlab:

"Esimene Balti riikide juristide kongress soovitab:

4) tunnustada a) b) et Genfi konverentsil 1931 a.
vastuvõetud ühetaoline tsekiseadus põhjeneb n. n. välise tsekiõiguse
küsimustes olulisemas osas tsekiõiguse üldtunnustatud printsiipi-
del ja põhialustel, mis vastuvõetud ühetaolise veksliseadusega; selle-
pärast ühinedes konventsiooniga viimati mainitud seaduse alal avaneb
võimalus ühineda ka konventsiooniga tsekiõiguse ühtlustamise kohta
silmas pidades selles ettenähtud reservatsioonid; c) tunnustada soo-
vitavaks et mainitud konventsioonidega ühinemise küsimus lahenda-
takse kõigi kolme riigi poolt ühiselt." ²⁾

Konverentsi otsuste kohaselt moodustati Balti riikide juristide
alaline büroo, mis oma esimese istungi pidas Riias 12. ja 13. okt.
1931 a. Büroo arutas muude hulgas ka tsekiõiguse küsimust ja tema ot-
sus tsekiõiguse kohta kõlab "Tunnustada tsekiõiguse... põhilau-
sete ühtlustamise küsimus kiireks ja soovitada valitsustele moodus-
tada selle lahendamiseks erikomisjon, millesse iga maa Kohtuministee-
rium määraks oma esindajad - spetsialistid." ³⁾ Seda otsust tuleb
lugeda mööduandvaks kõigi kolme riigi tulevase poliitika kohta tseki-
õiguse alal.

K O K K U V Õ T E J A T E E S I D.

=====

TS ja ÜTS analüseerimisest ja võrdlemisest järeldub, et ei peaks olema takistust ÜTS konventsiooniga ühinemiseks; vastuoksa-see ühinemine on isegi soovitatav, tuues sisulisi parandusi meie tsekiõigusse ja looks selgemad vahekorrad rahvusvahelises tsekiõiguses. Teisest küljest ei oleks Eestil tarvidust rutata selle konventsiooniga ühinemisega ja tema ratifitseerimisega enne kui konventsioon jõusse astub. Konventsiooni jõusse astumisel oleks soovitatav, et Eesti, Läti ja Leedu omavahel kokku lepiks kasutatavates reservatsioonides.

Sellepärast, arvame:

1) Genfi konverentsil 1931 a. vastu võetud ühetaoline tsekiseadus põhineb nn. välise tsekiõiguse küsimustes olulisemas osas tsekiõiguse üldtunnustatud printsiipidel. Sellepärast poleks takistusi ühineda konventsiooniga tsekiõiguse ühtlustamise kohta, pidades silmas selles ettenähtud reservatsioone. See ühinemine osutub eriti hõlpsaks ja loomulikuks, kui Eesti ühineb ühise veksliseaduse konventsiooniga.

2) tunnistada soovitavaks, et mainitud konventsioonidega ühinemise küsimus lahendatakse Eesti, Läti, Leedu poolt ühiselt.

3) ühinemise küsimus tuleks otsustada jaatavalt pärast seda kui ühendatud vekslid ja tsekiseaduse konventsioonid on jõusse astunud.

"
L I S A M A R K U S E D.

=====

Lhk. 1.

1. Edaspidi lühendus TS.
2. V. S. K. köide XI.

Lhk. 2.

1. V:

2. 1899 a. - Kohustusõigus, 1902 - Perekonnaõigus ja Asjaõigus, 1903 - Päranduseõigus ja üldised eeskirjad.

3. V raamatust ilmus vahepääl 1903 a. veel üks redaktsioon, mis sisaldas väheseid muudatusi. Tsekiseadus jäi üldiselt muutmata. Selles projektis Tsekiseadus asus §§ 542-553.

4. Tsiviil seadustiku koostamise kohta materjaliks:

5. Saksa 11. märtsi 1908 a. Tsekiseadus ja Austria 3. apr. 1906 Tsekiseadus.

Lhk. 3.

1. V:

Lhk. 4.

1. Seletuskirjast Vab. Val. ettepaneku juure.

2. Siia kuuluvad Vab. Val. eelnõus §§ 1, lõige 2; 2 p. 4; 8; 10; 15; 16 (esimese lause lõppu on lisandatud sõna "solidaarselt"; 17; 18 (ainult % määr on erinev); 23; 24, lõige 1; 27 ja 29 (ainult tähtajad on erinevad).

Lhk. 5.

1. Seda tuleb mõista nii: Vene 1913 a. projekti koostamisel võeti proj. § 646 Saksa 1908 a. tsekiseaduse § 12-dast, jättes ära teise lõike "Der Bundesrat bestimmt, welche Stellen als Abrechnungsstellen ins Sinne dieses Gesetzes zu gelten haben". Eesti TS eelnõu § 13 koostades aga võeti see jälle sisse lausena: "Arveasutused määratakse kindlaks Rahaministri poolt ja kuulutatakse välja "Riigi Teatajas".

Samasugune lugu on ka Vab. Val. eelnõu § 22 juures. Vene projekti § 655 mis on olnud aluseks meie eelnõu § 22 koostamisel näib olevat võetud Schveitsi tsekiseaduse § 837, kus juures on jäetud välja 5% trahvi märkimine tsekipidaja kasuks. Eelnõu § 22 aga sisaldab ka selle eeskirja; (pääle selle on siin lisandatud eeln. koostajate oma poolt 5% trahv riigi kasuks).

Et aga need §§ on tulnud meile Vene projekti kaudu ja mitte otseskohe Saksa ning Schveitsi seadustest, on ilmne. Teks- tide võrdlemisel selgub, et see osa mis on meie eelnõu, Vene projekti ja nimetatud L-Euroopa tsekiseaduste praegu käsita- tud paragrahvidel ühine langeb meie eelnõus sõna-sõnalt kokku Vene projektiga, Saksa ja Schveitsi tsekiseaduste vastavate osadega aga mitte.

2. Saksa tsekiseadusele põhjenevad meie eelnõu §§ 27; 31, lõige 1; 32.

Austria tsekiseadusele põhjenevad meie eelnõu §§ 24, lõige 3; 26. Saksa ja Austria tsekiseaduste sarnaduse tõttu mõlemale põhjeneb eeln. § 12 (Austria tsekis. § 8 ja Saksa tsekisead. § 10).

3. Sarnased eelnõu §§ on: 1, lõige 1 ja 3; 3; 11; 24, lõige 2; 30.

4. Eelnõu paragrahv 1 lahutamisesest saime TS §§ 1 ja 2 ja eeln. § 27 lahutamisesest TS §§ 27 ja 28.

Lhk. 6.

1. Edaspidi lühendus Rk

2. Edaspidi lühendus ük.

Lhk. 7.

1. Edaspidi lühendus VS.

Lhk. 8.

1. V: II Riigikogu üldkomisjoni "Tsekiseaduse" alamkomisjoni koos- olek 24. nov. 1925 Protokoll nr. 1.

2. III Riigikogu üldkomisjoni koosolek 19. jaan. 1927. Protokoll nr. 32.

Lhk. 9.

1. III Rk. ük koosolek 4. mail 1927. Protokoll nr. 65.

Lhk. 10.

1. 1932 a. Veksliseaduses on võrreldes 1903 a. Veksliseadusega muu- detud 21 paragrahv, juureloodud 1 paragrahv ja väljajäetud 2. Otsus, et need parandused pole suured on tehtud V. Nögesse kirju- tise "Eesti uus Veksliseadus" ("Õigus" 1932, nr. 5) järele.

Lhk. 12.

1. üks peeti Antverpenis 1885 a. ja teine Brüsselis 1888 a.

Lhk. 13.

1. Edaspidi lühendus ÜTS.

2. Edaspidi lühendus HR.

3. Eeloleva osa koostamisel materjaliks: F. Meyer Weltscheckrecht Band II.

Lhk. 14.

1. C. 234. M. 93. 1929. II. lku 4 ff.

2. V: J. Hupka. Das Haager Wechselrechtsübereinkommen und der Völker- bund. Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Pri- vatrecht 1930, Heft 2. lhk. 232.

3. Edaspidi lühendus EE.

4. Sellekohta ütleb Dr. J. Hupka: "Dagegen hat allerdings der französische Einfluss es zuwege gebracht, dass die Wechselordnung von den Experten nur als Mustergesetz vorgeschlagen wurde".

Lhk. 5. V: G. Strobele, Die Genfer Scheckrechtsabkommen. Viin 1931 lhk. 4.

Lhk. 15.

1. V: G. Strobele lhk. 5.

2. V: C. 346. M. 142 1930 II lhk. 29.

3. See akt on: C 628 M. 249. 1930 II.

Lhk. 16.

1. V: G. Strobele lhk. 6.

2. V: G. Strobele lhk. 7.

3. V: G. Strobele lhk. 12.

4. V: Dr. Max Sokal. Die Genfer Scheckrechtskonferents 1931. Mitteilungen des Verbandes österreichischer Banken und Bankiers, 1931 nr. 6/7 lhk. 152. (Edaspidi lühendus M. d. V. Ö. B. B. 1931...)

5. V: G. Strobele: lhk. 12 j. j.

6. Edaspidi lühendus ["]UTSK.

Lhk. 17.

1. Edaspidi lühendus KNK.

2. Edaspidi lühendus TK.

3. V: M. Sokal, lhk. 151.

Lhk. 18.

1. Välisministriumist saadud andmetel.

Lhk. 19.

1. V. Conrad. Handbuch d. deutschen Scheckrechts 1908 287 j. j.

Lhk. 22.

1. "... "wenn der Scheck in einer fremden Sprache ausgestellt ist, einen jener Bezeichnung entsprechenden Ausdruck in der fremden Sprache".

2. "The term "cheque" inserted in the body of the instrument and expressed in the language employed in drawing up the instrument". Samuti HR art. 1 p. 1. Konv. Lisa II art. 1 sisaldab aga reservatsiooni, mille järgi tsekiklauseli nõue hakkab maksma alles 6 kuu möödumisel, arvates konv. jõesse astumist.

Lhk. 23.

1. "Dokumenti, mis ei vasta §§ 2 ja 3 nõuetele ei loeta tsekiks" (§ 4) ²⁾ "A cheque contains: a statement of the place where the cheque is drawn" ³⁾ "A cheque which does not specify the place is deemed to have been drawn in the place specified beside the name of the drawer". ⁴⁾ Saks § 5, viimane lause, Vene § 637 v. l. ⁵⁾ art. 1: "a cheque contains:

4) "a statement of the place where payment is to be made".
Samuti HR art.1 p.4. 6) 1.3: "in the absence of these statements, and of any other indication, the cheque is payable at the place where the drawee has his principal establishment".

Lhk. 24. 1. § 7 v.lause.2) Strobele lhk.23.3) Annexe II art.3.

Lhk. 25 1. Austria sead.1906,3.apr. § 2 p.5.2) Strobele lhk.24.3) ss.4) ss.5) ss.Meyer Weltscheckrecht II lhk.22 Strobele jär-
gi lhk.24) 6) Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 H.6/7 lhk.154.7) Strobele lhk.25;8) Sokal ibid.

Lhk. 26. 1) Strobele 27-28; Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 H.6/7 lhk.155-158;
2) s.s.; Saksa-Austria vastused küsimusele Nr.3.RL.v.a.Genf 1930 lhk.26 ja 33; 3) Strobele 24, Sokal s.s.154; Austria vastus Réponses des gouvernements.R.L.v.a.Genf 1930 lhk.33;
4) Strobele lhk.25; 5) s.s.ehk 24.25 6) s.s. 7) Sokal (s.s.lhk.155. 8) s.s.; Strobele lhk.27.

Lhk. 27. 1) Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 H.6/7 lhk.155; 2) TS § 3, Vene § 634.

Lhk. 28. 1) "An unconditional order to pay a determinate sum of money".
2) Riikide vastused R.L.v.a.Genf 1930 lhk.4. Esialgses kavas oli sõna "l'ordre" s.s.lhk.3.3) Strobele lhk.20.

Lhk. 29. 1) Dr. G. Obst. Bankgeschäft 1919 lhk.21.

Lhk. 30. 1) Strobele lhk.35-36; 2) s.s.lhk.36.

Lhk. 32. 1) Documents préparatoires R.L.v.a.Genf 1929 lhk.46; v.ka Strobele 31.2) Strobele 32.3) s.s.lhk.32-33; Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 6/7 lhk.157-158.

Lhk. 33. 1) Strobele lhk.33. ÜTS.seletusk.märgib, et selles küsimuses pole kerge leida õiget formeli - nende isikute nimetamiseks, kellel puudub passiivne tsekivõime. Võib olla olevat parim lahendus, kui riikide esindajad esiteks konverentsil passiivse tsekivõimega varustatud asutuste nimestiku - Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 1/2 lhk.10.

Lhk. 34. 1) Strobele lhk.36-37 2) Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 6/7 lhk.165
3) Strobele lhk.38.

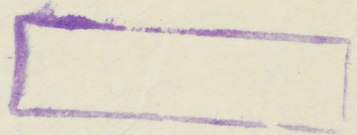
Lhk. 35. 1) "To a specified person with or without the express clause "to order", or to a specified person, with the words "not to order" or equivalent words", 2) HR art.8 ja EE 8,1.2.

- Lhk. 36. 1) Strobele lhk.42.2) ibid.3) "at statement of acceptance on a cheque shall be disregarded".
- Lhk. 37. 1) III Rk.ük.prot.32.2) Strobele 44.3) "shall not operate as an acceptance, and may also determine the legal effects thereof".
- Lhk. 38. 1) Strobele lhk. 44.
- Lhk. 39. 1) II Rk.ük.prot.kaust nr.10/40 1925.2) Näit.Saksa sead. § 8.3) III Rk.ük.prot.33.
- Lhk. 40. 1) Strobele lhk.47.
- Lhk. 42. 1) Strobele lhk.54.
- Lhk. 43. 1) v.ka Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 6/7 lhk.172 j.j.
- Lhk. 44. 1) "A cheque is payable at sight. Any contrary stipulation shall be disregarded".2) HR art.13 1.2.3) Weltscheckrecht II lhk.178 j.j.(Strobele lhk.68 järgi).
- Lhk. 45. 1) art.22; Strobele lhk.64.2) s.s.
- Lhk. 46. 1) v.Schweitsi eelnõu obligatsiooni õiguse revideerimiseks § 1032 (Strobele lhk.65 järgi).
- Lhk. 47. 1) Saatchian lhk.736.2) Inglismaal ja Ameerikas, samuti Skandinaavias on tsekk teoreetiliselt üldreeglina äramuudetav v.Strobele lhk.58.3) eelnõu § 27.
- Lhk. 48. 1) Strobele lhk.59.
- Lhk. 49. 1) "Facts which are purely personal to the holder or to the person whom he has entrusted with the presentment of the cheque up to the protest...".
- Lhk. 55. 1) "has knowingly acted to the detriment".
- Lhk. 63. 1) "Õigus" 1931 nr.10. lhk. 468 j.j.
- Lhk. 64. 1) K. Selter "Eesti, Läti, Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamisest 1931 a. kestel" "Õigus" 1931 nr.10. lmk 470 j.j.
- 2) "Balti riikide juristide kongressi" protokollist.
- 3) "Balti riikide juristide alalise büroo 12 ja 13 okt. 1931 a.istungite" protokollist.

10 nov. 32
291.

Tallinn, 8. nov. 1932.

h.
hrra. Dekaan.

Saatsin Teile 1. eksp. oma arhiivatsõõ „1927a.
20. mai tekkisadus ja tema viinere Genfi rihtlustatud
tekkisaduse kavast.“ Esikombel aga olen lisandud sel-
-lele tööle samase exemplari lisamärkeid, kus vene-
-keelse tekst on jäänud siie kandmata ja hoopis olen jät-
-nud lisandemata allikate nimestiku. Käesoleva kirjaga
saadan täieliku exemplari lisamärkeid ja ka allikate ni-
-mestiku. Palun need võtta vastu. Samuti saadan selle
kirjaga ära kirja Val. Val. tekkisaduse eluhoost, mis võib
olla vajalik arhiivna komisjoni töö juures.

Päale selle pean nimetama, et minu töö lei-
-dub tublisti määral ümberkirjutamisega tekkinud vigu.
Ei mõistnud küllalt ettevaatlikult ajaga arvestada ja ma-
-sinal ümberkirjutus jäi liig hilisele ajale. Nii tuli väl-
-ja, et pidin saatma töö ära, suutmata teda korralikult
läbi vaadata. Jõudsin parandada ainult silmatorkavamad vead.

Ei sooviks, et töö, mille siin kallal nii palju vae-
-va olen näinud, jääs taha-plaanile vormiliste vigade pä-
-rast. Minule alles jäänud koopia märkisid välja jäme-
-demad vead. Saadan selle koopia Tartusse ühile sõbra-
-le, paludes, et tema kannaks sääl tehtud parandused
originaalile.

Nüüd palun Teid hrra. Dekaan lubada seda ori-
-ginaali parandamist, kui tuleb Teile juure see üliõpi-
-lane minu töö koopiaga.

Teie lahkub vastutulekut lootes

Austrusega

7

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

T s e k i s e a d u s .

§ 1. Tsekiga teeb üks isik (tsekiandja) teisele (tseki maksjale) ülesandeks maksta tseki ettenäitjale (tsekipidajale) teatud rahasumma selle summa piirides, missuguse tseki maksja tema ja tsekiandja vahel oleva lepingu tõttu kohustatud on viimase tsekkide eest maksma.

Maksjatena võib tsekil tähendada ainult kreditasutusi, kellel vastavate määruste järele õigus on hoiumasid jooksvale arvele võtta.

Välismaal maksmisele kuuluvatel tsekkidel võivad tähendatud olla niisugused maksjad, kes on õigustatud tsekke maksma kohaliste seaduste järele.

§ 2. Tsekk peab sisaldama:

- 1) väljaandmise aasta, kuu ja päeva;
- 2) väljaandmise koha;
- 3) akti nimetuse, tema tekstis sõnal "tsekk" või vastava äratähendamisega teises keeles;
- 4) selge ja tingimisteta tsekiandja käsu tsekimaksjale maksta kindla rahasumma, sõnul kirjutatud;
- 5) maksja nimetuse või firma;
- 6) tsekiandja allkirja.

§ 3. Igasugused parandused tsekil, mis tema sisus olulisi muudatusi tekitavad (§ 2), peavad õiendatud olema tsekiandja allkirja eel.

§ 4. Tsekk võib välja antud saada ettenäitaja või teatud isiku nimele. Tema võib kirjutatud olla ka tsekiandja enese nimele. Kui tsekil, mis teatud isiku nimele välja antud, tähendatud isiku perekonna nimele või firmale juurde on kirjutatud sõnad "või ettenäitajale" ehk jälle muu samatähendusline väljendus, samuti kui tsekil hoopis ei leidu märkust, kellele teda maksta, siis tuleb maksmist toimetada tseki ettenäitjale.

§ 5. Tsekimaksja nimetuse või firma juures tähendatud koht loetakse maksmisekohaks. Tsekil teise maksmisekoha äratähendamine loetakse maksvusetaks. Kui maksja nimetuse või firma juures koht hoopis tähendamata, siis loetakse maksmisekohaks tseki väljaandmise koht.

§ 6. Juhtumisel, kui tseki järele maksmisele kuuluv summa temas sönul ja numbritel mitte ühesugusel määral tähendatud ei ole, loetakse kohustavaks sönul tähendatud summa. Kui aga summa mitu korda sönul on tähendatud, kuid mitte ühesugusel määral, siis loetakse kohustavaks summa vähem määr.

§ 7. Tsekk makstakse ettenäitamisel, kuigi temas selle üle tähendust ei sisalduks või jälle on näidatud muu maksutähtaeg.

§ 8. Eesti piirides väljaantud tsekk peab maksmiseks ette pandud olema viieteistkümne päeva jooksul, väljaandmise päevast arvates. Välismaal, Euroopas, väljaantud tsekk peab maksmiseks esitatud olema kolmekümne päeva jooksul. Välismaal, väljaspool Euroopat, väljaantud tsekk peab maksmiseks ette pandud olema kahe kuu jooksul.

§ 9. Kui tseki ettepanemise tähtaeg päeva peale langeb, mil maksja kontor püha tõttu või muul põhjusel kinni on, siis seda päeva arvesse ei võeta.

§ 10. Tsekimaksja on kohustatud Eesti piirides väljaantud tseki maksma kuue kuu kestel tema väljaandmise päevast arvates ja välismaal väljaantud tseki - aasta kestel tema väljaandmise päevast arvates, kui temal tsekiandja korralduses leidub küllaldane summa tseki maksmiseks ja tsekiandja tähendatud tseki järele maksmist ära muutnud ei ole kuni tema ettenäitamiseni (§ 27). Nende tähtaegade möödunemisel ei ole maksja kohustatud tseki maksma.

§ 11. Teatud isiku nimele väljaantud tsekk võib edasi antud saada (siiratud) nimelise kui ka blanko-allkirja järele. Tsekiandja või keegi tseki siirjatest (indossantidest) võib tseki edasiandmist keelata sellekohase märkuse läbi tsekil. Niisuguse keelu vastu tehtud tseki siirdel (indossamendil) ei ole jõudu selle isiku suhtes, kes tseki edasiandmise on ära keelanud.

Tsekimaksja nimele tehtud tseki siirdel on allkirja tähendus temalt maksu kättesaamise üle. Tseki siirete suhtes talitatakse vastavalt veksliseaduse §§ 18, 21 ja 23 (S.K.XI köide, II jagu 1903 a. väljaanne).

§ 12. Tseki vastuvõtmine (aktsepteerimine) pole lubatud. Tsekil tehtud aktsepteerimise märkus loetakse maksvusetaks.

§ 13. Tseki ettepanemisel arveasutusele, kus tsekimaksjal oma esitaja, on sama tähendus, kui tseki ettepanemisel tsekimaksjale maksmisekohal, kui niisugune ettepanemine vastab antud arveasutuse määrustele. Arveasutused määratakse kindlaks rahaministri poolt ja kuulutatakse välja "Riigi Teatajas".

§ 14. Tsekiandja ja iga tsekipidaja võib tseki esiküljele mahutatud pealkirjaga "ainult arvele kandmiseks" või vastava pealkirjaga teises keeles keelata tsekimaksjat tseki sularahas maksmast. Sel juhtumisel võib tseki kasutada ainult arveõiendamiseks tsekimaksjaga või isikutega, kellel tema juures arve, kusjuures tehtud arveõiendusel on tseki maksmise jõud. Tseki sularahas maksmise keeld ei või ära muudetud saada. Tähendatud keelu rikkumine tsekimaksja poolt teeb teda vastutavaks selle tagajärjel tekkida võivate kahjude eest.

§ 15. Tsekipidaja, kellele tseki ei makstud, ei ole õigustatud tsekimaksja vastu nõudmist tõstma. Temal on õigus tseki tähendatud summat tsekiandja käest nõuda. Kui aga tsekk tsekipidaja süü läbi maksmata jäi, siis vastutab viimane tsekiandja ees temale selle läbi tekkinud kahjude eest.

§ 16. Samal alusel kui tsekiandja (§ 15) vastutavad tsekipidaja ees ka tseki siirjad solidaarselt. Ühel alusel siirjaga vastutab tsekipidaja ees tseki maksmatajätmise korral isik, kes ettenähtava nimele väljaantud tseki teisele poolele oma perekonnanime või firma on kirjutanud.

Kui tseki siirja tsekisiirdele ette on lisanud sõnad "ilma minu vastu pööramata" või muu samatähenduslise väljenduse, siis kõrvaldub ta selle läbi vastutusest tsekisiirde järele.

§ 17. Tseki järele tagaspidise (regress) nõudmise õiguse teostamiseks peab tsekipidaja tõestama, et tsekk oli õigel ajal (§ 8) tsekimaksjale ette pandud, kuid tema poolt maksmata jäänud. See asjaolu peab tõendatud olema:

1) tsekimaksja poolt tehtud pealkirja läbi tseki ettepanemise aja ja tema maksmatajätmise kohta või arveasutuse tõenduse läbi sama üle, juhtumisel, kui tsekk sellele asutusele ette oli pandud, või

2) notariaalse protesti läbi.

Tseki protesti asjas talitatakse vastavalt veksliseaduse §§ 67-72 (S.K.XI kõige, II jagu, 1903 a. väljaanne).

Juhtumisel, kui tsekk § 8 ettenähtud tähtaja jooksul tseki maksjale ette pandud pole, ei ole tseki protest (ei tsekiandja ega tsekisiirjate suhtes) ega ka tsekimaksja poolt tsekile pealkirja tegemine lubatav. Jäab tsekk protesteerimata ja ilma tsekimaksja pealkirjata, siis vabanevad tsekisiirjad vastutusest ja tsekipidaja võib tsekiandjalt maksmist nõuda ainult üldises korras.

§ 18. Tagaspidisel nõudmisel (§§ 15 ja 16) on tsekipidaja, kelle poolt tsekk õigel ajal (§ 8) maksmiseks ette pandud, õigustatud saama tseki järele kohustatud isikutelt peale maksmata jäänud summa kaksteist protsenti aastas, arvates tseki maksmiseks ettepanemise päevast kuni rahuldamise päevani, niisama kui protest on tehtud, kõik sellega seotud kulud.

§ 19. Tsekipidaja võib oma tagaspidise nõudmise õigust (§§ 15 ja 16) teostada niihästi kõigi tseki järele kohustatud isikute vastu kui ka mõnede või ühe vastu nendest, sealjuures alalhoides nõudeõigust teiste tsekisiirjate vastu. Tema võib seda õigust kasutada iga tsekisiirja vastu oma valiku järele.

§ 20. Tagaspidisel nõudmisel vastutav isik on kohustatud maksmist toimetama ainult tseki vastu, õigeaegset tseki maksmiseks ettepanemist ja maksmata jäämist või ettepanemise katse tagajärjest töendavate dokumentide vastu ja maksmise allkirjaga varustatud arve vastu.

§ 21. Tseki järgi kohustatud isik võib esitada tsekipidajale ainult niisugused vastuväited, mis puutuvad tema pealkirja tõelikkusse tsekil, või tseki enese sisust tekivad, või mis tekivad vahetuist suhetest tsekipidaja vastu.

§ 22. Tsekiandja, kes tseki välja annab, ilma et tsekimaksja juures tema korralduses küllaldast summat tseki maksmiseks oleks, vastutab tsekipidaja ees kahjude eest ja on peale selle kohustatud trahvi maksuma: riigi kasuks 5% suuruses maksmata tseki summast ning tsekipidaja kasuks samuti 5% suuruses maksmata tseki summast.

§ 23. Tsekimaksja, kes keeldub § 10. määruste vastaselt tsekki maksmast, vastutab tsekiandja ees kahjude eest.

§ 24. Tsekk makstakse tsekimaksja poolt dokumendi enese vastu, maksmise-allkirjaga temal, kui tsekk on välja antud teatud isiku nimele; samuti võib tsekimaksja tsekipidajalt maksmise-allkirja nõuda ka sel juhul, kui tsekk on välja antud ettenäitajale.

Tseki maksmisel on tsekimaksja kohustatud tõenduma tsekiandja allkirja tõelikkuses.

Kahju, mis vale ehk võltsitud tseki väljamaksmisest tekib, kannab vale- ehk võltsitud tseki väljaandja niivõrd, kui vale tseki väljaandmises ehk tseki võltsimises süü tema peale langeb, ehk kui vale tseki väljaandmist ehk võltsimist tema teenistuses olevad isikud toimetasid, muidu aga kannab kahju tseki maksja. Teistsugune kokkulepe pole maksev.

§ 25. Kui leitakse, et allkiri tsekil on võltsitud või mittekohustav isiku kohta, kelle poolt või kelle nimel ta tehtud, siis ei kõrvaldu sellega vastutus tsekil leiduvate teiste pealkirjade järel.

§ 26. Tsekipidaja ei ole kohustatud tseki ettepanemisel osalist maksu tsekimaksjalt vastu võtma.

§ 27. Peale ettepaneku-tähtaja (§ 8) möödumist on tsekiandjale lubatud maksmist tseki järel ära muuta.

Kaotatud ja riisunud tsekid tunnistatakse jõukaotanuks väljakutse korras. Tsiviil kohtupid. sead. § 2054, 2055, 2057-2060, 2062-2071, 2087-2090 ja 2092 leiavad vastavalt kohastamist. Väljakutse tähtjaks peab määratama vähemalt kaks kuud. Väljakutse toimetuse algatamisel peab kohus ehk kohtu esimees seaduspärase tsekipidaja palve põhjal, sellekohase määrusega tseki maksmise seisma panema; keelu vastu ettevõetud tseki maksmine on palveavaldaja kohta toimimatu.

§ 28. Tsekiandja surm või tema teguvõimetuks tunnistamine pärast tseki väljaandmist ei anna tsekimaksjale õigust keelduda tsekki maksmast. Tsekiandja pärast tseki väljaandmist maksujõuetuks võlgnikuks tunnistamine või tema asjade üle administratsiooni sisseseadmine, kui tähendatud asjaolud tsekimaksjal teada, kohustavad teda tsekki maksmast keelduma.

§ 29. Tagaspidine nõudmine tsekiandja vastu võib tsekipidaja poolt esitatud saada kolme kuu jooksul tsekimaksjale tseki ettepanemiseks määratud tähtaja lõppemise päevast arvates, tsekisiirjate vastu aga - kahe nädala kestel, samast tähtajast arvates.

Tsekisiirja, kes tsekipidajale tsekil tähendatud summa maksnud, võib eelmistele tsekisiirjatele nõudmise esitada kahe nädala kestel, maksmise päevast arvates. Tsekisiirja, kellele sarnane nõudmine esitatud, on õigustatud, oma enese nõudmiste kaitsmiseks tõmbama asjasse kolmandana isikuna eelmisi tsekisiirjaid; kõiki, mõnda või üht nendest.

Kolme kuu möödumisel tähtaja lõppemisest, mis on määratud tseki tsekimaksjale ettepanemiseks, ei ole nõudmiste esitamine tsekisiirjate vahel lubatav.

§ 30. Tsekiandja, kelle kohustus tagaspidise nõudmise järel lõppes tseki õigel ajal maksmiseks mitteettepanemise või eelmise paragrahvi esimeses lõikes nimetatud tähtaja möödumise tagajärjel, jääb tsekipidaja ees vastutavaks selle summa piirides, mille võrra tsekiandja rikastus, kuid mitte suuremal määral kui tsekipidaja poolt kannatatud kahju.

§ 31. Väljamaal väljaantud tseki oluliste nõuete üle, kui ka igasuguse väljamaal tsekile tehtud pealkirja üle, otsustatakse selle maa seaduste järele, kus tsekk välja antud või tsekile pealkiri tehtud.

Väljamaal väljaantud, Eestis maksmisele kuuluv tsekk kui ka niisugusele tsekile tehtud pealkiri on maksvad, kui nad Eesti seadustele vastavad, olgugi need väljamaa seaduste järgi puudulikud.

§ 32. Tsekid, mis vastavad käesoleva seaduse §§ 1, 2, 7 ja 31 nõuetele, on tempelmaksust vabad.

Tempelmaksutamisele kuuluvad, võlakohustustega ühesugustel alustel, tsekid, mis on liikvele lastud enne nende peal tähendatud väljaandmise päeva.

§ 33. Neil juhtumistel, mis selles seaduses pole ette nähtud, tuleb veksliseaduse määruste järele käia.

"

L I S A M Ä R K U S E D.

-o0o-

Lhk. 1.

1. Edaspidi lühendus TS.
2. V.S.K.kõide XI.

Lhk. 2.

1. V: B. M. PosenSeyr. О правыхъ нововъ законъ. Тромпога, 1917. lmk 7-11
2. 1899 a. - Kohustusõigus, 1902 - Perekonnaõigus ja Asjaõigus, 1903 - Päranduseõigus ja üldised eeskirjad.
3. V raamatust ilmus vahepääl 1903 a. veel üks redaktsioon, mis sisaldas väheseid muudatusi. Tsekiseadus jäi üldiselt muutmata. Selles projektis Tsekiseadus asus §§ 542-553.
4. Tsiiviil seadustiku koostamise kohta materjaliks: *Историческое введение к проекту Кодекса. Сочин. А. А. Сааруан. - Третье издание - на М. М. Промптова. Тромпога. 1910.* V. v. Seeler. Der Entwurf des Russischen Zivilgesetzbuches. Berlin, 1911.
lhk. 1-14.
5. Saksa 11. märtsi 1908 a. Tsekiseadus ja Austria 3. apr. 1906 Tsekiseadus.

Lhk. 3.

1. V: PosenSeyr. lmk 12.

Lhk. 4.

1. Seletuskirjast Vab.Val. ettepaneku juure.
2. Siia kuuluvad Vab.Val. eelnõus §§ 1, lõige 2; 2 p. 4; 8; 10; 15; 16 (esimese lause lõppu on lisandatud sõna "solidaar-selt"); 17; 18 (ainult % määr on erinev); 23; 24, lõige 1; 27 ja 29 (ainult tähtajad on erinevad).

Lhk. 5.

1. Seda tuleb mõista nii: Vene 1913 a. projekti koostamisel võeti proj. § 646 Saksa 1908 a. tsekiseaduse § 12-dast, jättes ära teise lõike "Der Bundesrat bestimmt, welche Stellen als Abrechnungsstellen im Sinne dieses Gesetzes zu gelten haben". Eesti TS eelnõu § 13 koostades aga võeti see jälle sisse lausena: "Arveasutused määratakse kindlaks Rahaministri poolt ja kuulutatakse välja "Riigi Teatajas".

Samasugune lugu on ka Vab.Val. eelnõu § 22 juures.

Vene projekti § 655 mis on olnud aluseks meie eelnõu § 22 koostamisel näib olevat võetud Schveitsi tsekiseaduse § 837, kus juures on jäetud välja 5% trahvi märkimine tsekipidaja kasuks. Eelnõu § 22 aga sisaldab ka selle eeskirja:

(pääle selle on siin lisandatud eeln.koostajate oma poolt 5% trahvriigi kasuks).

Et aga need §§ on tulnud meile Vene projekti kaudu ja mitte otsekohe Saksa ning Schveitsi seadustest, on ilmne. Tekstide võrdlemisel selgub, et see osa mis on meie eelnõu, Vene projekti ja nimetatud L-Euroopa tsekiseaduste praegu käsitatud paragrahvidel ühine langeb meie eelnõus sõna-sõnalt kokku Vene projektiga, Saksa ja Schveitsi tsekiseaduste vastavate osadega aga mitte.

2. Saksa tsekiseadusele põhjenevad meie eelnõu §§ 27; 31, lõige 1; 32; Austria tsekiseadusele põhjenevad meie eelnõu §§ 24, lõige 3; 26. Saksa ja Austria tsekiseaduste sarnaduse tõttu mõlemale põhjeneb eeln. § 12 (Austria tsekis. § 8 ja Saksa tsekisead. § 10).
3. Sarnased eelnõu §§ on: 1, lõige I ja 3; 3; 11; 24, lõige 2; 30.
4. Eelnõu paragrahv 1 lahutamisest saime TS §§ 1 ja 2 ja eeln. § 27 lahutamisest TS §§ 27 ja 28.

Lhk. 6.

1. Edaspidi lühendus Rk.
2. Edaspidi lühendus ük.

Lhk. 7.

1. Edaspidi lühendus VS.

Lhk. 8.

1. V: II Riigikogu üldkomisjoni "Tsekiseaduse" alankomisjoni koosolek 24. nov. 1925 a. Protokoll nr. 1.
2. III Riigikogu üldkomisjoni koosolek 19. jaan. 1927 a. Protokoll n. 32.

Lhk. 9.

1. III Rk. ük. koosolek 4. mail 1927. Protokoll nr. 65.

Lhk. 10.

1. 1932 a. Veksliseaduses on võrreldes 1903 a. Veksliseadusega muudetud 21 paragrahv, juureloodud 1 paragrahv ja väljajäetud 2. Otsus, et need parandused pole suured on tehtud V. Nögese kirjutise "Eesti uus Veksliseadus" ("Õigus" 1932, nr. 5) järele.

Lhk. 12.

1. üks peeti Antverpenis 1885 a. ja teine Brüsselis 1888 a.

Lhk. 13.

1. Edaspidi lühendus UTS.
2. Edaspidi lühendus HR.
3. Eeloleva osa koostamisel materjaliks: F. Meyer Weltscheckrecht, Band II.

Lhk. 14.

- 1.
2. V: J. Hupka. Das Haager Wechselrechtsübereinkommen und der Völkerbund. Zeitschrift für Ausländisches und Internationales Privatrecht 1930, Heft 2. lhk. 232.

3. Edaspidi lühendus EE.
4. Sellekohta ütleb Dr. J. Hupka: "Dagegen hat allerdings der französische Einfluss es zuwege gebracht, dass die Wechselordnung von den Experten nur alles Mustergesetz vorgeschlagen wurde".
5. V: G. Strobele, Die Genfer Scheckrechtsabkommen. Viin 1931. lhk. 4.

Lhk. 15.

1. V: G. Strobele lhk. 5.
2. V: C. 346. M. 142. 1930 II lhk. 29.
3. See akt on: C. 628. M. 249. 1930. II.

Lhk. 16.

1. V: G. Strobele lhk. 6.
2. V: G. Strobele lhk. 7.
3. V: G. Strobele lhk. 12.
4. V: Dr. Max Sokal, Die Genfer Scheckrechtskonferents 1931. Mitteilungen des Verbandes österreichischer Banken und Bankiers, 1931 Nr. 6/7. lhk. 152. Edaspidi lühendus: M. d. N. Ö. B. B. 1931. 6/7
5. V: G. Strobele: lhk. 12 j. j.
6. Edaspidi lühendus ÜTSK.

Lhk. 17.

1. Edaspidi lühendus KNK.
2. Edaspidi lühendus TK.
3. V: M. Sokal, lhk. 151.

Lhk. 18.

1. Välisministeeriumist saadud andmetel.

Lhk. 19.

1. V. Conrad Handbuch d. deutschen Scheckrechts 1908. 287 j. j.

Lhk. 22.

1. "....."wenn der Scheck in einer fremden Sprache ausgestellt ist, einen jener Bezeichnung entsprechenden Ausdruck in der fremden Sprache".
2. "The term "cheque" inserted in the body of the instrument and expressed in the language employed in drawing up the instrument". Samuti HR art. 1 p. 1. Konv. Lisa II art. 1 sisaldab aga reservatsiooni, mille järgi tsekiklauseli nõue hakkab maksma alles 6 kuu möödumisel, arvat es

konv. jöusse astumist.

Lhk. 23.

1. "Dokumenti, mis ei vasta §§ 2 ja 3 nõuetele ei loeta tsekiks (§ 4).
2. "A cheque contains: a statement of the place where the cheque is drawn".
3. "A cheque which does not sprcify the place.....is deemed to have been drawn in the place sprcified beside the name of the drawer".
4. Saksa § 5, viimane lause, Vene § 637 v.1.
5. Art.1: "a cheque contains: 4) "a statement of the place where payment is to be made". Samuti HR art.1 p.4.
6. 1.3: "in the absence of these statements, and of any other indication, the cheque is payable at the place where the drawes has his principal establishment".

Lhk. 24.

1. § 7 v. lause.
2. Strobele lhk. 23.
3. Annexe II art. 3.

Lhk. 25.

1. Austria sead. 1906, 3. apr. § 2 p.5.
2. Strobele lhk. 24.
3. ss.
4. ss.
5. ss. Meyer Weltscheckrecht II lhk. 22.
6. Sokal M. d. V. Ö. B. B. 1931 H. 6/7 lhk. 154.
7. Strobele lhk. 25.
8. Sokal ibid.

Lhk. 26.

1. Strobele 27-28. Sokal M. d. V. Ö. B. B. 1931 H. 6/7 lhk. 155-158;
2. ss. Saksa-Austria vastused küsimusele nr. 3. C. 628. M. 249. 1930 II. lhk. 26 ja 33;
3. Strobele 24. Sokal ss. 154; Austria vastus C. 628. M. 249. 1930 II. lhk. 33;
4. Strobele lhk. 25;
5. s. s. ehk 24. 25;
6. S. s.
7. Sokal s. s. lhk. 155.
8. s. s. Strobele lhk. 27.

Lhk. 27.

1. Sokal. M. d. V. Ö. B. B. 1931 H. 6/7 lhk. 155;
2. TS § 3, Vene § 634.

Lhk. 28.

1. "An unconditional order to pay a determinate sum of money".
2. C. 628. M. 249. 1930 II. lhk. 4. Esialgses kavas oli sõna "l'ordre" s. s. lhk. 3.
3. Strobele lhk. 20.

Lhk. 29.

1. Dr. G. Obst. Bankgeschäft 1919 lhk. 21.

Lhk. 30.

1. Strobele lhk. 35-36.
2. s. s. lhk. 36.

Lhk. 32.

1. C. 234. M. 83. 1929 II. lhk. 46; v. ka Strobele 31.
2. Strobele 32.
3. s. s. lhk. 32-33; Sokal M. d. V. Ö. B. B. 1931 6/7 lhk. 157-158.

Lhk. 33.

1. Strobele lhk. 33. UTS. seletusk. märgib, et selles küsimuses pole kerge leida õiget formeli - nende isikute nimetamiseks, kellel puudub passiivne tsekivõime. Võib olla olevat parim lahendus, kui riikide esindajad esitaks konverentsil passiivse tsekivõimega varustatud asutuste nimestiku - Sokal Vereinheitlichung des Scheckrechts. M. d. V. Ö. B. B. 1931 1/2 lhk. 10.

Lhk. 34.

1. Strobele lhk. 36-37.
2. Sokal M. D. V. Ö. B. B. 1931 6/7 lhk. 165.
3. Strobele lhk. 38.

Lhk. 35.

1. "To a specified person with or without the express clause "to order", or to a specified person, with the words "not to order" or equivalent words".
2. HR. art. 8 ja EE 8, 1.2.

Lhk. 36.

1. Strobele lhk. 42.

Lhk. 37.

- 1. III Rk.ük.prot.32.
- 2. Strobele 44.
- 3. "shall not operate as an acceptance, and may also determine the legal effects thereof".

Lhk. 38.

- 1. Strobele lhk.44.

Lhk. 39.

- 1. II Rk.ük.prot.kaust nr.10/40 1925.
- 2. Näit.Saksa sead. § 8.
- 3. III Rk.ük.prot. 33.

Lhk.40.

- 1. Strobele lhk.47.

Lhk.42.

- 1. Strobele lhk.54.

Lhk.43.

- 1. V.ka Sokal M.d.V.Ö.B.B.1931 6/7 lhk.172 j.j.

Lhk.44.

- 1. "A cheque is payable at sight. Any contrary stipulation shall be disregarded".
- 2. HR art.13 l.2.
- 3. Weltscheckrecht II lhk.178 j.j.

Lhk.45.

- 1. art.22; Strobele lhk.64.
- 2. s.s.

Lhk.46.

- 1. V.Schveitsi eelnõu obligatsiooni õiguse revideerimiseks § 1032 (Strobele lhk.65 järgi).

Lhk.47.

- 1. Caaruan. *Pravoznomennoye Ustojennoye Tempornag* 1910. lhk.736.
- 2. Inglismaal ja Ameerikas, Samuti Skandinaavias on tsekk teoreetiliselt üldreeglina äramuudetav v. Strobele lhk.58.
- 3. Eelnõu § 27.

Lhk.48.

- 1. Strobele lhk.59.

Lhk.49.

- 1. "Facts which are purely personal to the holder or to the person whom he has entrusted with the presentment of

the cheque up to the protest.....":

Lhk.55.

1. "has knowingly acted to the detriment".

Lhk.63.

1. "Õigus" 1931 nr.10.

Lhk.64.

1. K.Selter "Eesti, Läti, Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamisest 1931 a. kestel". "Õigus" 1931 nr.10.
2. "Balti riikide juristide kongressi" protokollist.
3. "Balti riikide juristide alalise büroo 12 ja 13. okt. 1931 a. istungite" protokollist.

ALLIKATE NIMESTIK.

-000-

- B. K. Posenberg. O proryuzem reškom zakone. Temporaq 1917.
- Свог праспанекх узаконених кудерних пруданменекх. В. Буковски. Рино 1924
- V. v. Seeler. Der Entwurf des Russischen Zivilgesetzbuches.
По редакцији М. М. Тромповског
- Праспанексе Гроденне. Соет. А. А. Саарман. (Мад I и II. Temporaq 1910
- Праспанексе Гроденне. Книга V. 1913.
- Праспанексе Гроденне. Книга V. Обязательства. 1899.
- Tsekiseadus. 20. mail 1927 (RT. 54-1927).
- Riigikogu üldkomisjoni kaust. Tsekiseaduse ja tsiv. Kohtupidamise seaduse § 161¹⁻¹² muutmise seaduse materjalid. 1925. Kaust nr. 10/40.
- III Riigikogu üldkomisjoni akt nr. 30. Tsekiseadus.
- Kaust: Arakirjad III Riigikogu üldkomisjoni protokollidest 1926-1927.
- III Riigikogu protokollid. III istungjärg.
- F. Meyer. Weltscheckrecht. II Band.
- W. Conrad. Handbuch des deutschen Scheckrechts. Stuttgart 1908.
- J. Wender. Veksliseadus ja Tsekiseadus. Tallinn, 1932.
- M. D. Chalmers. The Bills of Exchange Act (1882).
- Dr. Josef Hupka. Das Haager Wechselrechtübereinkommen und der Völkerbund. Zeitschrift für Ausländische und Internationales Privatrecht. 1930. Heft II.
- C. 458. M. 195. 1931. II. B. }
 C. 460 M. 197. 1931. II. B. }
 C. 459. M. 196. 1931. II. B. } *Rakvaste - liidu väljandud.*
 C. 346. M. 142. 1930. II. B. }
 C. 234. M. 83. 1929. II. B. }
 C. 628. M. 249. 1930. II. }
- Dr. G. Obst. Das Bankgeschäft. I. Band. 3. Auflage. Stuttgart 1919.
- М. М. Тромпов. Умет праспанекскаго еггонзозбогемба. Том II. Рино, 1923
- Умет праспанекскаго кассачоннаго генараленнаго Трарименсуб. Сетана.
- Tempelmaksuseadus. Koostanud J. Kaiv ja K. Selter. Tallinn. 1928.
- В. С. Сагобекни. Прокетт еманей о ринах с оджененнених. 1892 г.
- Dr. Guido Strobele. Die Genfer Scheckrechtsabkommen. Vien. 1931.
- Dr. Max Sokal. Vereinheitlichung des Scheckrechtes. Mitteilungen des Verbandes österreichischer Banken und Bankiers. 1931. n. 1/2.

Dr. Max Sokal. Die Genfer Scheckrechtskonferents 1931.

Mitteilungen des Verbandes österreichischer Banken und Bankiers. 1931. Nr. 6/7.

Г. Ф. Мезенберг. Купе непробановых. Том II. Сузганье. Пена. 1924.

K. Selter. Eesti-Läti ja Leedu õigusteadlaste koostöö korraldamisest 1931 a. kestel. "Õigus" 1931. Nr. 10.

Balti riikide juristide kongressi protokoll ühes prof. Loeberi ja adv. Friedsteinase referaatide teesidega. Kaunas. 1931.

Balti riikide juristide alalise büroo 12 ja 13 okt. 1931 a. istungite protokoll. Riia.